

אוצר פניני החסידות

אוצר כלום
לפרשת השבוע

נצבים ויִלֶךְ

מתורתו של אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זיע"א

זו קָלָל גָּדוֹל, בְּכָל מָה שֵׁיִשׁ בְּעוֹלָם יֵשׁ נִיצוּצִים הַקְּדוּשִׁים, אֵין דָּבָר וְיֵיק מֵהִנִּיצוּצִים, אֶפִּילוֹ עֲצִים וְאֶבֶנִים, אֶפִּילוֹ בְּכָל הַמַּעֲשִׂים שֶׁאֵדָם עוֹשֶׂה, אֶפִּילוֹ עֲבָרָה שֶׁאֵדָם עוֹשֶׂה יֵשׁ בָּהּ נִיצוּצוֹת הַשְּׂבִירָה, וּמָה הוּא נִיצוּצִין שֶׁבְּעֲבָרָה, הוּא הַתְּשׁוּבָה, בְּשָׁעָה שֶׁעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה עַל הָעֲבָרָה מַעֲלָה הַנִּיצוּצוֹת שֶׁהָיוּ בָּהּ לְעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן, וְזֶהוּ שֶׁפִּתְּוֹב 'נוֹשָׂא עוֹן', פְּרוֹשׁ נוֹשָׂא וּמַעֲלָה הָעוֹן לְמַעֲלָה, וְזֶהוּ 'גָּדוֹל עוֹנֵי מְנַשּׂוֹא', פְּרוֹשׁ לְהַרְמִיזוֹ וְלְהַעֲלוֹתוֹ לְעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן

(צוואת הריב"ש)

אוצר פניני החסידות:

- א בת עין | ענה מביאה למדת ארך אפים ובכה זה יכול להתפלל לה'
 - ב באר מים חיים | בשבת שקדם ראש השנה מתעוררת הארתו
 - ג לקוטי הלכות | בתחלת העבודה מאירים לאדם ואח"כ נוטליו ממנו האור כדי שיעבד בעצמו
 - ג דרשות חתם סופר | בימים הנוראים מצטרפים עמנו בתפילותינו נשמות המתים ונאבות
 - ד פתוחי חותם | יש לעשות המצוות קשפיו ולבו שוים
 - ד אור החיים | יש לקבל הן את הברכה והן את הקללה בשמחה
 - ד עבודת ישראל | המחשבה של החפץ לשוב בתשובה תהיה שמואבת ה' לישאל יורד להיכלות השמאה להחזירם בתשובה
 - ה פתוחי חותם | רוח ונשמה באים לאדם רק מבח מעשיו
 - ו אור החיים | משה רבנו הפיר ונדע כי קצו קרב לפי סימנים נודעים
 - ז קדשת לוי | דייק שנוי הלשון 'עובר' לפני התבה ו'יורד' לפני התבה
 - ח נחל קדושים | עקר התשובה היא לשוב לתורה ובכחה נדבקים בהשם ונצולים מצר הרע
 - ח פתוחי חותם | להיכו הלא משה
 - ט מאור ושמע | לא יסמוך רק על תפילת הצדיק אלא מחייב בעצמו לשוב בתשובה ולהתפלל שתקבל תשובתו
 - י עשרה מאמרות | חידוש מפלא: משה רבנו בעצם הסתלק בערב שבת אך נשלמה הסתלקותו ונגמרה בשבת במנוחה
 - יא תפארת שלמה | על האדם להתווכח בצל צדיקים ולא להתפסק בהתבודדותו בביתו ולמוד ספרי מוסר
 - יב תשואות חן | על ידי אמונה שהכל מאתו יתברך והכל לטובה נמתק הדיו ממנו
 - יב תניא | מהחל - משל למעשי האדם המשפיעים לטוב ולמוטב חילה
 - יג שפע חיים | ששיגע זמן הגאלה השלמה יכלה ה' יתברך את הרשעים שלא יחריבו את העולם
 - יד דברי יואל | זכותו של אברהם אבינו לכל הדורות שלפניו ושלאתרו
 - יד עבודת ישראל | המשנה רומזת על ראי' ה' המקדמים להתעורר לתשובה קדם יום הדין
 - טז אור המאיר | דברי תוכחה על ההרגל השגור בפי העם לומר 'שפימה לסליחות' ואין שמים על לב להרתע בפחד ומורא
 - טז לקט ישר | מנהג אמירת הסליחות במוצ"ש - לעמד בתפלה מתוך שמחת השבת
 - טז דברי יחזקאל | אל תשליכנו לעת זקנה' - לא להזקין בלא ימים מתקנים
 - יז דעת משה | דברי התעוררות לשוב בערב ראש השנה
 - יז קבץ מכתבים (אמירת תהלים) | אין מברכים את חדש תשרי פיון שהקב"ה בעצמו מברכו
 - יז מהר"י מקלוא | הכנה למצוות חדש תשרי הבעל"ט
 - יח סיפורי החסידות
 - כג יומא דהילולא
- אוצרות גאוני הדורות:**
- כה רבנו בחיי | במעלת מדת התוכחה בדרך לעשית התשובה
 - כו העמק דבר | כל אדם ידון לפי מה ששואל ממנו הבורא לפי דרגתו
 - כז תולדות יצחק | השעם שהצרך להקניסם בברית עם הבורא
 - כח שפתי כהן | כשיראו פי חפץ ד' בהם יזקא לא ימרו בו ובמצוותיו
 - כח דברי דוד | היסוריו העומדים תריס מפני הקללות
 - כח חדושי השר"י | אם האדם יראה את העבודה וזה כבר יש לחשש שפא יגור להטא
 - כט כתב סופר | הגלות באה לכפר על חטאי ישראל ולהשיבם לבוראם
 - ל כלי יקר | ההרהר החטא קשים לעתים אף מן החטא עצמו והפסרה לכך
 - לב משך חכמה | נתינת הארץ היתה על מנת שישמרו את בריתו
 - לב באר יוסף | הדרך להגיע לשלמות על ידי דבקותו בו יתברך
 - לג עמר וקא | הראיה שלא תש כחו של משה שיכול היה להוכיח את ישראל
 - לד אהבת יהונתן | החשש מפני נדוד חטא שהטיל עליהם מורא בעלתם
 - לד משנת רבי אהרן | בגדל עוון המתאחר מן התשובה לשוב מחטאיו
 - לה מעשי רבותינו
 - מ ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה

פְּרִשְׁת נִצְבִים וַיֵּלֶךְ

ישׁמח יִשְׂרָאֵל

רבי ירחמיאל יִשְׂרָאֵל יִצְחָק מֵאֵלֶכְסַנְדֵּר זי"ע א"

בשבת האחרונה אפשר לתקן את כל פגמי השנה החולפת

שַׁבָּת זה שהוא שַׁבַּת האחרון מהשנה שעברה, הוא נעוץ סופו בתחלתו, ועל ידי שמירתו בקדושה ובטהרה, נוכל לתקן את כל מה שפגמנו בכל שבתות השנה שעברו, שאמרו צדיקים הקדמונים וצ"ל פֶּאֶשֶׁר אִם יָרִים אִישׁ אֶת קֶצֶה הַמָּטָה יִתְרַמֵּם כָּל הַמָּטָה, כֵּן פֶּאֶשֶׁר יִתְקַן אִישׁ בַּיּוֹם הָאֲחֵרֹן? תִּקַּן כָּל הַזְּמַן. וְזֶהוּ מֵה שֶׁאָמְרוּ (בִּתְרֵב"א פ"א) 'מֵיָמִים יֵצְרוּ וְלוֹ אֶחָד בָּהֶם' (תהלים קלט טו) זֶה יוֹם הַשַּׁבָּת, וְדַרְשׁ מֵלֵת 'אֶחָד' פְּטַעַם 'אֶחָד הַעֲסִים' (בראשית כו י) 'יוֹם הַמִּיחָד שְׁבִימִים, וְהוּא הַשַּׁבָּת קִדְשׁ, וַיּוֹם אֶחָד בְּשָׁנָה חֲשׁוֹב שָׁנָה (ראש השנה ב:), רָצָה לומר יוֹם אֶחָד זֶה הַשַּׁבָּת קִדְשׁ, הוּא מִחְשִׁיב לְדַבֵּר חֲשׁוֹב כָּל הַשָּׁנָה כְּלָה:

יתברך מאריך לו אפול, ומשפיע לו לעת עתה חסד ורחמים ממקור החסד, עד שזוכה לתשובה אמיתית.

אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלהיכם ראשיכם שבטיכם וקניכם ושטריכם כל איש ישראל (כט ט)

בת עין

רבי אברהם דב מאבריש זי"ע א"

ענוה מביאה למדת ארץ אפים ובכח זה יכול להתפלל לה'

'בנעם ה'" - כנגד מדת 'אפים' וְהִנֵּה בְּמִזְמוֹר 'לְדוֹד ה' אוֹרִי' וכו' (תהלים כו) 'שׁ בּו י"ג פְּעִמִּים שָׁם הֵעָצַם בְּרוּךְ הוּא, כִּנְגַד י"ג מְכִילִין דְּרַחֲמֵי, וְשָׁם הִתְמַיְשִׁי מִמִּזְמוֹר הַנּוֹכַח לְעֵיל הוּא 'בְּנֵעַם ה'', וְהוּא מְרַמֵּז עַל הַמִּדָּה הַתְּמַיְשִׁית שֶׁהוּא מֵדַת אֲפִי"ם, שְׂבִיחַת הַבְּחִינָה יוֹכֵל לְהִתְנַצֵּב בַּיּוֹם רִאשׁ הַשָּׁנָה לְפָנֵי בּוֹרָא עוֹלָמִים בְּרוּךְ הוּא לְבַקֵּשׁ עַל נַפְשׁוֹ.

הַגִּדָה עָקֵר הַדְּבָר הַמְּבִיא אֶת הָאָדָם שְׂיוֹכֵל לְעַמֵּד לְפָנֵי הַבוֹרָא בְּרוּךְ הוּא, לְהִתְפַּלֵּל וּלְבַקֵּשׁ מֵאֵתוֹ עַל בְּגֵי חַיִּי וּמְזוּנֵי בְּיָמִים הַנוֹרָאִים הַלָּלוּ, הוּא עַל יְדֵי בְּחִינַת עֲנוּהָ אֲמִתִּית, הֵינּוּ פְּשִׁמְתוּבוֹנָן בְּשִׁכְלוֹ שְׁפִלוּת עֲצָמוֹ בְּהַאִיף אֲנָפִין יָקוּם קָדָם מְלָכָא לְבַקֵּשׁ עַל נַפְשׁוֹ, רַק עַל יְדֵי שֶׁהוּא אֶרֶץ אֲפִים אֶף לְרִשְׁעִים (סנהדרין קיא.), זֶה הַבְּחִינָה גּוֹרֵמַת שְׂיוֹכֵל לְעַמֵּד וּלְבַקֵּשׁ עַל נַפְשׁוֹ מְבוֹרָא עוֹלָמִים בְּרוּךְ הוּא בְּיָמִים הַנוֹרָאִים הָאֵלֶּוּ.

על ידי בחינת 'נצבים' יכולים להתניצב 'לפני ה' אלהיכם' וְזֶהוּ אֲתֵם נִצְבִים הַיּוֹם" - זֶה רִאשׁ הַשָּׁנָה, כְּדָאִיתָא בְּזִהַר הַקְּדוּשׁ (ח"ג רלא.) עַל פְּסוּק 'וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֹא גַם הַשָּׁטָן בְּתוֹכְךָ לְהִתְנַצֵּב עַל ה'' (איוב ב א) וְאָמְרוּ חַו"ל 'וַיְהִי הַיּוֹם' - זֶה רִאשׁ הַשָּׁנָה וכו'. וְזֶהוּ 'אֲתֵם נִצְבִים הַיּוֹם' - הֵינּוּ שְׂבִיּוֹם רִאשׁ הַשָּׁנָה עָקֵר הַבְּחִינָה לְהִתְנַצֵּב 'כָּלְכֶם לְפָנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם' - לְבַקֵּשׁ עַל הַשְּׁפָעַת חֶסֶד וְרַחֲמִים מִמְּקוֹר הַחֶסֶד, הוּא

וְעַקֵּר הַסְּבָה לְזֶה שֶׁהַבוֹרָא בְּרוּךְ הוּא מְאָרִיף אֶף, הוּא בְּחִינַת עֲנוּהָ כְּנ"ל, שְׁתַּבַּח עֲנוּ"ה גִּמְטְרִיא אֲפִי"ם, מְרַמֵּז שֶׁעַל יְדֵי שְׁמִתְבוֹנָן שְׂמֵצָד מְעַשְׂוֹ אֵינּוּ רְאוּי לְכָלוּם, וְיֵשׁ לוֹ גְדֵל בּוֹשָׁה וְהַכְּנָעָה אֲפִלוּ לְפָתַח פִּי לְבַקֵּשׁ עַל נַפְשׁוֹ, זֶה הוּא הַגּוֹרֵם לְמֵדַת אֶרֶץ אֲפִים, שֶׁה'

ומשם נמשך למטה בששת ימי המעשה ביום הראוי לאותה טובה והברכה, (כי כל ענין הטובה והברכה שזכת לאיזה מדה מיחדת שאותה הטובה שיך אליה, ובהתברר המדה ההיא תתמשך בימי השבוע ביום השיך למדה זו בנודע למשפילים).

אָפּר על כן הנה הטובה הגדולה והגס שנעשה ביציאת מצרים באחד מימי השבוע הנה ודאי כבר נמשך ונעשה הגס הנה בשמי השמים במקור בשבת קדש שלפניו, כי כל ברכאין דלעילא ותתא ביומא דשביעאה תליין ואין בפרט אלא מה שבכלל. ועל כן שבת שלפני הפסח קורין שבת הגדול מפני הגס שנעשה בו, כלומר הגס של יציאת מצרים כבר נעשה בו בשבת הנה, שהיא כללות הברכה מפל ששת הימים ומגיה מתברכין כל שיתא יומיו, ועל כן קורין אותו שבת הגדול, שהוא מורה על הגדלה והגס על דרך הפתוב (שמות יד לא) 'ויבא ישראל את ה' הגדלה' וגו'.

ונמצאת למד מזה שגם ביום הגדול והנורא עת משפט עמו ישראל בראש השנה והקצבת חיותם ופרנסותיהם ומזונותיהם, הנה הכל נעשה ונמשך בשבת שלפניו במקור מים החיים. ועל כן מבאר בשלחן ערוך (אורח חיים בכה ד) שלעולם קורין אתם נצבים ראש השנה עין שם, לפי שהוא מרמז על ראש השנה, והראש השנה נרמז ונחקק בשבת שלפניו, על כן קורין אותו בשבת הנה. והנה נודע אמרם ז"ל (בראש השנה טו) בראש השנה כל באי העולם עוברין לפניו כבני מרון. והענין הוא כי כל הנשמות מתראין לפניו ומברך ביום הנה, וכפי ערך שלמותה ומראיה כן גוררין עליה משמים בשלשה ספרים הנפתחין בראש השנה. וכבר כתבנו שער המשפט לישראל הוא, ושאר משפט העולם הכל טפלים אל המשפט הנה.

וְזוֹתָ אָמַר הַפְּתוּב, 'אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלהיכם'. כלומר הגם שכל

על ידי בחינת נצבים – גימטריא נוע"ם הנ"ה, שפרמז על מדה חמישית שהוא ארך אפי"ם, הינו שער הפתחון פה שיש לו להתיצב ולבקש על נפשו הוא רק על שהוא ארך אפים אף לרשעים, ולא מצד מעשיו וזכותו. וזה הוא רק על ידי מדת ענוה ושפלות באמת, שגורם להמשכת מדה זו. יהי רצון שנוקה לזה. אמן, כן יהי רצון:

באר מים חיים

רבי חיים מצ'רנוביץ זיע"א

בשבת שקדם ראש השנה מתעוררת הארתו

'אתם נצבים היום' וגו'. כי הנה הזוה"ק כתב (פנחס רלא) ככל אתר ויהי היום דא ראש השנה וכו' עין שם. וגם אנו נאמר ב'היום' הנה הנאמר כאן שפרמז על ראש השנה. וכלא זה הנה פתבנו במקום אחר פרוש הגון על המבאר בשלחן ערוך (אורח חיים סימן ת"ל) וזה לשונו, שבת שלפני הפסח קורין שבת הגדול מפני הגס שנעשה בו. ורבים ראו ותמהו שנהיה ליה ליחס הגדלה ליו"ד בחדש אף אם חל בחל, כמו שאיתא בט"ז ובמגן אברהם שם. ובארנו שם על פי המבאר בזה"ק (ח"ב פח) וזה לשונו, ר' יצחק פתח פתיב (בראשית ב ג) 'ויברך אלהים את יום השביעי' וכו', אלא הכי תאנא כל ברכאין דלעילא ותתא ביומא דשביעאה תליין, ותאנא אמאי לא אשתפח מנא וכו', משום דההוא יומא מתברכין מגיה כל שיתא יומין עלאין וכל חד וחד יהיב מזונא לתתא מהאי ברכה דמתברך ביומא דשביעאה וכו' עד כאן.

והנה רואה מזה, שכל הברכות והטובות והחסד שנעשה בכל ימי השבוע לכללות העולם או לאדם פרטי, הכל נעשה ונתמשך בשבת קדש שלפניה שאז נתברך המעין ממקור מים החיים בטובה זו או בברכה זו וכדומה,

את אשר ישנו פה עמנו עמד היום לפני ה' אלקינו
ואת אשר איננו פה עמנו היום (כט יד)

דרשות חתם סופר

רבי משה סופר זיע"א

בימים הנוראים מצטרפים עמנו
בתפילותינו נשמות המתים והאבות

יש לדרוך דתנה ליה למימר ואת אשר איננו
פה עמנו היום עומדים לפני ה' אלקינו.
יש לומר דהכי פרושו. דהנה תרי תמיהות
יש כאן, א' שאמר 'ישנו פה' בצלי גופים
גשמיים עומדים לפני ה' אלקינו ודבקים בו
יתברך שמו ממש, על דרך ואתם הדבקים
בה' אלקיכם חיים כלכם היום' בחיים חיות
אנושי נשמה בתוך גוף יהיה דבקים, והוא
פלא א' אשר ישנו פה עמד לפני ה' אלקיכם.
והפלא השני את אשר איננו פה, הם הנשמות
העתידיים להולד והמה רוחות קדושות, אין
להם חלק ואחיזה בגשמיית המה עמנו היום,
מצרפים עמנו הגשמיים, על דרך שקבלנו
שבראש השנה יום הכפורים הנשמות הקדושות
שקבר מתו ונשמות האבות מצטרפים עמנו
בבית הקנסת בתפלתנו.

ועל דרך זה יש לפרש מאמר חז"ל (פ"ק דעירובין
י"ג) שאמרו מלאכי השרת לפני הקדוש
ברוך הוא מפני מה אין ישראל אומרים שירה
בראש השנה יום הכפורים, אמר הקדוש ברוך
הוא ספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפני
ויאמרו שירה. פרוש כי המתים אף על פי
שמתפללים עמנו ותפלתם עושה רשם, מפל
מקום שירה אינם יכולים לומר עד תחית
המתים, דאז קתיב (ישעיה כו ט) 'הקיצו ורננו
שכגי עפר', אבל בעולם הזה לא המתים יתללו
זה ולא כל ירדי דומה, על כן בין שספרי
חיים וספרי מתים פתוחים אי אפשר לומר
שירה, מפני המתים המצטרפים בתפלתנו. והיינו
דקתיב (תהלים סה יד) 'עמקים יצטפו בר' תרוצעו
אף ישירו', קשעמקים יצטפו בר הם שוכגי
ממעמקי קבר, אז 'תרוצעו' בראש השנה,
וגם ישירו שיאמרו שירה אף ביום תרועה:

העולם עוברין לפני עתה כבני מרון, מפל
מקום העקר הוא מה שאתם נצבים, והפל
בלכם. כי כל העולם טפלים אליכם וכל
משפטם תלויה בדינכם. והנכם נצבים היום
לפני ה' אלהיכם, שנשמתכם מתראין ועומדין
לפניו ביום הזה להביט על מעשיהם ומראיהם,
קאמרו (שיר השירים ב יד) 'הראני את מראיך'
וגו'. והרבה יש לה ליראה בפחד ואימה
ברתת וזיע ותלחלה וחרדה גדולה בבושה
והכנעה, לומר אף אשא פני שמה להביט
על מעשי ומראיתי. ולזה פרט ואמר 'ראשיכם
שכטיכם וגו' כל איש ישראל, כלומר אלו
הם העקרים העומדים בדין אשר בשם איש
ישראל כנה:

לקוטי הלכות

רבי נתן מברסלב זיע"א

בתחלת העבודה מאירים לאדם ואח"כ
נוטליו ממנו האור כדי שיעבד בעצמו
אתם נצבים היום. מבאר בשם הבעל שם
טוב ז"ל שהוא בחינת ויהוה ינהגנו
על מות' (תהלים מה טו), כמו שמוליקין את
התינוק ומלמדו אותו לילך, שבתחלה מוליקין
אותו בידיים, ואחר כך פתאם מסלקין הידיים
ממנו, כדי שילך מעצמו. כמו כן הוא
בעבודת ה', שבתחלת ההתקרבנות מסיעין
להאדם ומוליקין אותו בדרך הישר, ועל כן
אין חוק בתחלת החסידות (ספר הרוח), ואחר
כך נופל מהתלהבות הזאת, כי מסלקין ממנו
ההתלהבות שבא עליו מלמעלה, ומניחין לו
לילך בעצמו.

והיינו זה מתנהג בכל אדם כמה וכמה פעמים
אין מספר, בכמה וכמה בחינות שונות,
וכמו שפרש רש"י על פסוק 'אתם נצבים
היום בלכם' ופרש רש"י, כיום שהוא מאפיל
ומאיר, כך הוא עתיד להאפיל לכם ולהאיר
לכם. (שילוח הקן ה"ה אות ט"ו):

צָרִיף לְדַעַת לְמָה הַצָּרִף לומר 'כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה', וְלֹא הִסְפִּיק בְּאָמְרוֹ כִּי יִבְאוּ עֲלֶיךָ הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה אֲשֶׁר נִתְּמִי לְפָנֶיךָ. וְאוּלַי שִׁיכּוֹן עַל דְּרָף אָמְרָם וְ"ל בְּמִסְכַּת בְּרָכוֹת (נד.) חֵיב אָדָם לְבָרֵךְ עַל הַרְעָה כִּשֶׁם שֶׁהוּא מְבָרֵךְ עַל הַטּוֹבָה, וְהַעֲמִידוּהוּ בְּגִמְרָא (סו טו) לְקַבֵּל הַרְעָה בְּשִׂמְחָה כְּדָרְךָ שֶׁשִּׂמַח עַל הַטּוֹבָה.

וְהוּא אָמַר 'וְהִיא' – שֶׁהוּא לְשׁוֹן שִׂמְחָה (כ"ד מב א), 'כִּי יָבֹאוּ עֲלֶיךָ כָּל הַדְּבָרִים' – תְּקַבֵּלֵם בְּשִׂמְחָה, בְּהַשְׂאוּתָהּ יָחַד – 'הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה', וְאִם הִיא אֹמֵר כִּי יָבֹאוּ עֲלֶיךָ הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה אֲשֶׁר נִתְּמִי לְפָנֶיךָ, הִיא נִשְׁמַע הַפְּתוּב עַל זֶה הַדְּרָף, וְהִיא שֶׁהוּא הַשִּׂמְחָה כִּי יָבֹאוּ עֲלֶיךָ הַבְּרָכָה, וְחַבְתָּ וְהַקְּלָלָה נִשְׁמַכָּת עִם מֵאֵמֶר אֲשֶׁר נִתְּמִי לְפָנֶיךָ שְׁלֹא תִרְיָה, וְלֹא הִייתִי יוֹדֵעַ שְׁחֹזֵר מֵאֵמֶר וְהִיא גַם עַל הַקְּלָלָה. עוֹד הַצָּצִיטָה וְאָרְאָה מִה נִעֲמָה חֲבַת הַקִּדְּשׁ אֲשֶׁר חֲבַב אֱלֹהֵינוּ אוֹתָנוּ. הֲלֹא תִרְאֶה כִּי בְּזִכְרוֹן הַבְּרָכָה הִגִּיעַ אוֹתָהּ עֲלֵינוּ, וְאָמַר 'כִּי יָבֹאוּ עֲלֶיךָ הַבְּרָכָה', וּבְזִכְרוֹן הַקְּלָלָה אָמַר וְהַקְּלָלָה אֲשֶׁר נִתְּמִי לְפָנֶיךָ, וְלֹא 'עֲלֶיךָ', וְיִלְטַעַם זֶה אָמַר 'אֲשֶׁר נִתְּמִי לְפָנֶיךָ' וְלֹא הִסְפִּיק בְּמֵאֵמֶר 'כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה':

וְהַשְׁבַּת אֶל לְבָבְךָ בְּכָל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִדִּיחְךָ ה' אֱלֹקֶיךָ שְׂמָחָה (ל ט)

עבודת ישראל

רבי ישראל מקוֹנִינִץ זי"ע א'

הַמִּחְשָׁבָה הִרְאֵהוּ שֶׁל הַחֲפֵץ לְשׁוֹב בַּתְּשׁוּבָה תִּהְיֶה שְׂמֹאֲהֶבֶת הַשֵּׁם לְיִשְׂרָאֵל יוֹרֵד לְתוֹךְ הַיְכָלוֹת הַטְּמֵאָה הַסְּחוּזִים בַּתְּשׁוּבָה

וְהַשְׁבַּת אֶל לְבָבְךָ וְגו' עַד וַיִּמָּשֶׁם יִקְחֶךָ. הַעֲנֵן הוּא, כְּמוֹ שֶׁנִּשְׁבַּע הַיְכָלוֹת דְּקִדְּשָׁה, כְּמוֹ כֵּן שְׁבַע הַיְכָלוֹת דְּטְמֵאָה וְכֻלְהֶם שְׁבַע מְדוּרִין בְּגִי'תָנָם. וְהִנֵּה הָאָדָם הַמְּשַׁקֵּיעַ

הַנִּסְתָּרֵת לֹה אֱלֹהֵינוּ וְהַנִּגְלָת לָנוּ וְלִכְנִינּוּ עַד עוֹלָם לַעֲשׂוֹת אֵת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת (כט כח)

בתוהי חותם

רבי יעקב אביחצירא זי"ע א'

יש לעשות המצוות כשפיו ולבו שוים

אֲפֹשֶׁר לְרַמּוֹ, דְּצָרִיף הָאָדָם בְּעֲשׂוֹתוֹ הַמְּצֻוֹת אוּ בְעִסְקוֹ בַּתּוֹרָה שִׂיקִיו פִּיּוּ וְלִבּוֹ שׁוּיָן, דְּהוּוּ הַעֲקָר, אָבֵל אִם מַעֲשִׂיו מִשְׁפָּה וְלַחוּץ, לְרִיק יָגַע. וְזֵהוּ שְׂאוּמָרִים בְּכָל יוֹם בַּתְּפִלָּה 'לְעוֹלָם יֵהָ אָדָם יֵרָא שְׂמִים בַּסֵּתֵר כְּבִגְלוּי', וְעַל זֶה צָרִיף הָאָדָם לְהִיּוֹת זֵהִיר בִּיּוֹתֵר. וְזֵהוּ שֶׁאֵמֶר 'הַנִּסְתָּרֵת לֹה אֱלֹהֵינוּ', דְּהִנֵּנוּ הַמְּחַשְׁבוֹת שְׂאִין מִכִּיר בָּהֶם כִּי אִם ה' אֱלֹהֵינוּ, וְהַנִּגְלָת' שֶׁהֵם הַמַּעֲשִׂים שְׁנִגְלִים 'לָנוּ וְלִכְנִינּוּ', צָרִיף הָאָדָם לְשַׁתֵּף שְׂגִיָהֶם כְּדִי 'לַעֲשׂוֹת אֵת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת', דְּלֹא שִׁיף קִיּוֹם הַתּוֹרָה וְהַמְּצֻוֹת כִּי אִם כְּשִׂיקִיו הַפֶּה וְהַלֵּב שׁוּיָן.

רמז לתשובה בחדש אלול

אִי נִמִּי אֲפֹשֶׁר לְרַמּוֹ, לִי'ה אֱלֹהֵינוּ וְהַנִּגְלָת לָנוּ רֵאשֵׁי תִבּוֹת 'אֱלוֹל', דְּבַחֲדָשׁ אֱלוֹל צָרִיף הָאָדָם לְהַתְעוֹרֵר וְלָשׁוֹב בַּתְּשׁוּבָה, שֶׁהוּא עַת רְצוֹן לְקַבֵּל הַתְּשׁוּבָה, וְגַם כֵּן יִמִּי הַדִּין בְּאִים שֶׁהֵם רֵאשׁ הַשָּׁנָה וְעֲשֶׂרֶת יְמֵי תְּשׁוּבָה יוֹם הַכַּפּוּרִים, וְצָרִיף לְחַפֵּשׁ בַּחוּרִים וּבַסְּדָקִים כָּל מִה שֶׁעָבַר עֲלָיו בְּאוֹתָהּ שָׁנָה בַּסֵּתֵר וּבִגְלוּי וְלָשׁוֹב עַל הַכֹּל בַּתְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְזֵהוּ 'לַעֲשׂוֹת אֵת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת', דְּהִנֵּנוּ, בַּחֲדָשׁ אֱלוֹל עֲשֵׂה תְּשׁוּבָה כְּדִי לַעֲשׂוֹת וּלְתַקֵּן אֵת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת:

וְהִיא כִּי יָבֹאוּ עֲלֶיךָ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה אֲשֶׁר נִתְּמִי לְפָנֶיךָ (ל ט)

אור החיים

רבי חיים בן עטר זי"ע א'

יש לקבל הו את הברכה והו את הקללה בשמחה

מכל מקום אינה שלמה עד שיעשה התקון הראוי לה, וגם כן הנפשות אינן שוות דו למעלה מזו. אכל הרוח והנשמה אינם באים פי אם על ידי מעשים טובים וקדושה וטהרה כראוי, וכמה וכמה שאינם זוכים לרוח, ומכל שכן לנשמה.

רמז לזה בפסוק 'כי גר מצונה ותורה אור'

ועל זה אמר שלמה המלך עליו השלום (משלי ו כג) 'כי גר מצונה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר, גר' ראשי תבות נשמה רוח, דהינו, הרוח והנשמה שהם גר, תלויים במצונה ותורה ודרך חיים תוכחות מוסר, על ידי הדברים האלה תוכל לקנות הרוח והנשמה, דכלא זה לא שיף שתקנה הרוח והנשמה. ופרוש ודרך חיים, דהינו, אם רציף לקנות ה'נר' שהם הרוח והנשמה, צריך להתעסק בתורה ובמצות, וכל זה יהיה בדרך חיים, דהינו: מתקדש בקדושה ובטהרה עד שיהיה גופו ראוי לקבל החיים העליונים, וזה יהיה על ידי שתקבל 'תוכחות מוסר', דעל ידי המוסר יבצע גופך ותתקדש ותטהר, ואז תהיה ראוי לקבל הרוח והנשמה.

גם בזמן הגלות יכול להשיג רוח ונשמה

והגדה, אל תחמץ לב האדם ויפתהו יצר הרע, באמר לו, שאם אתה טורח ויגע בזמן הגלות לקנות רוח ונשמה לריק אתה יגע, כי אין להם השגה בזמן הגדה, ואם כן למה לך כל העמרות והקדושה והטהרה, כי אין לך תרון בגדה, לפי שאין אתה זוכה כי אם בגופך כשאר העם, ולמה לך טרח שאין בו תרון. דברי יצר הרע מהקבל ימעטו, דה' לא ימנע טוב להלכים בתמים, וגם בזמן הגלות יוכל האדם להשיג רוח ונשמה ממקום עליון, דהכל לפי רב המעשה ולפי קדושה וטהרה, כי כשתהיה מתשבתו זכה וטהרה ופינו דובר צדק ומישרים, יוכל להשיג כאשר חפץ.

את עצמו בקלפה חס ושלום הוא ממש בגיהנם. והרופה לשוב אל ה' מתשבתו הראשונה שיפל בלבו לשוב, מתמת שהבורא ברוך הוא מרב אהבתו לישאל כפיכחל יורד אליו לתוף שבע היכלות דטמאה להתזירו בתשובה. וזה שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים פו ג) 'והצלת נפשי משאול', היינו שאתה הצלת נפשי מיד שאול.

וזה שאמר הכתוב 'והשבת אל לבבך בכל הגוים אשר הדיחך', היינו מה שאתה רוצה לשוב אל ה' בכל הגוים, היינו הקלפה. כי זה וזה חד הוא, מתמת ה' אליהך שמה, כפיכחל שיוורד להציל אותך שמה היינו מן שאול ואבדון. ולכשתעשה תשובה באמת כמו שמפרש במקרא, אז 'אם יהיה נדחך בקצה השמים ממש' 'קבצך ה' אליהך', היינו הניצוצות שהורדת אתה בקלפה. 'ימשים קדוך', היינו הניצוצות שגפלו בתחלת הבריאה כדי שיהיה בחירה ורצון, ועל ידי זה יהיה שחר וענש, והבן:

כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוה היום לא נפלות הוא מקור ולא רחקה הוא. לא בשמים הוא לאמר מי יעלה לנו השמימה ויקחה לנו וישמענו אתה ונעשנה. ולא מעבר לים הוא לאמר מי יעבר לנו אל עבר הים ויקחה לנו וישמענו אתה ונעשנה. כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו.

(ל יא-יז)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

רוח ונשמה באים לאדם רק מכת מעשיו

אשר לרמוז, דאין רוח ונשמה באים לאדם כי אם על ידי זכיות הרבה וקדושה וטהרה. וגם הנפש לא תמלא להיות שלמה עד שיהיה מתקן כפי הראוי לנפש, דאף על גב דהנפש אינה נחסרת משום אדם,

כל כף בהבאתם, הני מלי כשלא הרבה להטא, אבל כשהוא מלא עונות וחטאים בודאי נתרקקו ממנו ולא יוכל עוד להשיגם. לזה אמר, גם לזה הדבר אל תירא, ולא רחקה הוא, כי אף על פי שנתרקקו מרב החטא, כשתשוב בתשובה ושובו לך, ותרחוק נעשה קרוב.

דרך השגת הרוח והנשמה

והוסיף לברך להם הדבר הזה ברור גמור, ואמר להם, אל יקשה בעיניכם קנין הרוח והנשמה, כי הרי קרובים הם לכם, כי אם התעוררו ומיד הם באים לכם, כי לא בשמים הוא לאמר מי יעלה לנו השממה ויביאם לנו וינשמענו ויודיענו שהביאם לנו, ואז ונעשה, דהיינו נשמרם כראוי. וכן לא מצד לים, אין הדבר קשה ורחוק, אלא אדרבה קרוב מאד הרבה, וזהו כי קרוב אליך הדבר מאד. ומדע קרבתו ביצד היא, כי יד ובלבד לעשותו, דהיינו שתכונן מהשבותיך כי אם לעבודתו יתברך, והכי נמי פיד, וממילא נגמר הדבר ומיד באים אליך, ואין לך קריבות יותר מזה, רק חזק ואמץ:

לכל אדם מישראל יש רוח ונשמה המוכנים לו

וזהו שאמר 'כי המצוה הזאת', 'המצוה' רומז לרוח ונשמה, באמור 'כי נר מצוה'. ועוד, 'מצוה' בצעמה רמוזים בה הרוח והנשמה, כי אותיות מ"ץ של 'מצוה' בחלופי א"ת ב"ש הם י"ה, ומשם 'יה' באה הנשמה, ואותיות ו"א"ו ה"א של 'מצוה' משם בא הרוח. והנה משה רבנו עליו השלום כל טרחו ויגיעתו עם ישראל הוא כדי שיהיו שלמים כראוי, והשלמות לא שיקא כי אם על ידי שיקנו נפש רוח ונשמה כראוי, ועכשו מזהירים כדי שישתדלו בתורה ובמעשים טובים כדי שיקנו הרוח והנשמה. וזהו 'כי המצוה הזאת', הם הרוח והנשמה, אשר אנכי מצוה היום להשתדל להשיגם, אל יהיה דבר קשה בעיניך וישיאך יצר הרע שלא תוכל להשיגם, אל תשמע לו, כי אין בדבריו ממש, רק חזק ואמץ בתורה ומעשים טובים והנם מוכנים לפניך. והטעם כמו שכתב רבנו האר"י ו"ל (שער הגלגולים הקדמה א), דכל ישראל יש להם נפש רוח ונשמה, אף צריך לטרח אחרי הרוח והנשמה כדי שבוואו לו. ומכל מקום, מאחר דמעקרא יש לו ומוכנים לו, אין צריך טרחא כל כך להבא אתם, וכדאמרי אינשי דחזיא לך לא אצלא מנה. וזהו שאמר 'לא נפלאות הוא מפיך', כלומר, אין דבר זה מפלא ומכסה מפיך ואתה בא לקנות מחדש, עד שיקשה בעיניך מי יוכל לזה, כי משנבא את הם מוכנים ומזמנים ומקוים ומצפים אימתי תקרא להם לבוא אצלך, ודבר המוכן ומזמן כזה, בקל יוכל אדם לקנותו, וזהו 'לא נפלאות הוא מפיך'. והנה פתיב 'הוא' וקרינו 'היא', לרמוז על הרוח ועל הנשמה.

אמלו החוטא יכול לזכות בהם כשיעשה תשובה

הוסיף ואמר 'ולא רחקה הוא', לרמוז שלא יתחמץ לב האדם לומר, אף על פי שהרוח והנשמה מוכנים ומזמנים לו ואין טרח

פרשת וילך

וילך משה ויבבר את הדברים האלה אל כל ישראל (לא א)

אור החיים

רבי חיים בן עטר זיע"א

משה רבנו הכיר וידע כי קצו קרב

לפי סימנים נודעים

וי' צריך לדעת להיכן הלה, וינתן תרגום שהלה 'למשכן בית אילפנא', והמפרשים אמרו (ראה רמב"ן ורבינו בחיי) שהלה ממחנה לזה למחנה ישראל באדם הנפטר מחברו. והכתוב סתום הוא, ואין ממנו הכר לאחד מהדרכים. עוד צריך לדעת, מי העיר

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א

דייק שגוי הלשון 'עובר' לפני התבה
'יורד' לפני התבה

וַיֵּלֶךְ מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה.
וְבָאָר עַל פִּי שְׁאֵמְרוּ חֲכָמֵינוּ וְ"ל פְּעָמִים
'היורד' לפני התבה ופְּעָמִים 'העובר' לפני
התבה, כי הצדיק לדבק עצמו בהתבות מהתפלה,
וְחִבְרָף צְרִיף לְדֹבֵק עֲצָמוֹ בְּהַתְבוּת מִהַתְפִּילָה,
וְהַתְבוּת הַקְּדוּשׁוֹת הֵם הֵם הַמְּנַהֲיָגִים אוֹתוֹ.
וְגַשׁ צְדִיקִים גְּדוּלִים אֲשֶׁר הֵם לְמַעְלָה מִמְּדַרְגָּה
זוֹ אֲשֶׁר הֵם מְנַהֲיָגִים אֶת הַתְּבָה, וְזֶהוּ מְדַרְגּוֹת
מֹשֶׁה שֶׁהוּא בְּעֵלָה דְּמִטְרוֹנֵי תַּאֲתָא כְּנֶאֱמָר בְּזֵהר
הַקְּדוּשׁ. וְזֶהוּ 'היורד' לפני התבה, שֶׁהַתְּבָה
מְנַהֵג אוֹתוֹ וְהוּא לְמַטָּה מִן הַתְּבָה. וְגַשׁ צְדִיק
הַעוֹבֵר לְפָנֵי הַתְּבָה, שֶׁהוּא מְנַהֵג הַתְּבָה וְהוּא
לְמַעְלָה מִן הַתְּבָה, וְזֶהוּ 'העובר' לפני התבה.
וְכַאֵן שֶׁהִיָּה סוּף יָמָיו שֶׁל מֹשֶׁה וְנִסְתַּם מִמֶּנּוּ
מְעַלְּן הַחֲכָמָה כְּמִבְּאָר בַּמְדַּרְשׁ, וְהִיָּה בְּבַחֲיָנָה
הַרְאֵשׁוּנָה שֶׁהַתְּבָה הִיָּה מְנַהֵג אוֹתוֹ. וְזֶהוּ וַיֵּלֶךְ
מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר, הֵלֶךְ אֶל הַדְּבוּר שֶׁהַתְּבָה הִיָּה
לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ.

וְכַאֵן תְּבִין דְּבַר נִפְלָא, לְמָה בְּשִׁירַת הַאֲזִינוּ
נְבִיאוֹת מֹשֶׁה רַבְּנּוּ סְתוּמָה מְאֹד, שְׁלֹא
מְצִינוּ כְּזֹאת בְּכָל הַתּוֹרָה. כִּי הִעֲנִין כֶּף
הוּא, שֶׁנְּבוֹאֵת מֹשֶׁה רַבְּנּוּ הִיָּה בְּאֶסְפֶּקְלָרְיָא
הַמְּאִירָה וְכָל הַנְּבִיאִים בְּאֶסְפֶּקְלָרְיָא שְׁאִינָה
מְאִירָה, וְלִכְפֹּף נְבוֹאָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבְּנּוּ שֶׁהִיָּה
בְּאֶסְפֶּקְלָרְיָא הַמְּאִירָה, הִיָּה לוֹ כַּח גְּדוּל שְׁאִימֵר
הַדְּבָרִים כְּמוֹ שֶׁקָּבַל מֵהַשֵּׁם יְתִבְרַךְ בְּלִי שׁוּם
הַתְּלַבְּשׁוֹת בְּדַרְךְ מְשָׁל וְחִידָה. מֵה שְׁאִין בֵּן
שְׁאָר הַנְּבִיאִים שְׁלֹא הִיָּה לָהֶם כַּח שֶׁל מֹשֶׁה
רַבְּנּוּ, הִיָּה צְרִיכִים הַתְּלַבְּשׁוֹת נְבוֹאָתָם דְּרַךְ מְשָׁל
וְחִידָה, כְּמוֹ נְבוֹאוֹת זְכַרְיָה וְשְׁאָר נְבִיאִים
שֶׁסְּתוּמִים מְאֹד, וְזוֹ נִקְרָא אֶסְפֶּקְלָרְיָא שְׁאִינָה
מְאִירָה. וְהִנֵּה קִרְבָּן הַסְּתַלְקוֹתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה
רַבְּנּוּ ע"ה נִטְלָה מִסִּרְתָּה הַחֲכָמָה מִמֶּנּוּ וְנִתְּנָה
לִיהוֹשֻׁעַ, וְלִכְפֹּף שִׁירַת הַאֲזִינוּ הִיא סְתוּמָה
בְּדַרְךְ הַתְּלַבְּשׁוֹת:

אֶת רוּחַ מֹשֶׁה לְדַעַת שְׁמֵלְאוֹ יָמָיו וְשִׁנּוּתוֹ,
וְהֵלֵא אֲמָרוֹ בְּגִמְרָא (שבת ל) שְׁאִין מוֹדִיעִין
לְאָדָם יָמָיו וְשִׁנּוּתוֹ, וְיָמֵי הוֹדִיעוּ לְמֹשֶׁה.

וְנִרְאָה לְפָרֵשׁ עַל פִּי דְּבָרֵיהֶם וְ"ל (וזה"ק ח"א
ריח.) שְׁאֵמְרוֹ כִּי אַרְבָּעִים יוֹם קִדְּם
הַפְּטִירָה נִשְׁמַת הָאָדָם הוֹלֶכֶת מִמֶּנּוּ, כְּאֲמָרוֹ
(ש"ש ד ו) וְנָסוּ הַצְּלָלִים, וְיִמְבַקְרַת מְקוֹם
נִתְּנָתָה בְּמְקוֹם עֲלִיוֹן, וְהַצְּדִיקִים יִכְרוּ בְּדָבָר,
וְצֵא וְלַמַּד מְרַבֵּי שְׁמַעוֹן בַּר יוֹחָאי שֶׁהַפִּיר
כְּרַבֵּי יִצְחָק, כְּאֲמָרוֹ בְּסִפְרֵי הַזֵּהר (שם).

וְאֲמָרוֹ עוֹד, כִּי הַשְּׁמוֹת שֵׁשׁ לִישְׂרָאֵל הֵם
שְׁמוֹת הַנְּשָׁמוֹת, וְכַךְ הַעִירוֹתֵי בְּזָה
כְּפִירוֹשׁ פְּסוּק 'וְשֵׁם רְשָׁעִים יִקָּב' (משלי י ז),
וְכַמְאֲמַר הַזֶּה לְ שְׁאֵמְרוֹ (וזהר חדש רוח) שְׁאִין
הַרְשָׁעִים זוֹכְרִים אֶת שְׁמָם, וְהַשְּׁעָם הוּא, כִּי
הַרְשָׁע אִין לוֹ נֶפֶשׁ, וְכַמוֹ שְׁרַמּוֹ בְּפִסּוּק
'וְשָׁמַת סִכִּין בְּלַעַךְ אִם בַּעַל נֶפֶשׁ אֶתָּה' (משלי
כג ב), הָא לְמַדָּת שֶׁהַרְשָׁע אִינוֹ בַּעַל נֶפֶשׁ, כִּי
נִשְׁבִּית הִיא מִמֶּנּוּ, וְלִזָּה אִין הַרְשָׁעִים מְכִירִים
אֶת שְׁמָם, כִּי אִינָם בַּעַלֵי נֶפֶשׁ בַּעַלֵת הַשֵּׁם.

וְכַאֵן אָמַר וַיֵּלֶךְ מֹשֶׁה, פִּירוֹשׁ הַחֲתִים שְׁבוּ
שְׁתַּקְרָא מֹשֶׁה, הֵלֶכָה כְּפִי הַרְגִיל לְמִי
שְׁמַגִיעַ קְצוֹ. וְכַנָּה לְנִפְשׁוֹ לְשׁוֹן זְכַר, כִּי הוּא
סִמְן לְגִדְל הַנֶּפֶשׁ כְּשֶׁתְּהִיָּה בְּמַדְרַגַת זְכַר.
וְהוֹדִיעַ הַכְּתוּב בְּמָה שְׁאֵמֵר וַיְדַבֵּר אֶת וְגו',
שֶׁהַרְגִישׁ בְּהַלִּיקְתָּהּ וְהַפִּיר שֶׁהַגִיעַ קְצוֹ בַּיּוֹם
הַהוּא, כְּאֲמָרוֹ 'בֵּן מָאָה וְגו' אֲנִכִי הַיּוֹם',
וְאֲמָרוֹ וְ"ל (סוטה יג.) הַיּוֹם מְלֵאוֹ יָמֵי וְשִׁנּוּתֵי.

וְאִם תֹּאמַר מִנֵּיִן יָדַע מֹשֶׁה בְּדִיּוּק יוֹם הַמִּיתָה.
הֵלֵא אֲמָרוֹ וְ"ל כִּי מַיּוֹם שֶׁנִּסּוּ הַצְּלָלִים
עַד יוֹם הַמִּיתָה הֵם אַרְבָּעִים יוֹם, וְיָמֵי יוֹדַע
הַדְּבָרִים יוֹתֵר מִמֹּשֶׁה, וְהַשְּׁכִיל יָדַע יוֹם קְצוֹ,
וְהַפְּרָה כְּזוֹ מְשַׁגְתָּ הִיא לְגְדוּלֵי עוֹלָם, וְעַיִן
מֵה שְׁפִתְכֵתִי בְּפִסּוּק 'וַיִּקְרְבוּ יָמֵי יִשְׂרָאֵל'

(בראשית מז כט):

ששים רבוא פרושים לתורה ומשה זכה

לקבלם

וְאֶפְשָׁר לְרַמְזוֹ עַל פִּי מֹה שֶׁכָּתַב רַבְּנוּ הָאָרָ"י
 ז"ל (שער הגלגולים הקדמה יז), וְכַתְּבֵנוּ זֶה
 נִמְי בְּסִפְרֵי זֶה כְּכֹר, דְּתוֹרַתְנוּ הַקְּדוּשָׁה יֵשׁ בָּהּ
 שְׁשִׁים רַבּוּא פְּרוּשִׁים, וְכֵלָם יִדְעִם מִשֶּׁה רַבְּנוּ
 עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם. וְכָל יִשְׂרָאֵל, כָּל אֶחָד וְאֶחָד
 מֵהֶם [יודע] מֵה שֶׁקִּבְּלָה נִשְׁמַתוֹ, יֵשׁ מִי
 שֶׁקִּבְּלָה נִשְׁמַתוֹ מֵאַה, וְיֵשׁ שֶׁקִּבְּלָה יוֹתֵר, וְיֵשׁ
 פָּחוֹת, עַד שֶׁיֵּשׁ שֶׁקִּבְּלָה נִשְׁמַתוֹ בַּק פְּרוּשׁ
 אֶחָד. נִמְצָא שֶׁנִּשְׁמַת מִשֶּׁה רַבְּנוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם
 קִבְּלָה כָּל הַשְּׁשִׁים רַבּוּא פְּרוּשִׁים, וְזֶהוּ מֵה
 שֶׁקִּבְּלוּ כָּל יִשְׂרָאֵל בְּכִלּוּת, נִמְצָא כָּל מֵה
 שֶׁמְּחַדְּשִׁים בְּגִי יִשְׂרָאֵל הַכֹּל יוֹדֵעַ מִשֶּׁה רַבְּנוּ
 עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם, וּמִכַּחוּ הֵם מְחַדְּשִׁים. וְזֶהוּ מֵה
 שֶׁאָמְרוּ רַבּוּתֵינוּ זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה (ויק"ר כב א)
 דְּהַכֹּל נִמְסַר לְמִשֶּׁה רַבְּנוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם בְּסִינֵי,
 אִפְלוּ מֵה שֶׁתְּלַמִּיד וְתִיק עֲתִיד לְחַדֵּשׁ. וְזֶהוּ
 שֶׁאָמַר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם (קהלת א ט)
 'מֵה שֶׁהִיָּה הוּא שִׁיְהִיָּה', רֵאשִׁי תְּבוּת 'מִשֶּׁה',
 דְּהִיָּנוּ, מֵה שֶׁקִּבְּלָה נִשְׁמַתוֹ שֶׁל מִשֶּׁה רַבְּנוּ
 עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם בְּתוֹרָה, הוּא שִׁיְהִיָּה לְכָל הַדּוֹרוֹת,
 אֵין שׁוּם חֲדוּשׁ שְׁלֹא יִדְעוּ מִשֶּׁה.

כל מה שמחדשים חכמי הדורות הוא
 מכחו של משה

וְאֶפְשָׁר דְּזֶהוּ נִמְי שְׁרַמְזוֹ שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ עָלֵינוּ
 הַשְּׁלוֹם (שם פסוק ה) וְיִוְרַח הַשָּׁמֶשׁ וּבֹא
 הַשָּׁמֶשׁ וְאֵל מְקוֹמוֹ שׂוֹאֵף זוֹרַח הוּא שֵׁם',
 וְאָמְרוּ רַבּוּתֵינוּ זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה (ב"ר נח ב) לֹא
 שֶׁקָּעָה שְׁמִשׁוֹ שֶׁל זֶה עַד שֶׁנִּוְרַחַה שְׁמִשׁוֹ שֶׁל
 זֶה. וְהִנֵּה, כְּנוֹי הַשָּׁמֶשׁ בְּיַחֲדוּ עַל מִשֶּׁה רַבְּנוּ
 עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם נִגְאָר, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוּתֵינוּ
 זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה (ב"ב עה.) פְּנֵי מִשֶּׁה כְּפִנֵי תַמָּה.

וְנוֹבֵל לומר, שֶׁכִּינּוּן שֶׁמִּשֶּׁה רַבְּנוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם
 יִדַּע כָּל הַשְּׁשִׁים רַבּוּא פְּרוּשִׁים וְנִקְרָא
 שְׁמֵשׁ, אִם כֵּן כְּלִלּוּת כָּל יִשְׂרָאֵל שְׁכִינּוּ בְּלָם
 יֵשׁ שְׁשִׁים רַבּוּא פְּרוּשִׁים, בְּלָם יִקְרָאוּ שְׁמֵשׁ.
 וּמִכָּל מְקוֹם, מִכַּח הָאָרְתוֹ וְיִרְיַחְתוּ שְׁוֹרַח לָהֶם,
 מִכַּח זֶה בְּאֵה לָהֶם הִדְיָעָה. וְזֶה שֶׁאָמַר וְיִוְרַח

נחל קדומים

רבי חיים יוסף דוד אזולאי זיע"א

עקר התשובה היא לשוב לתורה ובכחה
 ודבקים בהשם ונצולים מיצר הרע

'וַיִּלְךָ מִשֶּׁה וַיְדַבֵּר אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל כָּל
 יִשְׂרָאֵל'. אֶפְשָׁר לוֹמַר רַמְזוֹ דְּכַבֵּר נוֹדַע
 דְּעַקֵּר הַתְּשׁוּבָה הִיא לְשׁוּב לְתוֹרָה כִּי הִיא
 אִם כָּל חַי, וּכְמוֹ שֶׁתְּקַנּוּ רַז"ל בְּתַפְלָה הַשִּׁיבְנוּ
 אֲבִינוּ לְתוֹרַתְךָ וְקִרְבְּנוּ מִלְּכֵנוּ לְעַבּוּדְתְךָ וְהִזְדַּוְּנוּ
 בְּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ, הַבִּיטָה וּרְאֵה כִּי תַחֲלֶה
 וְרֹאשׁ הוּא הַשִּׁיבְנוּ אֲבִינוּ לְתוֹרַתְךָ, וְאַחַר זֶה
 וְקִרְבְּנוּ, וְאַחַר זֶה וְהִזְדַּוְּנוּ בְּתְשׁוּבָה. וְיֵשׁ בְּזֶה
 פְּמָה וְכֵמָה טְעָמִים בְּדָבָר וְנוֹכִיר קְצָתוֹן. הָאֶחָד,
 הִנֵּה כִּי הִיא עַץ חַיִּים לְמַתְזִיקִים בָּהּ, וְהָאוֹתוֹ
 בָּהּ דְּבַק בְּחַיִּים. וְהַשְּׁנִי שֶׁמְכַבֵּלֵת הַיִּצָּר הַרְע.
 וְהַשְּׁלִישִׁי, דְּעַבְרָה אֵינָה מְכַבֵּה תוֹרָה. וְהַרְבִּיעִי,
 כִּי הַתוֹרָה שְׁאֵלָה מִהַקְּדוּשׁ בְּרוּף הוּא שִׁימְחַל
 לְחוּטָא כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּזֵהר הַקְּדוּשׁ וְכַהֲנָה רַבּוּת.
 וְרַז"ל אָמְרוּ 'וַיִּלְךָ מִשֶּׁה' שְׁהוּא לְשׁוֹן תּוֹכְחָה,
 וְהִלָּךְ לְהוֹכִיחֵם אֶצֶל כָּל אֶהֱל וְאֶהֱל
 מִיִּשְׂרָאֵל כְּמ"ש רַבְּנוּ בְּחַיִּי. וְזֹאת הַעֲצָה הַיְעוּצָה
 לְעַסֵּק בְּתוֹרָה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב 'אֶת כָּל הַדְּבָרִים
 הָאֵלֶּה', וְרַז"ל אָמְרוּ בְּמִקּוֹמוֹ 'אֵלֶּה הַחֲקִים',
 'אֵלֶּה הַמְשֻׁפְּטִים', וְכֵאֵן זֶה כְּנוֹת מִשֶּׁה רַבְּנוּ
 בְּתוֹכְחָתוֹ מְסַר לָהֶם כְּלָל גְּדוּל בְּתוֹרָה. וְזֶהוּ
 שֶׁכָּתוּב 'אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה' רַמְזוֹ לְחֲקִים
 וּמְשֻׁפְּטִים, וְזֶה כְּפּוֹאָה כּוֹלֵלֵת לְכָל יִשְׂרָאֵל כָּל
 אֶחָד לְפִי שְׁעוֹרוֹ:

פתוחי חותם

רבי יעקב אביבצ'ר זיע"א

להיכן הלך משה

יש לתמה להיכן הלך משה, ומה נשתנה
 פעם זה מפל הפעמים, לא היה לו לומר
 כי אם ויבבר משה את הדברים האלה בפאר
 כל המקומות, וכן בזהר הקדוש (ח"ג רפג.)
 הקשה קשיה זו.

מאור ושמש

רבי קלונימוס קלמן עפשטיין זיע"א

לא יסמוך רק על תפילת הצדיק אלא מחיב בעצמו לשוב בתשובה ולהתפלל שתקבל תשובתו

הגה על פי פשוטו יש לפרש, שהורה לנו לעורר לכבות עם בני ישראל בימים האלה - ימים הנוראים הממששמים ובאים, שהם עת משפט לאלהי יעקב, לבל יהיה נכון לבו בטוח בתפלת הצדיק אשר הוא חוסה בצלו שיפגיע בעדו, או לבטח באיזה מצוה שעשה שעל ידה תצא כאור משפטו, כי אין הדבר תלוי אלא בו - לשוב בתשובה שלמה, ולשפף שיחו לפני בעל הרחמים בתפלה ובתחנונים, שישוב ורחמהו ויקבל תשובתו, כי ימינו פשוטה לקבל שבים.

במובא על זה משל נאה במדרש, שהאריה המלך שבחיות קצף על עבדיו החיות כלם, והיו זוחלים ורועדים מאימת קצפו, ולא היו יודעים האף ישאו פנים לבוא לפני המלך ולהתחנן לו שיסור קצפו מעליהם. ונצנה להם השועל שהוא הפקח שבחיות, אני אלף לפניכם לפיכך את המלך בעד בלכם, שאני יודע שלש מאות משלים לפיסו בהם, ויבטחו החיות בדבריו והלכו אחריו והוא לפניהם, וכשהלך לפנייהם דרך פרסה או יותר החזיר פניו אליהם, ואמר להם, תדעו שנשכחו מאתי מאה מהמשלים, והשיבו לו שסתפקו ביהר השני מאות. וכשהלך עוד מעט אתם אמר להם, הנה שכחתי עוד מאה, והשיבו שסיפיק גם המאה שנשארו לו. וכיון שהגיע אתם קרוב לחצר המלך אמר להם, תדעו שכבר שכחתי כל המשלים, ומעתה תעזרו את עצמכם וכל אחד יבקש על נפשו מלפני המלך, אולי יתמלא רחמים עליו להטות אליו חסד, ועלי אין לכם להשען עתה.

והנביא מובן מאליו, שהגם שהצדיק הוא עומד בפרץ בעד עם בני ישראל, והוא המקרין להכניסן תחת כנפי השכינה,

השמש, היא שמשן של כל חכמי ישראל עד סוף כל הדורות, וזריחה זו אחר ש'בא השמש', היא שמשו של משה רבנו עליו השלום, דהינו אחר שנשתקפה שמשו של משה רבנו עליו השלום. וזריחה זו של שמש חכמי ישראל, היא מכת ששואבכת משמשו של משה רבנו עליו השלום, שהרי כל המתדשים הוא מה שקבל הוא דוקא, אם כן פשוט שממנו באה להם הזריחה, וזהו שאמר 'אל מקומו שואף', דהינו ממקומו הראשון שואב, ומשם באה לו הזריחה. וזהו 'זרח הוא שם', דהינו, הזריחה מכת ששרשו של שמש זה האחרון בשמש הראשון תלוי.

משה מודיע לישראל שיוסיף להתנוצץ בכל הדורות

והגה עכשו שעת פטירת משה רבנו עליו השלום, ובא להודיע לבני ישראל, אף על פי שהוא כולל כל הששים רבוא פרושים, אל יעלה בדעתם כיון שסתלק מן העולם יסתממו הפרושים לעולם, לזה בא לומר שהוא מתנוצץ בכל דור דור ומפייע להם פרושי התורה כל דור דור מה שאוי לו. וזהו שאמר 'אלף משה', דהינו, אף על פי שהולך משה לבית עולמו, לא תאמר שיתעלמו הפרושים של התורה שהנה יודע מישראל, שגרי מתנוצץ בכל דור דור ומודיע להם. וזהו 'ויבר את הדברים האלה', הם פרושי התורה, בכל דור דור חוזר ומגלה להם, עד שימצאו כל הששים רבוא פרושים בכללות כל ישראל. וזהו שאמר 'אל כל ישראל', דהינו, הדברים האלה שהם כל פרושי התורה, תמצאם בכללות כל ישראל, על ידי שחוזר משה ומתנוצץ בהם בכל דור דור ומודיעם:

ויאמר אליהם כן מאה ועשרים שנה אנכי היום לא אוכל עוד לצאת ולבוא (לא ב)

וַיֵּשׁ סֶמֶךְ לָזֶה בְּפִרְשַׁת יִתְרוֹ (זוהר ח"ב פח:).
 שְׁאֵמֵר, תָּא תְּזוּ, בְּכָל שֵׁית יוֹמֵי דְשַׁבְּתָא
 כַּד מְטָא שְׁעֵתָא דְדְּלוֹתָא דְמִנְחָה דֵינָא תְּקִיפָא
 שְׁלֵטָא וְכָל דֵּינִין מִתְעָרִין, אַבְל בִּיּוֹמָא דְשַׁבְּתָא
 כַּד מְטָא עֵדָן דְדְּלוֹתָא דְמִנְחָה רַעוּנָא דְרַעוּיָן
 אֲשַׁתְּכַח וְעִתִּיקָא קַדִּישָׁא גְלִיָּא רְצוּן דִּילֵיהּ וְכָל
 דֵּינִין מִתְכַּפְּנִין וּמִשְׁתַּכַּח רַעוּתָא וְחֵדוּ כְּלָלָא,
 וּבִהְיָא רְצוּן אֲסַתְּלַק מִשָּׂה נְבִיאָה מְהִימְנָא
 קַדִּישָׁא מְעֻלְמָא בְּגִין לְמַנְדַּע דְלָא בְּדִינָא
 אֲסַתְּלַק, וְהֵיא שְׁעֵתָא בְּרַצוּן דְעִתִּיקָא קַדִּישָׁא
 נְפַקַת נִשְׁמַתִּיהּ וְאֲתַטְמַר בֵּיהּ וְכוּ', עַד כְּאֵן.
 אֲלֵמָא רַאוּי הִזְהִי לְהִסְתַּלַּק בַּחֲלָא, אֲלֵא שְׁנַתְּעַכַּב
 גְּמַר סְלוּקוּ עַד יוֹם שַׁבַּת בְּגִין לְמַנְדַּע וְכוּ',
 וּנְבַאֲרָהוּ בְּסוּמוֹ.

וְהִגֵּה מִשָּׂה רַבְּנוּ ע"ה קָרָא עֲצָמוּ 'מַחְקַק
 סְפוּן', שְׁאֵלוּ הִיָּה תֹאֵר לְחֻלְקָה הִיָּה
 צְרִיף לֹאמַר סְפוּנָה. וְזֶה, כִּי בְּשַׁעֲה שְׁהִיָּה
 מַחְזֵק ב' הַפְּסוּקִים הָאֵלֶּה 'וַיִּמְת' וַיִּקְבַּר' גַּם
 קְבוּרָה הִתְּחַה לוֹ, שְׁתַּרְי הַקְּב"ה אוֹמַר וַיִּקְבַּר
 אֲתוּ' וּמִשָּׂה כּוֹתֵב וְקוֹבַר בְּאֵהָלוּ עַל הַדְּבַר
 אוֹתָהּ הַקּוּמָה מֵאוֹר לְבוֹשׁוּ שְׁבָה כְּתֵב שְׁאָר
 הַתּוֹרָה, וְכָל זֶה הִיָּה בְּעָרֵב שַׁבַּת. וַיִּצְדַּק עִם
 זֶה שְׁהַקְּב"ה קָבְרוּ בְּמֵאֲמַר, וְהוּא קָבַר עֲצָמוּ
 בְּמַעֲשֵׂה שַׁבְּכִתִּיבָה וּמִסִּירָה לְקָבַר יוּבֵל, וְעוֹד
 נְשׁוּב גְּדַבֵּר בּוֹ. וּמְכַאֵן וְאֵילָף, בְּכִתִּיבַת שְׁאָר
 הַפְּסוּקִים עַד סוֹף הַתּוֹרָה, כְּכַר הִיָּה 'סְפוּן'
 וְעוֹדְנוּ 'מַחְקַק' בְּסִפְר הַמִּיחַד שְׁזַכְּרֵנוּ. וְהַקּוּמָה
 הַנּוֹכְבֶּדֶת הַזֹּאת שְׁבָה כְּתֵב שְׁמֵנָה פְּסוּקִים לֹא
 נִגְנָנָה עַד יוֹם שַׁבַּת.

וְקָרִיב לְשִׁמְעַ מַה שְׁאֵנוּ בְּכַאוּרוֹ, עִם הַמְּפָרֶשׁ
 אֲצֻלְנוּ יְפֵה יְפֵה בְּמֵאֲמַר הַנֶּפֶשׁ פְּרָק
 ט"ו, שֵׁישׁ לְכָל אֶחָד מִצְדִּיקֵי יִשְׂרָאֵל צֻלַם
 וְדָמוֹת עֲלִיוֹן, וְהוּא לֹא נִסְתַּלַּק לְמִשָּׂה אֲדוּנָנוּ
 עַד יוֹם שַׁבַּת, וְצֻלַם וְדָמוֹת תַּחְתּוֹן שְׁנִסְתַּלַּק
 מִמֶּנּוּ בְּעָרֵב שַׁבַּת. וְלֹא יִרְחִיקוּ שְׁלֵמֵי הָעֵינַיִן
 הַיּוֹת הַקּוּמָה הָעֲלִיּוֹנָה שֶׁל מִשָּׂה רַבְּנוּ ע"ה
 מֵאַחֲרַת לְצֵאת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, בְּהַחֲדָכָף אֵלֶיהָ
 גֵּלָם נִרְאֶה לְעֵינַיִם כְּגו' אֲנָשִׁים דְּאֵלְגֵי מִמָּרָא,
 אוּ כְּרַבֵּי נַחֲוִינָא בְּן הַקְּנָה וּשְׁאָר הַרוּגֵי מְלֻכוֹת,
 שְׁאֲחֵרֵי נִמְכְּרוּ וּנְגַמְרוּ הֵדִין עֲלֵיהֶם בְּפַעַל לְכַפֵּר

וּמְבִיאֵם קְרוֹב לְחֻצַּר הַמֶּלֶךְ - מְכַל מְקוּם
 בְּהִיּוֹתֶם קְרוֹב לְהִיכַל הַמֶּלֶךְ, הוּא מוֹדִיעֶם
 שְׁהַדְּבַר הָעֲקָרִי תְלוּי רַק בְּהֶם, לְפִיֵּס אֶת מֶלֶךְ
 מְלֻכֵי הַמֶּלְכִּים בְּתַשׁוּבָה שְׁלֵמָה וּבִתְפִלָּה
 וּבְתַחֲנוּנִים. וְכֵן מִשָּׂה רַבְּנוּ ע"ה אַחֲרֵי אֲשֶׁר
 נִהְלַם כָּל יָמָיו וְקָרַבן אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, לְסוּף
 אָמַר לְהֶם שְׂאֵל יִבְטַחוּ בְּזֶה שְׁהַתְּפַלֵּל עֲלֵיהֶם
 עַד הַיּוֹם, שְׁפַכְּר נִתְרַצָּה לְהֶם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ
 מְכַל וְכָל וְאֵינֶם צְרִיכִים עוֹד לְכַקֵּשׁ בְּעֲצָמָן
 וְלְהַתְּחַנֵּן לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ - כִּי עָקַר תְלוּי בְּתַפִּלַּת
 עֲצָמָן, לְהַתְּחַנֵּן לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ שִׁישָׁא עוֹנָם
 וַיַּעֲבִיר חֻטְאָם כְּרַב רַחֲמָיו. וְזֶהוּ שְׁאֵמֵר 'לֹא
 אוֹכַל עוֹד לְצֵאת וְלְבוֹא' - שְׁאֵינִי יִכַּלַּת בְּיַדִּי
 לְהִבְיָאֲכֶם בְּהִיכַל הַמֶּלֶךְ מַעֲתָה, וְלֹא תִבְטַחוּ
 בִּי, רַק 'ה' הוּא עֹבֵר לְפָנָי' וְגו' רוֹמֵז לְהַשֵּׁם
 יִתְבָּרַךְ, הוּא עוֹבֵר עַל פְּשַׁע, לְכֵן יֵאוֹת לְכֶם
 שְׁבַעֲעֲמָכֶם תַּחֲלוּ פָנָיו שִׁיעֵבֵר עַל פְּשַׁעְכֶם,
 וְהוּא יִקְבַּל בְּרַחֲמִים אֶת תְּפִלַּתְכֶם:

עֲשֵׂה מֵאֲמָרוֹת

רַבֵּי מִנְחֵם עֲזַרְיָה מִפְּאֵנוּ זִיע"א

חֲדוּשׁ מִפְּלֵא: מִשָּׂה רַבְּנוּ בְּעֵצֶם הַסְּתַלַּק
 בְּעָרֵב שַׁבַּת אֶדְ שְׁלֵמָה הַסְּתַלַּקוֹתוֹ
 וּנְגַמְרָה בְּשַׁבַּת בְּמִנְחָה

אַמַּת שְׁבוֹהַר מוֹכַח שְׁמִישָׁה רַבְּנוּ ע"ה נִסְתַּלַּק
 בְּשַׁבַּת, וְכֵן נִמְצָא בְּתַשׁוּבוֹת הַגְּאוּנִים.
 אֲמַנֶּם אָנָּא דְאֲמָרֵי כְּרַבֵּי יְנָאי בְּמִדְרָשׁ רַבָּה
 וּכְתַנָּא דְסוּרַר עוֹלָם, זְכָרוֹ הִרְא"שׁ בְּפָרָק עַרְבֵי
 פְּסָחִים, דְמַתְּהֵם מוֹכַח שְׁהִיָּה בְּעָרֵב שַׁבַּת. וַיֵּשׁ
 לִי לְלַמֵּד שְׁאֵינִי הַזֶּהֵר חוֹלֵק, שְׁתַּרְי אָמַר בְּפִרְשַׁת
 תְּרוּמָה (ח"ב קנו:). כִּי בְּמִנְחַת שַׁבַּת בִּי מִדְרָשָׁא
 דְמִשָּׂה אֲתַבְּטִיל, וְלֹא יִצְדַּק לֹאמַר בְּן בְּמִי שְׁדִידוּ
 עַסְקָנִיּוֹת בְּאוֹתָהּ שְׁעָה לְהוֹסִיף ח' פְּסוּקִים
 בְּסִפְר הַתּוֹרָה, וְזֶה לֹא הִיָּה וְדֹאֵי בְּשַׁבַּת, דְּלִיכָא
 לְמִימַר בְּכַהֲנֵי גְּוֹנָא 'בְּמִתִּים חֲפְשִׁי' (תהילים פח
 ט). הָא מֵאֵי אֵיִת לָן לְמִימַר, שְׁבַעֲעָרֵב שַׁבַּת
 הִיָּה כּוֹתֵב וּמִתְמוֹתֵת, כְּמוֹ שְׁזַכְּרֵי בְּסוּמוֹ, וְלֹא
 נִסְתַּלַּק לְגַמְרֵי עַד יוֹם שַׁבַּת שְׁעַת הַמִּנְחָה.

טוב לי לשבת בביתי השקט ושָׁאָנָן, ולבקר בהיכלי בלמוד ספרי מוסר אֲשֶׁר בָּם אֲמָצָא דְרָךְ לְעִבּוּדְתוֹ ית"ש, ומה לי הטרח הַזֶּה לְכַתּוֹת רְגְלֵי וּלְבַטֵּל מִלְמוּדֵי. לא זֶה הַדְרָךְ יִשְׁכַּן אֹר, כִּי מַעַת שְׁזַכְיֵנו לְאֹר הַבַּעַשׂ"ט זי"ע הוא הוֹרָה לָנו דְרָךְ הָאֲמַת וְגִלְהַּ הַסּוּד בְּמַעֲלַת דְּבוּק אֶל הַצְּדִיקִים, לְאֹרֵנוּ נִסַּע וְנִלְךָ לְשִׁמְעַע וּלְקַבֵּל מֵהֶם הַעֲצוֹת לְעִבּוּדַת הַשׁ"י וּלְקַבֵּל עַל מַלְכוּת שְׁמַיִם. כְּאֲשֶׁר אָמַר אֲדוּמ"ו הַרְבַּ הַקְּדוּשׁ מוה' אֲלֵימֶלֶךְ ז"ל עַל אִישׁ אֶחָד אֲשֶׁר חָשַׁב בְּלִבּוֹ לַעֲשׂוֹת כֵּן לְמַנַּע דְּרָכּוֹ מִנְתִּיבוֹת הַיֵּשֶׁר כִּידוּעַ, אָמַר עָלָיו הַכְּתוּב (ירמיהו כג כד) 'אִם יִסְתַּר אִישׁ בְּמִסְתָּרִים וְאֲנֹכִי לֹא אֲרָאֵנּוּ' כִּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּסֵפֶר מְאֹר וְשִׁמְשׁ, עֵינַי שִׁם. וְזֶה הַדְּבָר מְרַמֵּז בְּפִרְשַׁת הַקֹּהֵל שֶׁקָּרָא הַמֶּלֶךְ סֵפֶר מִשְׁנֵה תוֹרָה, אִף שֶׁהַחֲמֵשׁ מִצְוֵי הוּא בְּיַד כָּל אִישׁ וְאִישׁ וְהֵיכָּה יְכוּל לְקַרְוֹת בְּעֶצְמוֹ. אַעפ"כ עֲשֵׂה הַפְּעֻלָּה בְּלִבְּךָ כָּל אִישׁ מִבְּנֵי, כִּמ"ש 'לְמַעַן יִשְׁמְעוּ וְלִמְדוּ לִינְרָא אֶת ה' וְגו'."

אף גַּם זֹאת מוֹרָה לָנו הַתוֹרָה דְרָךְ סְלוּלָה לְהַצְּדִיקִים הַדוֹרְשִׁים תוֹרָה בְּרַבִּים לְכָל הַנְּלוּיִם אֲלֵיהֶם, אִיךְ יִשְׁמְרוּ הַלְוִצִיָּא מִפִּיֶהֶם דְּכָרֵי תוֹרָה כַּהֲגֵן שְׁיִהְיֵו דְּכָרִים הַיּוֹצֵאִים מִן הַלֵּב, כִּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּמִשְׁנֵה רַבְּנֵי ע"ה 'וַיִּשְׁמַע אֶת הַקּוֹל מִדְּבַר אֱלֹהֵי וְגו'". פְּרוּשׁ ע"י שְׁהֵיָה שׁוֹמַע מִקְדָּם הַקּוֹל הַנְּדַבֵּר אֲלָיו, וְאִח"כ הֵיָה מְדַבֵּר אֶל בְּנֵי."

וְזֵהוּ שְׂאִיתָא בְּגִמְרָא אֲצֵל ר' אֲלֵעָזָר בֶּן דְּוֵרְדִּיאָ שְׂאֲמַר (עבודה זרה יז:) הָרִים וְגִבְעוֹת בְּקִשְׁו עָלֵי רַחֲמִים, וְהַשִּׁיבֵנו לוֹ עַד שְׂאָנֵנו מִבְּקִשְׁוִים עָלֵיךְ נִבְקֵשׁ עַל עֲצֻמְנוּ רַחֲמִים עַל זֶה כִּכָּה רַבִּי. וְזֶה הַעֲנָנָן דְּרָךְ הַצְּדִיקִים, רַבִּים מְחַלִּים פְּגִיֶהֶם לְהַתְּפַלֵּל עֲבוּרָם, וְהֵמָּה טְרוּדִים לְבִקֵּשׁ עַל עֲצֻמָּם וּמִשְׁגִּיחִים עַל בְּרַבִּיהֶם. וְכֵן בְּדְרָךְ לְמוּד הַתוֹרָה צְרִיךְ ג"כ לְהִיּוֹת מִקְדָּם מִשְׁגִּיחַ עַל עֲצֻמּוֹ וְאִח"כ יוֹרָה לְאַחֲרִים, כִּמ"ש (ויקרא יט יח) 'וְאַחֲרֵיכֶם לְרַעַף כְּמוֹד', אִם אִתָּה בְּמִדְּוָגָה זֶו בְּדַבֵּר שְׂאִתָּה מוֹצִיא מִפִּיךְ, אֲזִי דְּכָרֵיךְ

עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל – גְּאֻלָּה הִיָּתָה לָהֶם מִמָּה שְׂיִרַד דְּמוֹת דְּיוֹקְנָם וְנִדְמָה לְשׁוּדְדִיָּהֶם לַעֲשׂוֹת בָּהֶם שְׁפָטִים, וּבִסּוּף בְּהַג הַרוּגִיָּהֶם הַרְגוּ, כְּדֹאִיתָא בְּפִרְקֵי הַיְכָלוֹת, וּכְמוֹ שֶׁפִּרְשׁ הָאָר"י ז"ל. אוּ וְהֵיָה הַהִתְלַבְּשׁוֹת לְמִשָּׁה בְּאִפְּן יוֹתֵר וּרְחֵנֵי וְשִׁלְּם.

וכֵּל שְׁכָן שְׁיוֹסִיפוּ אֶתְּבָה בְּדְרוּשׁ הַזֶּה עַם הַמְּזַכֵּר בְּמִדְרָשׁ רַבָּה לְסוּף פְּרָשַׁת וַיִּלָּךְ כִּי אֶחָדִי שֶׁכָּתַב י"ג סְפָרִים הַשְּׂפִים לְפִתְחוֹ שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ, וְאִין הַשְּׂפָמָה אֵלָּא לְמַחְרַת בְּבַקֵּר, וּכְשֶׁנִּכְנְסוּ לְאֶהֱל מוֹעֵד הַפְּסִיק בִּינֵיהֶם עֲמוּד הַעֲנָן כִּי אִין מַלְכוּת נּוֹגַעַת בְּחִבְרָתָהּ כְּדֹאִיתָא הַתָּם. וְהָא קְאָמֵינָא – דְּלֹא אִשְׁתַּהֵי מִשָּׁה אֵלָּא בְּגִין לְמַנְדַּע דְּלֹא בְּדִינָא אִסְתַּלַּק, וְהֵיָנוּ דְּקָרוּ לֵיהּ בִּזְהַר נְבִיאָה מְהִימְנָא קְדִישָׁא, שֶׁכָּבַר נִתְקַדַּשׁ בְּאוֹתָהּ שְׁעָה לְהִתְקַבֵּל בְּרִצּוֹן הַעֲלִיּוֹן עִם מַה שֶׁשֵּׁשׁ הַעֲלָם וְדְמוּת תַּחְתּוֹן מְעַרְבַּ שְׁבַת כְּאֲמֹרָה. וּמֵאָז הַרְגִישׁוּ כָּל יִשְׂרָאֵל בְּאוֹתוֹ הַהַפְּשֵׁט וְהַסְּלוּק וְהַסְּכִימוּ לְכַוּוֹת שְׁלֹשִׁים יוֹם, וּמִשְׁעַת הַהַסְּכָמָה כְּתִיב 'וַיִּתְמוּ', שְׁהִימִים קְבֵלוּ תְּמִימוֹת מִמָּה שֶׁקְּבֵלוּם יִשְׂרָאֵל עֲלֵיהֶם, וְעֲלִתָּה הַסְּכָמָתָם לְרִצּוֹן לְפָנָיו יְחִבְרָךְ לְלַמֵּד עֲלֵיהֶם זְכוּת מְצַרְפֵּת לְמַעֲשֵׂה כְּאֵלוּ כְּבַר עֲשׂוּהוּ (מֵאֲמַר חֲקוּר דִּין ח"ב פ"ג):

וּיְכַתֵּב מִשָּׁה אֶת הַתוֹרָה הַזֹּאת וְיִתְנֶהָ אֶל הַכְּהֲנִים בְּנֵי לֵוִי וְגו' וַיֵּצֵא מֹשֶׁה אוֹתָם לְאֹמֶר מִקֵּץ שְׁבַע שָׁנִים בְּמַעַד שָׁנַת הַשְּׂמִטָּה בְּחַג הַסְּכוּת וְגו' תְּקָרָא אֶת הַתוֹרָה הַזֹּאת נִגְדַּת כָּל יִשְׂרָאֵל בְּאֲזִינוּתָם (ט"ו-יא)

תַּבְּאֲרַת שְׁלֹמֹה

רַבִּי שְׁלֹמֹה מִרְדּוּמֶסֶק זי"ע א"

עַל הָאָדָם לְהַסְתַּוְּפֵי בְּצַל צְדִיקִים וְלֹא לְהַסְתַּפֵּק בְּהַתְּבַדְּדוּתוֹ בְּבִיתוֹ וּלְמוּד סְפָרֵי מוּסַר

יֵשׁ לְרַמֵּז בְּפִרְשָׁה זֶו גְּדֵל מַעֲלַת דְּבוּק חֲכָמִים לְהַסְתַּוְּפֵי בְּצַל הַצְּדִיקִים. וְאֵל יֹאמֶר הָאָדָם

ממנו. ומרגלא הנה בפומיה, שמאד אני נפקח ונרתת מנה ההסתרה הנקראת 'הסתור אסתיר', מההסתרה גופייה:

יעשו פרי להיות 'לרצף כמוד', וז"ש (תורת כהנים פר' קדושים) זה כלל גדול בתורה. והבן:

כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו (לב ט)

ואנכי הסתר אסתיר פני ביום החוא (לא יח)

תניא

(אגרת התשובה)

רבי שניאור זלמן מלאדי זיע"א

החבל - משל למעשי האדם המשפיעים לטוב ולמוטב חלילה

והנה יעקב חבל נחלתו כתיב. על דרך משל כמו החבל שראשו אחד למעלה וראשו השני למטה, אם ימשך אדם בראשו השני, ונענע וימשך אתריו גם ראשו הראשון כמה שאפשר לו להמשך. וככה ממש בשך נשמת האדם ומקורה מבחינת ה"א תתאה הנ"ל, הוא ממשיך ומוריד השפעתה ע"י מעשיו הרעים ומחשבותיו עד תוף היכלות הסט"א כפיכחול, שממש מקבל מחשבותיו ומעשיו. ומפני שהוא הוא הממשיך להם ההשפעה, לכן הוא נוטל חלק בראש, וד"ל. וזהו שאמרו רז"ל (אבות פ"ד מט"ו) אין בדינינו לא משלות הרשעים וכו', ודינו בראש, כלומר בזמן הגלות אחר החרבן. וזהו בחינת גלות השכינה כפיכחול - להשפיע להיכלות הסט"א אשר שגאה נפשו תברך. וכשהאדם עושה תשובה נכונה אני מסלק מהם ההשפעה שהמשיך במעשיו ומחשבותיו, כי בתשובתו מחזיר השפעת השכינה למקומה. וזהו תשוב ה"א תתאה מבחינת גלות, וכמו שאמרו רש"י ורשב"א אלא יד את שבותך, כלומר עם שבותך, וכמאמר רז"ל והשיב לא גאמר וכו' (פרק ו):

תשואות חן

רבי גדלנה מליניץ זיע"א (תלמיד הבעש"ט)

על ידי אמונה שהכל מאתו יתברך והכל לטובה נמתק הדין ממנו

הויה עולה י"ו כמנן טוב. וכאשר יארע לאדם איזה דבר שלמראה עיניו לא טוב, ומאמין באמונה שלמה שהכל הוא מאתו יתברך ומהשגחתו באה לו כל זה, נמצא מכרח להיות טוב כנ"ל, רק שהוא בסוד הקטנות שהסוד גנוז בגנה, אז נמתק הדין שבו לרומים גמורים. וכא השם למלואי יודין העולה כמנן חסד. וזה פרוש הפסוק (תהלים קיח א) 'הרו לה' כי טוב כי לעולם חסדו', פרוש כשנותן הודאה למקום ברוך הוא על הדבר המארע לו שהוא עדין בחינת טוב שהיא הקטנות, נמשך מנה שבא השם הויה למלוי יודין העולה למנן חסד שנמתק הדין מאליו. וזה פרוש 'אודך כי עניתי ותהי לי לישועה' (שם קיח כא) פרוש כשאודך בעת שעניתי, שלמראה עין נדמה שהוא לענוי לי, אז ותהי לי לישועה, מנה גופא נמשך ישועה, שהטוב שבו מתגלה. וזה הנה בחינת נחום איש גם זו שזכה לראות בעיניו הטוב הגנוז בכל דבר.

ושמעתי מהרב המזכיר ו"ל שאמר בשם הבעל שם טוב, שזו ענין התוכחה ואנכי הסתר אסתיר' (דברים לא יח) שההסתרה גופא אצלו בהסתרה, ואינו מאמין באמונה שודאי טוב גנוז בה, כי כשעל כל פנים מאמין באמונה שודאי טוב גנוז בגנה, הגם שאינו מבין הטוב, מכל מקום נמתק הדין

מסכת אבות פרק ה

העולם, יוצא חוט של חסד ומתערב לעצרו
בעד הרשעים.

כמו שכתב זקני הקדוש מצאנו ז"ע בדברי
חיים (פרשת ויקהל ד"ה אך באמת בנדמ"ח) שמבאר
בספרים הקדושים שיש הנהגה למעלה מהשבע
וכו' וברא והאציל כח שלא יבואו הרשעים
ברשעתם להתריב העולם עיי"ש. הוא אהו
דרכו בקדש על פי פנימיות ברוחניות. ולדברינו
מספר הענין גם בגשמיות כשיראו מן השמים
שהגויים מסגלים להתריב את העולם, יקומו
את הפסוק (ירמיהו מו כח) 'כי אעשה כלה בכל
הגוים אשר הדחתיו שמה ואתך לא אעשה
כלה', כלומר שהשם יתברך יכלה את הגוים
כדי שהם לא יכלו את עם ישראל בהתריבם
את כל העולם, כל זה תקים ששיגע זמן
הגאולה השלמה שהשם יתברך יסבב הכל
כאפן שיהיה הכרח לשתף מדת הרחמים, כי
הרשעים עלולים לאבד את העולם שנברא
בעשרה מאמרות וברך נשלמה סאתם, אז
ירחם ה' את עמו, כי לא יטש ה' עמו
ונחלתו לא יעזוב, להשיע קול שופר גדול
של מלך המשיח.

ענין זה רמוז בדברי הפסיקתא (פרשה לו) וזה
לשוננו. שנה שמלך המשיח נגלה בו,
כל מלכי אמות העולם מתגרים זה בזה, מלך
פרס מתגרה במלך ערבא וכו'. וכל אמות
העולם מתרעשים ומתבהלים ונופלים על פניהם,
ויאחזו אותם צירים כצירי יולדה, וישראל
מתרעשים ומתבהלים ואומרים להיכן גלף
ולהיכן נבא. ואומר להם בני אל תתיראו כל
מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם הגיע
ימי גאלתכם עיי"ש. נראה מדבריו שהאמות
וממלכות עצומות יאבדו, ובני ישראל שישארו
שרידים מפל העמים יפקדו שמה גם עליהם
יעבר זעם, בן משמע מלשון הפסיקתא שעל
בני ישראל כתוב רק שיתרעשו ויבהלו וישאלו
להיכן גלף ולהיכן נבא, אבל לא שייאחזו
בהם צירים כצירי יולדה, עד שיתגלה מלך
מלכי המלכים ויאמר לבני ישראל כל מה

בעשרה מאמרות נברא העולם. ומה תלמוד לומר,
והלא במאמר אחד יכול להבראות, אלא להפרע
מן הרשעים שמאבדין את העולם שנברא בעשרה
מאמרות, ולתן שכר טוב לצדיקים שמקומו את
העולם שנברא בעשרה מאמרות (מ"א)

שמע חיים

רבי יקותיאל יהודה מצאנו זיע"א

כשיגיע זמן הגאולה השלמה יכלה ה'
יתברך את הרשעים שלא יתריבו את
העולם

צריף להבין התועלת בזה שהשם יתברך
הטוב והמטיב ברא את העולם באפן
שיתעצם ענשם של רשעים. גם מה שאמרו
שהרשעים מאבדים את העולם אינו מובן, וכי
יש כח בידי הרשעים לכלות את העולם.

חשבותי לומר בזה ענין אמת על סדר ההנהגה
בימות המשיח, כאשר יבא עת דודים
להושיע את בני ישראל, ויגיע זמן לומר דיו
לאבל שיעמד מאבלו (סנהדרין טז:) דונו את
בני ישראל אם הם אכן ראויים לישועה לפי
מעשיהם, כי מלך במשפט יעמיד ארץ (משלי
כט ד). וכן אמרו (ב"ק ג.) כל האומר הקדוש
ברוך הוא ותתן הוא יתרו תייו. לכן הנהיג
השם יתברך שנה לעמת זה יתגברו כחות
הטמאה שיעשו להם כלי משחית כרצונם,
כידוע יש להם היום פצצות אטום ושאר
משחיתים שמסגלים להתריב כליל את כל
הישוב. ישנם דעות שיש עננים שנוצרים על
ידי ספינות אויר, וכהנה רבות הידועות לנו
ושאינן ידועות לנו, בליס מפלים שונים שיש
להם להשתלט על העולם אם רק יתנו להם.
בן ידוע מסדר טבע הכוכבים שאחד תלוי
בתברו וכל אחד מעמיד את חברו, אם תמוטט
אחד מהם תתפורר תבל ומלאה. לכן אם
יתנו לצד הטמאה כח להתפשט, יש ביכולתם
להתריב את כל העולם בגדגוד קל ולהפכה
כמו רגע. בין שהשם יתברך רוצה בקיום

בְּרֵאשִׁית, יָזַם בְּמַחְשָׁבָה צוּר חֲצַב, הִנֵּה חוֹשֵׁב
בְּמַחְשַׁבְתּוֹ לְהִיּוֹת אֲבָרְהָם נִחְצָב וְנִבְרָא כְּאֲחֹר
וְקָדַם בְּתוֹךְ נִחְצָב. וְאוּלָּם לֹא נִבְרָא כִּי אִם
בְּתוֹךְ וּבְאֶמְצַע הַדּוֹרוֹת בֵּין אֲחֹר וּבֵין קָדַם
כְּדֵי לִיָּהֵב עָלָיו עַל הַמַּחְצָב, לְעַמֵּס וּלְטַעַן
עָלָיו מִשׁוּי כָּל הַנִּבְרָאִים וַיִּגַּן זְכוּתוֹ לְפָנָיו
וּלְאַחֲרָיו (וכן פירש המטה לוי ז"ל):

מקצתו מעשרין ומקצתו אין מעשרין כו' גמרו
שלא לעשר (מ"ח)

עבודת ישראל

רבי ישראל מקוונניץ זיע"א

המשנה רומזת על יראי ה' המקדימים

להתעורר לתשובה קדם יום הדין

עשור רומז ליראה. וזה 'עשר תעשר את כל
תבואת ורעף וריצא השדה שנה שנה'
(דברים יד כב), והיינו ש'שכל שנה ושנה מקדם
לימים נוראים בא על האדם פחד ה' ויראתו,
על דרך שפרשתי באחד באלול ראש השנה
למעשר בהמה (ר"ה פ"א מ"א). והיינו כי בנדאי
זה כל האדם צריך להיות כל ימיו בתשובה,
ולירא תמיד מהבורא ית"ש מחטא אליו, אף
מי שהוא כל השנה כבהמה ואינו משים על
לבו לשוב בתשובה כל השנה, על כל פנים
ראוי לו להתעורר באחד באלול – שיהיה
ב'מים ההם תמיד יראת ה' על פניו, לירא
מהמלך המשפט הגדול והנורא, ומאימת יום
הדין שבו עלה משה למרום לקבל לוחות
האחרונות וחקעו שופר במחנה, כמו שאנו
עושים פה היום להתעורר להלכות בקול
השופר המזהיר לאדם על זאת, כמ"ש (עמוס

ג ט) ה'יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו'.
לכן ראוי לכל אדם לפשפש במעשיו שעשה
מעודו עד היום הזה, הגם שבנדאי מחלו
לו כל עוונותיו ביום הכפורים העבר, מפל
מקום פיון שחזר לסורו ולאותן עברות שהתנדוה

שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם. שחמה
שפוכה ומדת הדין מתוחה כדי להוכיח שאי
אפשר ללכת בדרך זו, כי באפן כזה יאברו
כלם החל ממלאכי מרום עד עבדים שבמקמי
האדמה, כי ירד מבול של אש לכלות את
הכל, היות שהשם יתברך לא רוצה להחריב
עולמו, והא בהכרח לסלק את המקטרגים
שלא ידעו איך להתנהג, ויאמר ה' יהי אור
להמתיק את הדינים לרחמים וחסדים על עם
ישראל, והיה ה' למלך על כל הארץ:

עשרה דורות מנח ועד אברהם, להודיע כמה ארך
אפים לפניו, שכל הדורות היו מקעיסין ובאין,
עד שבא אברהם וקבל (עליו) שכר כלם (מ"ב)

דברי יואל

רבי יואל מסטמאר זיע"א

זכותו של אברהם אבינו לכל הדורות

שלפניו ושלאחריו

עשרה דורות מנח ועד אברהם להודיע כמה
אריך אפים לפניו, שכל הדורות היו
מקעיסין ובאין עד שבא אברהם וקבל שכר
כלם. ופרשו המפרשים לפי שהגן בזכותו
עליהם לעפב את הפרעניות הראויה לבוא
עליהם, על פן בדין הוא שיטל שכר כלם.
על דרך זכה נוטל חלקו וחלק חברו בגן
עדין (חגיגה טו.). ורש"י ז"ל פרש שם דבעשרה
דורות מאדם ועד נח לא נאמר שקבל נח
שכר כלם, לפי שלא היה צדיק כל כך להגן
בזכותו על כל הדורות שנאמר (בראשית ו ט)
'צדיק תמים היה בדתיו' ולא בדורות אחרים
עין שם.

וּלְפִי זֶה יִתְכַן שְׂאֲבָרְהָם אֲבִינוּ ע"ה הֵגֵן עַל
כָּל הַדּוֹרוֹת מִבְּרִיאַת הָעוֹלָם וְקָבַל שְׂכָר
כָּלָם. וְכֵן יִסַּד הַפִּיטָן בְּפִיוֹט לְיוֹם א' דְּרֵאשׁ
הַשָּׁנָה 'טָרָם כָּל מַפְעֵל חֲצַב'. רָצָה לומר טָרָם
שְׂבָרָא הַבוּרָא יִתְבַּרֵךְ וּפְעַל כָּל מַפְעֵל מַעֲשֵׂה

ומכּוּל שֶׁפֶן בְּבֵית דִּין שֶׁל מַעְלָה, שֶׁהִקְלִיפוֹת
 וְהַמְקַטְרָגִים עֲצָמָם הַנוֹלָדִים מִחֻטְאֵי
 מַעֲדִים לְיוֹם הַדִּין, אוֹי לְאוֹתָהּ חֲרָפָה אוֹי
 לְאוֹתָהּ בּוֹשָׁה. אִם כֵּן מוּטָב שְׂיִשִּׁים אָדָם
 הַמְסוּהָ שֶׁל בּוֹשָׁה עַל פְּנָיו, וְיֵרָא יְבוֹשׁ מִלִּפְנֵי
 מַלְאָךְ רָם וְנִשְׂא וְלֹא יַעֲבֹר עַל דְּבָרָיו, וְיִשׁוּב
 בְּתִשׁוּבָה שֶׁלֹּמָה לִפְנֵי בָּאֵפֶן הַנּוֹכַח, שְׂיִתְאַמֵּת
 הַדְּבָר בְּלִבּוֹ שֶׁלֹּא יִשׁוּב עוֹד לְסוּרוֹ ח"ו, וְזֶה
 הוּא עֵקֶר הַתִּשׁוּבָה כַּמ"ש (ישעיה נח ד) 'הִלַּחְכוּת
 בְּאֶגְרָף רָשָׁע', וְעַל יְדֵי זֶה יִחְזֹר לוֹ הַדּוֹנוֹת
 כְּזִכְרוֹת.

וְנִדְהוּ אֲמָרוּ 'מְקַצְתָּן מַעֲשָׂרִין וּמְקַצְתָּן אֵין
 מַעֲשָׂרִין' – רַצ"ל שְׂיִשׁ אָדָם שֶׁהוּא יָרָא
 בְּמַקְצָת. וְגַם כֵּן יֵשׁ 'שְׂגָמְרוּ שְׁלֵא לַעֲשֹׂר' –
 כְּמוֹ הַרְשָׁעִים וְהַפּוֹשְׁעִים שֶׁבְּכָל דּוֹר שְׂאֵינָם
 מִבֵּיטִים אֶל פְּעַל ה' וּמַצִּיאֹתוֹ בְּעוֹלָם, וְגָמְרוּ
 שְׁלֵא לִירָא מִפְּנָיו, וּמֵה גַם שְׂאֵינָם מְנִיחִים
 לִילָף שׁוֹם דְּבַר תּוֹרָה וּמוֹסָר בְּאַזְנוֹתֵיהֶם שְׁלֵא
 יִגִּיעַ לֵהֶם אִיזָה יִרְאָה, וְזֶה אֵין דְּבַר תְּמָה,
 אִם מֵה בְּזִמְן הַבֵּינִת שְׁהִיו אֲזַ כְּמֵה חֲסִידִים
 וְאַנְשֵׁי מַעֲשָׂה וּנְבִיאִים, וְהִיו בְּהֶם אֲנָשֵׁי בְּלִיעַל
 שְׁלֵא הִיו מְנִיחִים אֶת הַנְּבִיאִים לְדַבֵּר אֲלֵיהֶם
 חֲזוֹן, וּמִכָּל שֶׁפֶן בְּדוֹרוֹת הַלְלוּ.

וְיִקְרָא דְּעֵשֶׂר תַּעֲשֹׂר, הוּאִיל וְאַתָּא לִידָן גִּימָא
 בִּיה עוֹד מִלְתָּא. 'עֵשֶׂר תַּעֲשֹׂר', כְּפֶל
 לְשׁוֹן. רוּמְזו עוֹד לִירְאָה יוֹתֵר גְּבוּהָ, הִיא
 הִירְאָה מְרוּמְמוֹת הַבוּרָא יִתְבַּרְךְ, וְעַלֶּיהָ כְּתִיב
 (לעיל יד כג) 'לְמַעַן תִּלְמַד לִירְאָה אֶת ה'', וְלִזוֹ
 הִירְאָה אֵין סוּף וְתַכְלִית כְּמוֹ שְׂאֵין סוּף וְתַכְלִית
 לְרוּמְמוֹתוֹ יִתְבַּרְךְ. וְהוּא כְּאֲשֶׁר נִבְחִין בְּרוּמְמוֹתוֹ
 יִתְבַּרְךְ וַיִּצְבֵּא הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לְגוֹדְרֵיו אֵין מִסְפָּר
 וְכֻלָּם הִם מְקַלְסִין לִפְנֵי יִתְבַּרְךְ וְכֻלָּם כְּאֵין
 גְּדוּד, וְעַם כָּל זֹאת הַנִּיחַ כָּל פְּמִלְיָא שֶׁל
 מַעְלָה לְהַתְנוּעַד וְלְהַשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם יִשְׂרָאֵל, אִם
 כֵּן כְּמֵה גְדוּל בְּשִׂתּוֹ וּפְגָמּוֹ שֶׁל הַעוֹבֵר עֲבָרָה,
 וְעַם כָּל זֹאת נִתֵּן לָנוּ הַשִּׁי"ת מְרַב חֲסִידוֹ
 עֲלֵינוּ אֲלוֹ הַיָּמִים יְמֵי אֱלוֹל, שֶׁהֵם יְמֵי תִשׁוּבָה
 שְׂנָשׁוּב אֲלֵיו בְּתִשׁוּבָה, עַל יְדֵי זֶה יוֹצֵיא לְאוּר
 מִשְׁפָּטָנוּ לְיוֹם הַדִּין:

עֲלֵיהֶם אֲזִי נִתְעוֹרְרוּ עֲלֵיו מַחְדָּשׁ, כִּי הָרִי הוּא
 כְּכֻלָּב שָׁב עַל קִיאוֹ, לְכֵן יִשׁוּב עֲלֵיהֶם שְׁנִית
 וְיִתְוַדָּה עֲלֵיהֶם וְיִהְיֶה מוֹדָה וְעוֹזֵב יְרַחֵם, וְהִינֵנו
 שְׂיַעֲזֹב אֶת הַחֻטָּא מִמֶּשׁ שְׂיִשׁוּב, עַד שְׂיִהְיֶה
 מִסְכָּם בְּלִבּוֹ בְּאֵמֶת וּבְתַמִּים שְׁלֵא יִשׁוּב עוֹד
 לְכַסְלָהּ, וְיִתְמַרְמַר כָּל כָּף וְיִקְרַע סֹגֵר לְכַבּוֹ עַד
 שְׂיִוְדָה הַשִּׁי"ת לְתִשׁוּבָתוֹ שְׂבוּדָאֵי לֹא יַעֲבֹר עוֹד.

וְזֶה וְהַחֲזִירָנוּ בְּתִשׁוּבָה שֶׁלֹּמָה לִפְנֵיךְ, הִינֵנו
 'לִפְנֵיךְ' מִמֶּשׁ, שְׂאֵתָה תּוֹדָה לְתִשׁוּבָתָנוּ,
 וּכַמ"ש הַרְמַב"ם ו"ל בְּהִלְכוֹת תִּשׁוּבָה (פ"ב
 ה"ב) כִּי כְּאֲשֶׁר יִחְזֹן הָאָדָם בְּדַעְתּוֹ שְׂאֵם יַעֲשֶׂה
 כָּף לְחַבְרוֹ שֶׁהוּא בְּשׂוֹר וְדָם שֶׁהִיּוֹם יִפְסִי אוֹתוֹ
 וְלִמְחַר יִחְזֹר לְסוּרוֹ, בְּוֹדָאֵי יַעֲשֵׂן אִף הָאִישׁ
 הַהוּא, מִכָּל שֶׁפֶן לִפְנֵי מַלְאָךְ מִלְכֵי הַמַּלְאָכִים
 הַקְּב"ה שְׂכַעֲסוּ פַעַס עוֹלָם וּמִיתּוֹ מִיתַת עוֹלָם.

וּבְשִׁגָּם שֶׁכָּל מַעֲשֵׂי בְנֵי אָדָם נִכְתָּבִים בְּסִפְר
 לִפְנֵי וְאֵין שִׁכְחָה לִפְנֵי כִּסֵּא כְבוֹדוֹ,
 וְאִם אָמֹר יֵאמֵר הָאָדָם נִסְתָּרָה דְרַבִּי מֵה' מִי
 רוֹאֵנִי וּמִי יוֹדְעֵנִי, הֲלֹא אֱלֹהִים יִחְקֹר זֹאת כִּי
 הוּא יוֹדַע תַּעֲלָמוֹת לֵב וְהוּא יוֹדַע כָּל הַנְּסִתְרוֹת,
 כְּדִכְתִּיב (ירמיה כג, כד) אִם יִסְתֵּר אִישׁ בַּמִּסְתָּרִים
 וְאֵנִי לֹא אֶרְאֶנּוּ נְאֻם ה', כִּי הוּא יִתְבַּרְךְ מִמֵּלֵא
 כָּל עֲלָמִין וְלִית אֲתֵר פְּנּוּי מִיגִיָּה כָּלֵל. וְהַנְּכוֹן
 בְּאֵפֶן שִׁחֻטָּא הָאָדָם כְּמוֹ כֵּן יִשׁוּב, וְהִינֵנו
 שְׂגַם כֵּן יִחְבֵּא עֲצָמוֹ בַּמִּסְתָּרִים אֲשֶׁר לֹא יִרְאֶנּוּ
 אָדָם שֵׁם וְיִתְבַּרְדַּד עֲצָמוֹ עִם קוּנוֹ יִתְבַּרְךְ
 וְיִחְשַׁב עִם נַפְשׁוֹ וְיִתְוַדָּה עַל חֻטְאֵיו וְיִשׁוּב
 עֲלֵיהֶם. וְלֹאוּ דוֹקָא לְמַעְלָה נִכְתָּבִים, אֲלֵא אִף
 הֵם נִרְשָׁמִים עַל כָּל אִיבְרֵי הָאָדָם בְּדַמּוֹתוֹ
 וּבְצִלְמוֹ.

וְיֵשׁ גַּם כֵּן צִדִיקִים הַמְכִירִים כָּל חֻטְאֵי הַחוּטָּא
 בְּפְנָיו, כְּמַעֲשֶׂה הָאֲר"י ו"ל שְׂאֵמֵר לְאָדָם
 אֶחָד כָּל הַעֲבֵרוֹת שְׂעִשָׂה, וְהוֹדָה לוֹ עַל כָּלֵם
 רַק עַל אֶחָד לֹא הוֹדָה, וְהַעֲבִיר הָאֲר"י ו"ל יְדוֹ
 עַל פְּנָיו וְהִצִּיב לִפְנָיו הַעֲבָרָה עֲצָמָה שְׂעֵבֵר
 עֲלֵיהָ. וְכִמוֹ כֵּן יֵשׁ בְּכָל דּוֹר וְדוֹר, וְכִמוֹ מַעֲשֶׂה
 שְׁהִיָּה אֲצֵל הָרַב הַמַּגִּיד מֵהוּ' יִחִיאֵל מִיכָל
 וצ"ל, שְׂאֵמֵר לוֹ גַּם כֵּן עֲבָרָה שְׂעֵבֵר עֲלֵיהָ
 בְּנִשְׁגוּז כָּל הָאוֹתוֹת וְהַסִּימָנִים שְׁהִיָּה בֵּה.

שבת סליחות

אור המאיר

רבי זאב וואלף מז'טומיר זיע"א

דברי תוכחה נוקבים על ההרגל השגור
בפי העם לומר 'נשפיקה לסליחות' ואין
שמים על לב להרתע אחר הפחד
ומוך

**ואתה תתנה הרגיל בפי העולם לומר – לכו
ונלכה לסליחות, כאלו כבר מוכן ומזמן
לפניהם סליחתם וכפרתם על עונם, ולמה לא
יתן הסי אל לבו, איה איפה העבדות טובות
או הצדקה שהרבה לעשות, שראוי בשבילם
סליחה וכפרה, ומי יודע אם סליחו לו אפלו
חטא אחד, והוא אומר – נשפיקה לסליחות
וכו'.**

מי שרוצה לשאל עבור סליחה ומחילה
ולהתחנן על נפשו, צריך לבוא תחילה
למדרגה הנזכר, שישפם לקדמת השכל, ולאשם
את נפשו כל כך עד שאינו מרגיש מעמדו
ומצבו היכן הוא, מגדל הפחד ומוך נבטל
ממציאות, וכאשר השפכים לקדמת השכל –
משם יכול למשך סליחה וכפרה.

זהו הפנה 'משפיקים לסליחות' (טור בשם
הגאונים), כלומר, לסלח עונות צריכים
השפכים לקדמת השכל כמבאר, ולא כהמון
עם אשר למדו לשונם לומר נשפיקה לסליחות,
כאלו סליחתם מוכן לפניהם, ואין פחד אלהים
לנגד עיניהם לאמר ככה, ומי שנגע יראת
אלהים על פניו, במעלה זכרונו מלת 'סליחות'
– נרתע לאחור מגדל המוץ, אם ראוי לערך
מעשיו לסליחה, או לאו חס ושלום.

אחר שהתעורר במוך ופחד יהיה
בשמחה

ואחר שפרגיש בעצמו שיראת ה' נגע על
פניו, יהיה לבו בטוח באל, שבודאי
ירכו עבר על פשע, ואדרבה יגיל וישמח
במדות טובו, ואל ילך עתה בעצבות, בקדי
שאל יגרם ככה למעלה ח"ו, כמו שזכרתי
למעלה המדרש על פסוק (תהלים קכא ה) 'ה'

צלך, מה הצל כשאתה בוכה הוא בוכה
לנגדך וכשאתה שוחק הוא שוחק לנגדך, כך
כביכול הקדוש ברוך הוא צלך, ובאתערוותא
דלתתא ככה אתער לעילא (וזה"ק ח"א קסד),
וכשאדם בעצבות גורם עצבות למעלה (דרוש
לראש השנה):

במוצאי מנוחה קדמונה תחלה

לקט ישר

רבי יוסף בר משה זיע"א (תלמיד בעל התרומת הדשן)
מנהג אמירת הסליחות במוצ"ש - לעמד
בתפלה מתוך שמחת השבת

בשחר ר"ה ביום ה' נוהגין לעמד סליחות
ביום ראשון שלפניו, משום הצריכין
ג' ימים להכנה כמו מתן תורה. וקשה, יעמד
ביום ב' דהוי נמי ג' ימים לפני ר"ה.
ויש לומר, לעולם עומדין ביום ראשון, משום
שהוא סמוך לשבת ונהג כל אדם ללמד
בשבת, וכן היה בקמיו, משום דאין לאדם
עסקים וגם שיש לו פנאי ללמד וכו', לכך
טוב להתחיל ביום א', כי העם שמחים מקמת
מצות התורה שהם לומדים בשבת, וגם מקמת
ענג שבת. ואמרינן (שבת ל:) אין השכינה שורה
לא מקמת עצלות ולא מתוך עצבות אלא
מתוך שמחה של מצוה, לכן טוב להתחיל
להתפלל מתוך שמחה של מצוה, וגם הפיט
התחיל 'במוצאי מנוחה':

אל תשליכנו לעת זקנה ככלות כחנו אל תעזבונו

דברי יחזקאל

רבי יחזקאל משינאוה זיע"א

'אל תשליכנו לעת זקנה' - לא להזקין
בלא ימים מתקנים

'אל' תשליכנו לעת זקנה ככלות כחנו אל

קִבְּץ מִכְתָּבִים (אמירת תהלים)

רבי יסוף יצחק מליובאביץ זיע"א

אין מְבַרְכִים אֶת חֲדָשׁ תְּשׁוּבָה בֵּינוּ

שֶׁהַקִּבְּץ הַזֶּה בְּעֶצְמוֹ מְבַרְכֵךְ

סֵפֶר הוּד כ"ק אאמו"ר הרה"ק (אדמו"ר הרשב"ב מליובאביץ זיע"א) הֵלֵא כֹּל רְאִישֵׁי חֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה אָנוּ מְבַרְכִים אוֹתָם וּמְדוּעַ חֲדָשׁ תְּשׁוּבָה אֵין אָנוּ מְבַרְכִים אוֹתוֹ כְּמוֹ שְׂאֵנוּ נוֹהֲגִים בְּכָל רְאִישֵׁי חֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה. הַמְשִׁיף הוּד כ"ק אאמו"ר הרה"ק אֶת סְפוּרוֹ - בְּהִיוֹתִי יֶלֶד שְׂאֵלְתִי שְׂאֵלָה זוֹ מֵהוּד כ"ק אאמו"ר הרה"ק, וַיַּעֲנֵנִי כִּי בְהִיוֹתוֹ יֶלֶד שְׂאֵל שְׂאֵלָה זוֹ מֵהוּד כ"ק זָקֵן וּבְנֵי הַזָּקֵן (פֶּעַל הַסְּנָא זיע"א), וְזֶה אֲשֶׁר הִשִּׁיב כ"ק וּבְנֵי הַזָּקֵן: בְּהִיוֹתִי בְּמַעֲוָרֵיטֵשׁ שְׂמַעְתִּי מְמוּרֵי וְרַבֵּי הָרַב הַמְּגִיד בְּשֵׁם מוֹרוֹ וְרַבּוֹ וּבְנֵי הַבַּעֲשׂוֹט נ"ע: הַחֲדָשׁ הַשְּׂבִיעִי שֶׁהוּא הַחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן לְחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה, הַקִּבְּץ הַזֶּה בְּעֶצְמוֹ מְבַרְכֵךְ בְּשִׁבְתְּ מְבַרְכִים שֶׁהוּא הַשְּׂבִיב הָאֲחֵרוֹן חֲדָשׁ אֱלוֹל, וּבִלְכַח זֶה יִשְׂרָאֵל מְבַרְכִים אֶת הַחֲדָשִׁים י"א פְּעָמִים בְּשָׁנָה. כְּתִיב אֲתָם נְצִבִים הַיּוֹם, דְּהַיּוֹם קָאֵי עַל ר"ה שֶׁהוּא יוֹם הַדִּין, וְכַמּוֹשׁ יִהְיֶה הַיּוֹם אֲנִי, וְתִרְגָּם וְתִהְיֶה יוֹם דִּינָא רַבָּא, וְאֲתָם נְצִבִים קְרִימִים וְעוֹמְדִים, וְהִינֵנוּ שְׂזוּכִים בְּדִין. וּבִשְׂבִיב שְׂלִפְנֵי ר"ה שֶׁהוּא הַשְּׂבִיב הָאֲחֵרוֹן חֲדָשׁ אֱלוֹל, קוֹרִין אֲזוֹ פְּרִשְׁתִּי אֲתָם נְצִבִים דְּזִהוּ בְּרַכְתּוֹ שֶׁל הַקִּבְּץ הַזֶּה, בְּשִׁבְתְּ מְבַרְכִים חֲדָשׁ הַשְּׂבִיעִי שֶׁהוּא הַמְּשֻׁבָּע וְהַמְּשֻׁבָּע בְּרַב טוֹב לְכָל יִשְׂרָאֵל עַל כֹּל הַשָּׁנָה:

מֵהַר"י מְבַעֲלָזָא

רבי יהושע מבעלזא זיע"א

הַכְּנָה לְמַצּוֹת חֲדָשׁ תְּשׁוּבָה הַבַּעֲלָזָא

כִּי מַצָּה צְרִיכָה הַכְּנָה רְאוּיָה. וְהַחֲדָשׁ תְּשׁוּבָה נִקְרָא רַחֵם הָאֵיתָנִים עַל שֵׁם שְׂמַחֵךְ בְּמַצּוֹת, שׂוֹפֵר, יוֹם הַכַּפּוּרִים, לוֹלֵב, סִכָּה, וְעוֹד מַצּוֹת, וּבְנוֹדָא צְרִיף הַכְּנָת גְּדוּלוֹת לְכָל

תַּעֲזָבוּנוּ. וְלִכְאוּרָה קָשָׁה לָמָּה דוֹקָא מִתְּפַלְלִים עַל עֵת זְקֵנָה דוֹקָא, הֵלֵא בִּימֵי הַנְּעוּרִים צְרִיכִים גַּם כֵּן לְעוֹרְתוֹ וְהַשְּׂנֵחָתוֹ יִתְבַּרֵךְ.

וְיֵשׁ לוֹמֵר עַל פִּי מָה שְׂבִיב הַזֶּה הַקְּדוּשׁ (ח"א קטט.) עַל פְּסוּק 'וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בִּימֵים' (בראשית כד א), הִינֵנו שְׂבִיב עִם כָּל הַיָּמִים, וְכָל יוֹם הַעִיד עַל הַמַּעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁעָשָׂה בּוֹ, וְלֹא נִחְסַר לוֹ מֵהֵם אֶפְלוּ יוֹם אֶחָד, וּמִי שֶׁהוּא חַס וְשׁוֹלֵם חוּטָא, הוּא מְאֻבָּד יָמָיו. וְיִמְצָא לְפָעָמִים, שְׂאִישׁ זָקֵן לֹא יִהְיֶה לוֹ בַּקְּדוּשָׁה מְעֻטִים.

וְזֶהוּ 'אֵל תְּשִׁיבֵנוּ לְעֵת זְקֵנָה', שֶׁהוּא בַּקְּדוּשָׁה לְבַד בְּלֹא יָמִים, שְׂבִיבָתָם מֵהַרְאוּי הִיָּה שִׂיחָה זָקֵן לְפִי שְׂנוּתָיו, אֲבָל בְּעוֹנוֹתָיו הוּא מַצְעִירֵי יָמִים. 'כְּכֹלֹת כַּחֲנוּ' - שְׂנֵתָ לָנוּ מִתְּחִלַּת הַבְּרִיאָה - 'אֵל תַּעֲזָבוּנוּ':

דַּעַת מוֹשֶׁה

רבי משה אלקמים בריעה מסוּבְּלִיץ זיע"א

דְּבַרֵי הַתַּעֲוִרוֹת לְטוֹב בְּעָרֵב רֵאשׁ הַשָּׁנָה

דַּעַת נָא אַחֵי כִּי טוֹב לְהַתַּעֲוֹרֵר וְלִחְזֹר בְּתַשׁוּבָה קִדְּם רֵאשׁ הַשָּׁנָה יוֹם הַדִּין הַגְּדוֹל וְהַנּוֹרָא, לְמַעַן נוֹכַח לְעַמֵּד בְּיוֹם מִחָר פְּנִים בְּפָנִים, כִּי הֵלֵא עֵינֵינוּ רֵאוּת כְּשֶׁכַּעַס אֶחָד עַל חֲבֵרוֹ אוֹ חֵטָא כְּגוֹד, אֵין יְכוּל לְהִסְתַּפֵּל בְּפָנָיו, וְהֵלֵא דְבָרִים קָל וְחִמְרָה, אִם מְפָנֵי בְּשׂוֹר וְדָם כֵּן, מִכָּל שְׂפָן לְפָנֵי הַמְּלַף מְלָכֵי הַמְּלָכִים הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה, וְאִם כֵּן אִם לֹא נִשׁוּבָה בְּעָרֵב רֵאשׁ הַשָּׁנָה בְּהַאִיף אֲנַפִּין נוֹכַח לִיקוּם לְיוֹם הַדִּין, אִם כֵּן רְאוּי שְׂכַל אִישׁ לְפִי שְׂכָלוֹ יִחְזֹר בְּתַשׁוּבָה קִדְּם רֵאשׁ הַשָּׁנָה וְעַל כָּל פְּנִים עָרֵב רֵאשׁ הַשָּׁנָה, בְּכַדֵּי שְׂנוּכַל לְעַמֵּד בְּדִין פְּנִים בְּפָנִים וְנִצָּא זְכָאֵי בְּדִין בְּיוֹם מִחָר וְיִוְצִיא לְאוֹר מִשְׁפָּטָנוּ אִים קְדוּשׁ:

יכולים מצדנו לעשות הכל כראוי, אנו חייבים לעשות כפי יכולתנו, והקדוש ברוך הוא יכין את לבבנו שנוכל לכוון בפניה הרצויה:

המצוות האלו. ולכן נתנה לנו מתנה טובה הימים הקדושים האלה כל ימי אלול הנקראים ימי הרצון. וידוע שאין טעם ברצון, ואף על פי שאין אנו

ספורי החסידות

אתם נצבים (כט, ט)

ושב וקצף מפל העמים (ל, א)

הרה"ק רבי מנדלי מרימנוב זיע"א היה אומר שביאת המשיח תהיה דומה בדרך, למבולת השבת בלבוב..

הרה"ק הבית ישראל מגור זיע"א היה מוזכר לפעמים את הספור הידוע שפאשר בקר אביו הרה"ק אמרי אמת זיע"א בוויערושוב, אצל הרה"ק השפתי צדיקויע"א בחדש אלול שנת תרע"ח, נדחקו סביבו המוני יהודים שחסמו בעדו את הדרך אמר להם האמרי אמת זיע"א מפרשת השבוע: 'אתם נצבים' אם אתם תעמדו במקומכם, אזו וילך משה' אוכל אני ללכת.

(ליקוטי יהודה)

הפל החל מערב שבת אחד בא הרה"ק רבי מנדלי לשבות בלבוב. ביום הששי לאחר חצות היום התעוררה בו תשוקה עזה לשבת קדש וכלתה לה נפשו מאד. אמר לשמשו, שיצא לעיר ויראה אם כבר הבריות מכינים עצמם למבולת השבת. יצא השמש לרחוב, עצר יהודים עוברים ושיבים, ושאלם מתי יקבלו את השבת, והשיבו לו על כף שיש דאגות די הצורך על ראשם ועוד היום גדול לתת את הדעת על השבת. כעבר שעה חזר רבי מנדלי ושלח את השמש לראות שמא כבר היהודים מכינים עצמם למבולת השבת, שוב עצר השמש עוברים ושיבים ושוב קבל אותה תשובה שעוד היום גדול לפניכם. וכך חזר ונשנה הדבר פעמים מספר ישב אפוא רבי מנדלי וחקה בקצור רוח ופתאום שמע מכל עבר דלתות של חניות נסגרות, וראה יהודים אצים ונחפזים ברחוב. שבת קדש באה!

אתם נצבים היום גלכם לפני ה' אלקיכם (כט, ט)

כשהורידו את הרה"ק רבי פניחס מוסרזין זיע"א לקברו, עמד בנו הרה"ק רבי יעקב שמשון זיע"א ובכה בכי רב, נגש אליו הרה"ק רבי חיים מוקראסנא זיע"א, מבני היכלא של מן הבעל שם טוב זיע"א, ואמר אין מקום לדאגה- הערב ליל ששי, אביכם יעבר לפני היתבה למבולת שבת בגן עדן התחתון, ולמחרת בבקר כבר קומן הוא להתפלל בגן עדן העליון. **נענה** רבי יעקב שמשון ואמר ברם לפני מי צריך הוא להתעצב הלא לפני מלך מלכי המלכים, שאל אותו מאן דהוא שעמד מן הצד: לאביו דואג מר? לאיש גדול כמונת? השיבו הרבי: הן הלא הקב"ה גדול מקונו.

(אמרות חכמה)

רואה אתה? - פנה רבי מנדלי אל שמשו ואמר - כך יהיו גם פני ביאת המשיח. בני ישראל יהיו סרודים ושקועים בעסקי חליו, בדאגות הפרנסה של כל יום, אבל פתאום בן רגע, תבוא התעוררות, ומכל עבר יהיו החניות נסגרות ויהיו הכל פורשים מדאגות החל - "ביום ההוא ישליך האדם את אלילי כספו

מאחר שהגיעה אליהם השמועה שאביהן מת מתוך עגמת נפש, הבנות גדלו בביתו עד שהגיעו לפרקו, ור' יצחק אייזיק השיא אותן וגם נתן להן נדוניות הראויות להתכבד.

אחרי פדיון השביות שעלה לו במקומו רב, נתרושש ר' יצחק אייזיק והגיע לפת לחם, והנה באותם ימים נקלע אורח לביתם הריק ולא היה להם במה לכבדו, הצדיק ורעיתו הצטערו מאד שאין בכחם לקיים מצות הקנסת אורחים ממזמרים ימיו, הרבנית הלכה לשכנתה ולותה ממנה מעט אכל והתקנה סעודה לאורח, כשנפרד מהם האורח פרש פפיו כלפי מעלה וברך את בעלי הבית שהיו עדין חשוכי בנים, שיזכו להוליד בנים גאונים וצדיקים שהיו למאורות בישראל

הברכה נתקיימה במלאה והם זכו לנטע חמשה ארזים בישראל גאוני תורה ואדירי קבלה, רבי **צבי הירש מזידטשוב** בעל עטרת צבי, רבי **משה מסאמבור** בעל תפלה למשה, רבי **אלכסנדר סנדר מקארמנא**, רבי **ישכר בעריש מזידטשוב**, ורבי **ליפא מסאמבור**.

(מורשת אבות בשם 'שושלת הקודש')

העלתי בכם היום את השמים ואת הארץ (ל, יט)
בשנה האחרונה לחיי הרה"ק רבי יהודה אריה ליב מגור בעל השפת אמת זיע"א, פרצה מלחמת רוסיה ויפן, ונלקחו לצבא אלפי אברכים מחסידיו שהיו בגיל הגיוס, ונשלחו לשדות הקרב במזרח הרחוק.

הרבי היה מברך את חסידיו לפני צאתם לדרך הרחוקה, והיה אומר להם "מי האיש ה'רא' ור' הלכב ילך וישוב לביתו מן המלחמה", וגדולה היתה חרדתו לגורלם של אנשי הצבא. כל אותם הימים שנמצאו חסידיו בחזית, לא עלה על מסתו, והיה שוכב על הרצפה בסדין בלבד מצע תחתיו, והסדיו היה פלו רטב

ואת אלילי זהבו ישעיהו ב, כ) משיח בן דוד בא!

(ספר מאוצרנו הישן בשם דור דעה)

והיית ורביה וברכה ה' אלמקור (ל, טז)

הרה"ק רבי **יצחק אייזיק מסארמין** זיע"א ראש בית אב לשושלת **קארמנא** היה מגן לכל כושל ומשען לדל. לא ישב לסעד בלי עניים, ביום שלא נדמנו אורח לביתו היה אף הוא פורש מן האכילה. בכפר מולדתו סארמין החזיק בית מוזיקה וחנונת מכלת מהם היה מוציא את פרנסתו בצמצום, ובכל זאת היו עניים סמוכים תמיד על שלחנו.

במיוחד התמסר בכל כחו למען המצוה הגדולה של פדיון שבויים. פעם אחת נודמנה לו מצוה זו, הוא קיימה בכל מאדו, עד כדי הפקרת כל רכושו. ביום שבת קדש נעצרה עגלה ליד ביתו בכפר ובה שתי בנות ישראל שנשבו על ידי אחד מפריצי פולין, כבנות ערבה לחוב שלא נפרע על ידי אביהן בשכר חקירה עבור בית המוזיקה. החוב הגיע למאות זהובים סכום ענק בימים ההם. נקמרו רחמי רבי יצחק אייזיק עליהן והחליט לפדותן בכל מחיר ויהי מה.

כיון שהדבר היה בשבת, הלך אל נכבד הכפר הגוי והביא לו את פרתו היחידה למשכנה אצלו, בכה והתחנן לפניו לעמד לימינו ולהעיד לפני הפריץ, שיקם את התחייבותו לסלק לו במוצאי שבת את כל חוב החוכר היהודי אבי השביות. נכבד הכפר בהפירו את ישרו של ר' יצחק אייזיק, נענה לו להיות ערב לפני הפריץ ולבנות נקרא דרו.

תקף בצאת השבת הוציא ר' יצחק אייזיק למכירה את כל הסחורה שבחנונו, את התבואה שבאסמו, ואת פרתו היחידה, עד שאגגר בידו סכום כערך החוב. ר' יצחק אייזיק ורעיתו הרבנית הכניסו את שתי הבנות לביתם,

לקראת מסעו לארץ ישראל. אולם בכל פעם היו בני הקהלות בְּמִרוֹקוֹ וּסְבִיבוֹתֶיהָ דוֹחֵקִים בּוֹ לְבַל יִשְׁאִרֵם כִּצְאוֹן אֲשֶׁר אֵין לָהֶם רוּעָה, וְלֹא יַעֲזֹבֶם.

בְּכָל אוֹתָם פְּעָמִים נִעְנָה הַרְה"ק זי"ע לַהֲפָצְרוֹתֶיהֶם, וּבִטַל אֶת תְּכַנִּיתוֹ לַעֲלוֹת לָאָרֶץ. עַד יָמֵי רֵאשִׁיתָהּ שֶׁל שְׁנַת תַּרל"ח, אָז גָּמַר אִמְרוּ בְּלָבוֹ לַעֲלוֹת וּלְהַשְׁתַּקֵּעַ בְּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל, בְּכָל מִחִיר וְלִמְרוֹת הַפֶּל. גַּם דְּבָרֵי הַשְּׂכַנּוּעַ וְהַהֲפָצְרוֹת לֹא מִצְאוּ מִסְלוֹת בְּלָבוֹ, וְלֹא הִטָּה אֲזוּנוֹ אֲלֵיהֶם. מִנּוּי וְגִמּוּר הָיָה עִמּוֹ לַעֲלוֹת לָאָרֶץ, עַד שֶׁהִתְבַּטָּא לְאַחַד מִבָּאֵי בֵיתוֹ: "רֵאִיתִי בְּחִלּוּמֵי וְהִנֵּה אֲנִי מַהֲלֵךְ בְּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל - אָרֶץ אַבּוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, חֲפָצֵי לְהַגְשִׁים אֶת הַחֵלוֹם הַזֶּה".

קֶשֶׁה הָיְתָה פְּרִדְתָּם שֶׁל בְּנֵי מְרוֹקוֹ מִמֶּנּוּ, וְכַמוֹהַ הָיְתָה קֶשֶׁה עֲלֵיו הַפְּרִדָּה מֵהֶם. כִּי עֲזַב הַרְה"ק אֶת מְרוֹקוֹ פֶּשְׁהוּא כְּלוּלָה בְּשִׁירוֹת שֶׁל בְּנֵי הַקְּהָלוֹת, וְעֵינֵיהֶם דּוֹמְעוֹת, לְבָם שְׁבוּר וּמִתְקַשֶּׁה לְהַשְׁלִים עִם עֲזִיבָתוֹ.

מִסְעוֹ לַעֲבֹר אָרֶץ יִשְׂרָאֵל לִקַּח שָׁנָה וּמִחְצָהּ, עַד שֶׁבָּא עִם פְּמִלּוֹתָיו לָאָרֶץ מִצְרַיִם, שְׁהִיא הַחֲנִיָּה הַקְּרוּבָה לַעֲדָם, שֶׁם עָצְרוּ בְּעִיר דְּמַנְהוֹר הַסְּמוּכָה לְאֶלְכַסְנָדְרִיָּה, וְקִבַּע אֶת אַכְסְנֵיתוֹ אֶצֶל רַבִּי מֹשֶׁה סְרוּסֵי ז"ל, שְׁהָיָה מִנְּכַבְדֵי הָעִיר. שֶׁם אָרַע מַעֲשֵׂה נִוְרָא, שְׂרַמְזוֹ עַל הָאָסוֹן הַקָּרֵב וּבָא.

הָיָה זֶה בְּלִיל שַׁבַּת קֹדֶשׁ פְּרִשַׁת יוֹחֵי [בַּשָּׁנָה תַּר"מ], בְּעֵת שֶׁהַרְה"ק זי"ע אָ נָטַל אֶת הַגְּבִיעַ לְקַדֵּשׁ, וְהִנֵּה לִפְתָּע כָּבָה נֵר הַשַּׁבָּת, וְהַרְה"ק מִפְּטִיר וְעוֹנָה לְעַמְתּוֹ: "טוֹב, תַּחֲזוּר הַנְּשֻׁמָּה לְמִקְוָה, לְמִקְוֹד מִחֻצְבָּתָהּ". הַשּׁוֹמְעִים מִסְבִּיב לֹא יָדְעוּ הָאֵם הַבִּינוּ נִכּוֹן אֶת רַמְזָיו, אוֹ שָׂמְאוּ גַם כַּעַת עוֹסֵק רַבְּנוֹ בַּתְּקוּנִים וְעֵנְיָנִים שְׂמִימִיִּים, שֶׁקָּצְרָה הַשְּׂגָתָם מִהֲבִין.

אָךְ הַגְּזֵרָה נִגְזְרָה, וְהַרְה"ק חָלָה וְנָפַל לְמִשְׁכַּב בְּיוֹם רֵאשׁוֹן שְׁאֲחָרֵי שַׁבַּת זוֹ, וּמִצְבּוֹ הֵלֵךְ וְהַחֲרִיף עַד יוֹם חֲמִישִׁי, בּוֹ אָמְרוּ הַרוֹפְאִים וְאָף הַבִּינוּ כֻּלָּם כִּי קְרוּבָה הִיא שַׁעַת הַסִּתְּלָקוֹתוֹ.

מִדְּמֻעוֹתָיו שֶׁשָּׁפַךְ עַל צַרַת יִשְׂרָאֵל, וְחִסְדָּיו הָיוּ אָף הֵם נֶאֱמָנִים לוֹ, וְהָיוּ כּוֹתְבִים לוֹ מִן הַחֲזִית מִתּוֹךְ הַחֲפִירוֹת חֲדוּשֵׁי תוֹרָה, וְהָיוּ מְסַפְּרִים בְּמִכְתָּבֵיהֶם מִכָּל הַקּוֹרוֹת אוֹתָם.

וּבְאֶרֶץ אֶחָד עֲלוּי מַעִיר אוֹסְטְרוֹבֶצָה כָּתַב אֲלֵיו מִן הַחֲפִירוֹת פְּלִפּוֹל אָרֶף עַל רַבְּנוֹ יוֹנָה. בַּעַל שַׁפְת אֶמֶת הַשִּׁיב לוֹ, וְאֵת מִכְתָּבוֹ פָּתַח בְּמִלִּים אֵלוֹ "הַעִידֵתִי בְּכֶם אֶת הַשְּׂמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ" הַעִידֵתִי מִלְשׁוֹן "עַדִּי וְקִשׁוּטִי", וְרוּצָה לִמְרֹךְ קִשְׁטֵתִי בְּכֶם בִּיהוּדִים כְּאֵלָה אֶת הַשְּׂמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ.

(סיפורי חסידים)

וּבַחֲרַת בַּחַיִּים (ל, יט)

בְּזִמְנוֹ הַחֲתֻנָּה הַגְּדוּלָה וְהַמְּפָרְסָמֶת בְּיוֹתֵר בַּחֲצִירוֹת הַצְּדִיקִים שֶׁהִתְקַיְּמָה בְּאוֹסְטְרִיָּא, נִגְנְבוּ לְאַחַד מִהַמְשַׁתְּפִים שֶׁם בַּשַּׁבָּת כָּל חֲפָצָיו. לְמַחְרַת בָּא הוּא לִפְנֵי הַרְה"ק מֵאַפְסָא זי"ע אִ"א שְׁהָיָה זְמוֹ הַצְּדִיקִים וּמִחְתָּן בַּחֲתֻנָּה זוֹ, וְשָׁח לוֹ עַל הַגְּנֵבָה. אִמְרוּ לוֹ הַרְה"ק מֵאַפְסָא שֶׁיִּכְתַּב עַל נֶגֶד אֶת שְׂמוֹת כָּל הַנְּחָשָׁדִים וְיִגִּישׁ לִפְנֵי אֶת הַכָּתֵב. בְּיוֹ הַנְּחָשָׁדִים הָיָה אִישׁ שֶׁשְׂמּוֹ חַיִּים, הַשִּׁיב הַרְה"ק מֵאַפְסָא: הֲלֹא בַשַּׁבָּת הַקּוֹדֶם הָיָה פְּרִשַׁת נְצֻבִים שְׁבָה כְּתוּב "וּבַחֲרַת בַּחַיִּים", וְכֵן הָיָה...

(עשר אורות)

פְּרִשַׁת וַיִּלָּךְ

וְה' אָמַר אֵלַי לֹא תַעֲבֹר אֶת הַיַּרְדֵּן מִזֶּה הַזֶּה (לא, ב) הוּ קָרְבוֹ יִמְיָד לְמוֹת (לא, יד)

תְּשׁוּקָה עָזָה הָיְתָה בְּלָבוֹ שֶׁל הַרְה"ק רַבִּי יַעֲקֹב אַבִּיחֻצְרָא בַּעַל הָאֲבִיר יַעֲקֹב זי"ע אִ"א לַעֲלוֹת לָאָרֶץ הַקְּדוּשָׁה, אוֹתָהּ הוּא בְּטָא חֲמִשׁ פְּעָמִים, וְאָף הָיָה לַפְּעָמִים שֶׁכָּבַר הַחֵל בְּהַכְנוּת

אל הרב מלובלין רציתי להיות כמו הבעל שם טוב זיע"א, אבל אם רצונך להיות רק יהודי פשוט, אפלו יהודי פשוט לא תהיה!...

וספר לו מעשה במלך פרוסיה שצוה לבנו לפני מותו להלחם בכל המדינות מסביבו, אמר לו בנו למה לי מלחמות וכי אין מדינת פרוסיה גדולה כל צרכה? השיב לו אביו בני אם לא תלחם בכל המדינות להגדיל את תחום שלטונך, אף מדינת פרוסיה לא תהיה שלך.

(אוצר חיים)

הו קרבו זמיר למית (לא, יד)

מספר על הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זיע"א שפאשר בקר אצלו הרה"ק רבי חיים מצאנז זיע"א, קבלו ר' מאיר בכבוד רב, ושמח מאד לקראתו. לאחר שהשתעשעו שניהם בחדושי תורה פנה אליו ר' מאיר ואמר, הרב מצאנז הלא כבודו הוא מבית דין הגדול, יאמר נא לי אם מאיר צריך לדור בדירות קטנות כאלו וכי לא מן הראוי שיגור בדירות גדולות וחסובות מאלו. השיבו ר' חיים ודאי ודאי מן הישר הוא שיגור מר בדירות נאות יותר ומקוחות יותר. אמר ר' מאיר אם כבודו אומר כן, אעשה כדבריו.

מיד הבין הרבי מצאנז כי כוננתו אחרת, חזר ואמר אני התכונתי לדירות מקוחות בעולם הזה, השיב ר' מאיר את הדבר אין להשיב, רציתי רק הספקתו של מר ואם הוא כבר הסכים ודאי כן יהיה, וכעבר שבועות אחדים נסתלק ר' מאיר לבית עולמו.

(תורת הפרשה)

ואנכי הסתר אסתיר פני (לא, יח)

הרה"ק רבי **חייאל** מאלכסנדר ובנו בעל הישמח ישראל זיע"א, היו פעם בכפר אחד

אולם הרה"ק הגיב ואמר: "אני צריך להשאר בחיים עד אחרי שבת קדש, כי ישנם אי אלו תקונים החוצים לי בשבת זו, טרם אסתלק מן העולם". הרופא שלא האמין למשמע אוניו, הכרח הוודות כי השקרתו בקצבת שעוותיו הספורות של הרה"ק ז"ע - אינן נכונות כלפי איש אלקים, שחטיו והנהגותיו פלאיות ונגלמות.

בימי האחרונים עוד הסכים לקבל את תושבי דמנהור, להאציל מברכותיו עליהם ולאפשר להם לחזות מזיו פניו בטרם יסתלק. לאחר שסיים לקבל את הקהל הרב שצבא על דלת בית אכסניתו, פנה להכין את סדר פטירתו, ולהורות לשנים מתלמידיו כיצד ינהגו בשעת פטירתו ולאחריה, ולצוותם על סדר הטהרה והקבורה על פי סודות עמקים.

הרה"ק שוכב על ערש דוי, והוא קומר בנעימה את 'שיר השירים' אשר לשלמה. לאחר מכן הוא אומר בטיפה ברורה את הודו. לתלמידיו השואלים על מקום קבורה, הוא מורה לקברו בבית הקברות היהודי שבעיר זו. לאחר מכן הוא נפרד בחבה יתרה מתלמידיו, והוא החל קורא 'קריאת שמע' עד שבסיקמה הוא מחזיר את נשמתו לבוראה ביום כ' בטבת שנת תר"מ.

קברו נכרה בבית הקברות העירוני של דמנהור ומאז ועד עתה הפך המקום ליתל תלפיות' - שכל פיות פונים אליו, מבקשים להושע מצרותיהם, ולהחליץ מדחק מחונתם ומצוקת חיהם.

(תולדות רבינו האביר יעקב)

ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת (שם לא, יב)

הרה"ק רבי הרשל מאופצ'נה זיע"א מתלמידי הרה"ק החוזה מלובלין זיע"א, נסע בדרך ופגש באברך אחד ושאלו אם הוא חסיד? השיב לו האברך: ולוא אהיה יהודי פשוט... אמר לו ר' הרשל: בצעירותי כשנסעתי

ואנִּיהָ שֶׁל הַשְּׂכִינָה כְּבִיכּוֹל, הַמִּלְלֶת וְאוֹמֶרֶת: וְאֵיכָא הִסְתֵּר אֶסְתִּיר פְּנֵי וְאִין מִבְקֶשׁ וְאִין מִחֲפֵשׁ אוֹתִי... אוֹתִי עֲזְבוּ וְאֵת הַסְתַּרְתִּי שְׂכַחוּ. עַל דָּא וְדֹאֵי קָא בְּכִינָא.

(על התורה)

וְהִיא כִּי תִמְצָאנָה אֶתוֹ רְעוֹת רַבּוֹת וְצָרוֹת (לא, כא) **כְּשֶׁהֲכַבְּדָה** מַלְכוּת רוֹסְיָה אֶת עֲלֶיהָ עַל הַיְהוּדִים, וְחִסְפָּה לְדָיִם רַבִּים לְצָבָא, וְהֶעֱבִירָה אוֹתָם לְשִׁמְד, בְּכָה עַל כֶּף הַרְהַ"ק רַבִּי יְהוֹזְקָאֵל מִקְּאִמִּיר זִיע"א וְלֹא מִצָּא מְרֻגָע לְנַפְשׁוֹ, נִכְנַס אֵלָיו תְּלִמִּידוֹ וְשָׂאֵל אוֹתוֹ, רַבִּי הֲלֹא לְצָרוֹת אֵלּוּ רָמְזוּ בַּתּוֹרָה כְּתוּב מִפְּרֹשׁ כִּי 'בְּאוֹר' וְיִמְדוּעַ כִּסְרָב הוּא לְקַבְּלָם?

הַשִּׁיבוּ הַרְבֵּי: לְהַכְפֵּךְ כְּתוּב בַּמְדוּרָשׁ: שְׂאֵל הַקַּב"ה לְאַבְרָהָם בְּמָה אֶתָּה רוֹצֵה שְׂיָרְדוּ בְּנֵיךָ, לְגִיהֶנָּם? אוֹ שְׁעִבּוּד מַלְכוּיֹת? וּבַחֲר אַבְרָהָם בְּשְׁעִבּוּד מַלְכוּיֹת, שְׁעַל יְדֵי שְׁעִבּוּד מַלְכוּיֹת כְּזֶה יִנְצְלוּ בְּנָיו מִגִּיהֶנָּם. בְּרַם שְׁעִבּוּד מַלְכוּיֹת כְּזֶה שְׁעַל יְדוֹ יִפְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְגִיהֶנָּם, אֶת זֶה לֹא בָּחַר אַבְרָהָם, וְלָזֶה לֹא הִסְפִּים. אֵף אָנוּ אֵינָנוּ יְכוּלִים לְהַסְפִּים

(ממעניות הנצח)

וְהִיא כִּי תִמְצָאנָה אוֹתוֹ רְעוֹת רַבּוֹת וְצָרוֹת (לא, כא)

כְּשֶׁהֲגִיעַ הַרְהַ"ק רַבִּי מְנַדֵּל מוֹרִימָנוּב זִיע"א לְפִסּוֹק זֶה הֵטִיחַ דְּבָרִים כְּלָפֵי מַעֲלָה וְאָמַר רַבִּישׁ"ע אֵל תְּמַלִּיחַ יוֹתֵר מְדִי, יוֹתֵר מְדִי מִלַּח מִקְלַמֵּל אֶת הַבְּשָׂר שִׁוִּיתֵר מְדִי יְסוּרִים לֹא יִיטִיבוּ אוֹתָנוּ רַחֵם נָא אִפּוֹא עַל עַמְךָ.

וְהַרְהַ"ק רַבִּי לױי יִצְחָק מְבַרְדִּישׁוֹב זִיע"א הִיא רְגִיל לּוֹמֵר: רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם! גָּאֵל נָא

אֶת עַמְךָ יִשְׂרָאֵל כֹּל זְמַן שֶׁהֵם עֲדִין יְהוּדִים, וְאִם לֹא תִצְטָרֵךְ לְגַאֲלָם כְּשִׁיחִיו חֲלִילָה גּוֹיִים

(אמרי חן בשם עיטורי תורה)

לְשֵׁם מְנוּחָה. פְּתֹאוּם בְּלִילָה הוֹרַע מְאֹד לְרַבִּי יְחִיאֵל וְהָיָה בְּסַכְּנָה גְדוֹלָה, וְשׁוּם רוֹפֵא לֹא הָיָה בְּקִרְבָּת מְקוֹם הַצְּדִיק, חָשַׁב כִּי קִרְבַּ קְצוֹ וּבְכָה בְּכִי רַב. נִגַּשׁ אֵלָיו בְּנוֹ וְנִשְׁבַּע לוֹ שֶׁלֹּא יֵאָנֶה לוֹ כֹּל רַע. אַחַר כֵּךְ יָצָא הַחוּצָה לְתוֹךְ הַיַּעַר וּבְכָה: 'רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם' וְכִי כֵךְ תַּעֲשֶׂה לְהַרְבֵּי מַאֲלָסֵנְדָר בַּיַּעַר בְּאִין אִישׁ? וְהֲלֹא אָמְרוּ חֵס הַקַּב"ה עַל כְּבוֹדָם שֶׁל צְדִיקִים?, וְכִשְׁחָזַר אֵל אָבִיו מִצָּאוֹ וְהָיָה הוֹטֵב לוֹ, וְאָבִיו שְׂאֵלוֹ כִּיצַד נִשְׁבַּעְתָּ לִּי?

עֲנֵהוּ בְּנוֹ סְמִכְתִּי עַל דְּבַרֵי הַרְהַ"ק רַבִּי יִשְׂרָאֵל מְרוֹז'וֹן זִיע"א שֶׁפָּרַשׁ אֶת הַכְּתוּב "עַד אָנֶה תִּסְתִּיר אֶת פְּנֵיךְ מִמֶּנִּי עַד אָנֶה אֲשִׁית עֲצוֹת בְּנַפְשִׁי", הַסְתַּרְתָּ פָּנִים יְכוּלָה לְהִיּוֹת רַק בְּזִמְנֵן שְׂאֵדָם יְכוּלֵ עוֹד לְשִׁית עֲצוֹת בְּנַפְשׁוֹ, אֲבָל בְּזִמְנֵן שְׂאִין לוֹ שׁוּם עֲצָה וְרַק יִשׁוּעַת ה' תּוֹכֵל לַעֲזוֹר לוֹ, אֲזוֹ לֹא תּוֹכֵל לְהִיּוֹת הַסְתַּרְתָּ פָּנִים. וְכֵאֵן בַּיַּעַר כְּשִׁרְאִיתִי שְׂאִין לָנוּ שׁוּם עֲצָה, רַק יִשׁוּעַת ה', הִיִּיתִי בְּטוּחַ שֶׁלֹּא יֵאָנֶה לָנוּ כֹּל רַע ח"ו, וְנִשְׁבַּעְתִּי.

(קובץ פניני השער)

וְאֵיכָא הִסְתֵּר אֶסְתִּיר פְּנֵי (לא, יח)

מַעֲשֶׂה בַּהַרְהַ"ק הַמְּגִיד מְמַעֲזֵרִישׁ זִיע"א, שֶׁהִיא מִתְהַלֵּךְ עִם מְקַרְבָּיו בְּרַחוּב, רָאָה יְלֵד מִתְחַבֵּא מִתַּחַת לְסֵדֵן שֶׁל עֵץ וּבֹכָה תְּמַרוּרִים. אָמַר לוֹ: בְּנִי, מִדּוּעַ בּוֹכָה אֶתָּה? נִתְיַפַּח הַיְלֵד וְאָמַר: מִשְׁחָקִים הֵינִי בְּמִשְׁחָק מִחֲבוּאִים, כָּאֵם תּוֹרִי לְהַסְתַּתֵּר וְהַסְתַּתְרְתִּי, וְהַחֲבָרִים אֵינָם בָּאִים לְחַפְּשׁוֹנִי וְלְגַלוֹתֵנִי.

מִשְׁשַׁמַּע הַמְּגִיד תְּשׁוּבָתוֹ אֵף הוּא זָלְגוּ עֵינָיו דְּמִעוֹת וּבְכָה עִם הַיְלֵד הַתַּחִּילוֹ מְקַרְבָּיו תְּמַהִיֵּם, מָה רָאָה רְבִנוֹ לְבַכּוֹת כְּשִׁילְדִים מִשְׁחָקִים. וְכֵּה מִצָּא בַּתְּשׁוּבָה שֶׁל תִּינוּק זֶה ?

פְּתַח הַמְּגִיד וְאָמַר כְּשֶׁהוּא גּוֹנֵחַ מִלְבוֹ: אֲכֵן אֲזַנִּים לָנוּ וְלֹא שׁוֹמְעִים וְטַח הַלֵּב מִהַבִּין. בַּתְּשׁוּבָתוֹ שֶׁל תִּינוּק זֶה שׁוֹמֵעַ אֵנִי תֵּאֲנִיה

הרה"ק רבי שלום, ה"שור שלום" זי"ע

מבעלזא

יומא דהילולא - כ"ז אלול

אמרי קדש", ו"באוי החסידות".

צאצאיו: בניו הרה"ק רבי אלעזר זי"ע, הרה"ק רבי יהודה זינדל מאוהאן זי"ע, הרה"ק רבי שמואל שמעלקא זי"ע. הרה"ק רבי משה זי"ע מקארוב. בנו ממלא מקומו הרה"ק רבי יהושע זי"ע. וחתניו: הרה"ק רבי חנוך העניך דב מייער זי"ע, בעל "לב שמח" מאלעסק, והגה"ק רבי יצחק רובין מברודי זי"ע (מגוע רופשיץ).
מתלמידיו: הרה"ק רבי שמעון מיוסלב זי"ע, הרה"ק רבי חיים הלברשטאט, ה'דברי חיים' זי"ע מצאנז, הרה"ק רבי שלום יוזנפלד זי"ע מקאמינקא, הרה"ק רבי אוי זי"ע מסמבור, הגאון רבי שלום מרדכי הפהן שבדרון זצוק"ל, אב"ד ברעז'אן, הרה"ק רבי יחזקאל שרנא הלברשטאט זי"ע, בעל דברי יחזקאל משינאנאוו, ועוד.

אור שמשו של הרה"ק רבי שלום מבעלזא האיר בשנת תקל"ט, אז נולד לאביו הגה"ק רבי אליעזר רח"ק זצוק"ל. הוא היה נין ונכד להגאון רבי אליעזר רח"ק זצ"ל, בעל "מעשי רח"ק" מאמסטערדם, ובעל "תבואות שור", ואף גם התניח אחריו הגאון רבי צבי הירש אשכנזי, ה"חכם צבי" זצוק"ל. אביו נסתלק עליו בהיותו ילד קטן. והוא התגדל בבית דודו הצדיק רבי יששכר בער זצ"ל, אב"ד סקאהל שיחנכו וגדלו בן, ואח"כ גם נשא את בתו לאשה.

ה'שור שלום' למד תורה גם אצל הרה"ק רבי שלמה לוצקער זי"ע שגמנה על תלמידי המגיד הגדול מפערזיטש זי"ע, וגם היה מתלמידיו של הרה"ק השרף רבי אוי זי"ע מסטרעליסק. כמו"כ גמנה על תלמידיו המובהקים של מרן החוזה מלובלין זי"ע, במחצתו התגדל במעלות החסידות והקדושה. בהיותו צעיר קבל על עצמו עם עוד שני חברים ללמד אלק לילות לאל הפסק. הראשון החזיק מעמד 400 לילות, השני 800 לילות, ואלו רבי שלום החזיק מעמד עילאי לבדו כל האלף לילות. בלילה האלף הגיע אליו הנביא ז"ל ללמד עמו, וההלכה האחרונה שלמד עמו היה בעניני בית הנסות. ועל כך אמרו, כי למדו הלכות אלו הביאו אותו לאחר מן לעסק בבניית בית נסות מפאך.

אחייעזר ואחיסמך, להנצל ממות

בתקופה בה בנה הרה"ק ה'שור שלום מבעלזא זי"ע את בית מדרשו הנודע בעירה בעלזא, היה הרבי מבקש מאנשים רבים לסייע בעבודת הבניה. פעם אחת עברו דרך בעלזא אנשים סוחרים שהיו בלבוב לרגל מסחרם, וחתו לערים קרסנופולי הסמוכה לבעלזא [עיר זו שכנה מאחורי הנהר שליד בעלזא]. שלח הצדיק את אחיו ממשמשויו לומר לאנשים אלו בשמו, כי כדאי להם להתעבב מעט בבעלזא כדי לסייע לבנאים בעבודת הבניה של בית הנסות.

לזמרים, בהגיע שנת תקע"ו, יסד הרה"ק ה'שור שלום' את השושלת המשטייה לבית בעלזא, אשר נמשכת בעד עד עצם היום הזה. אלפי אנשים נהרו אליו לחלות את פניו ולהתברך מאמרי פיו, ביניהם צדיקים מפרסמים שהיו לבדם מנהיגי עדות קדושות ביישובא. נערך היה בעיניו כל הצדיקים, וגדולי הדור התבטאו ברום ערכו. הרה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב זי"ע, הבני ששכר התבטא עליו שהוא "שור העליונים והתחתונים", ואלו הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע כנהו בעל הבית של העולם" וה'בעל שם טוב הקטן".

אותם אנשים לא היו מחסידיו בעלזא, וגם נחפזו מאד לביתם, אך למרות זאת פחדו לעבור על דברי הרבי ולכן נשארו במקום. והלכו לבית הנסות לסייע שם מעט בעבודת הבניה. ואולם, צער גדול היה להם על שלא יכלו לנסע לביתם, ולכן בכל שעה שלחו לשאול את הרבי אם כבר יכולים לנסע לביתם. אבל הצדיק בכל פעם עיב אותם עוד מעט ועוד מעט, ואמר פי הוא עצמו יודיע להם אימתי יוכלו לעזוב את בעלזא ולנסע לביתם.

בבעלזא הקים את בית המדרש הגדול, ועליו אמר פי הוא יהיה פנת יקרת לתורה ולחסידות עד ביאת המשיח. נערך ונקדש היה גם בעיני הגוים שראו בו איש אלקים ונאו להתיעץ עמו בענינים רבים. שנים רבות נהיג את העדה, ובהגיע יום כ"ז באאלול תרט"ו, בשנת השבעים ויש לחייו עלתה נשמתו בלהבה השממה.

לאחר פטו שלח הצדיק לומר להם פי הם יכולים כבר לנסע לביתם. והנה, בהיותם בדרך, הגיע לעמקתם איש אהד וספר להם בהתרגשות: לפני זמן מה עלה הנהר על כל גדותיו, וכמו אהד שלא זיהה נסע בו ונבע בנהר. אז או נוכחו האנשים לדעת, פי רוח הקדש הופיעה אצל הצדיק, על שענקם מלנסע. כדי להציל את חייהם.

פחצי שעה לפני הסתלקותו מהעולם אמר על עצמו, פי "לפני שנולד, סרבה נשמתו לרדת לעולם, למרות שהראו לה מתן שגרון של ממוות ומעשים טובים, ולמרות שהראו לה אלפי נשמות שממתינות לה כאן ששרדו אותן, עד שהכנה בעצמו ערב לה שלא תחטא, ותחוו לעולם העליון צחה ונקיה כבירידתה לעולם הזה". ומנו"כ בבית העלמין בעירה בעלזא שבאויקאניה.

מתוקים מרדש ונפת צופים...

הרה"ק ה'שור שלום' זי"ע היה קורא בעצמו את המגלה, ונאותה שעה כל מי ששמע את הקריאה תצילנה אפיו, עד שפלה היו

מדברי תורתו ונדפסו בספרים: מהר"ש, "מדרך קדש", "לקט

- יומא דהילולא -

הרה"ק רבי שלום, ה"שור שלום" זי"ע

מבעלזא

יומא דהילולא - כ"ז אלול

הצדיק מבעלזא: "העקר היא האמונה בה'. בתחזקו באמונה, והשית' ישלח לך את ישועתו."

ענתה האשה ואמרה: רבי קדוש, אצלי בסדור נאמר קודם "ויזשע ה'..." ורק אחר כך נאמר "ונאמינו בה..." אם תבוא לי וישועה, אין ספק שאחר כך תהיה לי גם אמונה.

בשמע הרבי מבעלזא את דברי, אמר: "אכן! השית' צריך להושיע אותך". ואח"כ הפליג מאד את דבריה הנכונים.

מאמרותיו:

"והוא ישב פתח האהל..." (בראשית יח, א)

"לראות אם יש עובר ושב ונגיסיס בביתו" (רש"י).

מדרכו של אברהם אבינו היה לקרב רחוקים תחת פנפי השכינה. וזהו ש'אמרנו חז"ל, כי אברהם אבינו יושב על פתחו של גן עדן, לראות אם יש אדם שעבר עברה, אכל הוא גם ו'שב", הוא גם עשה תשובה, וכי אז הוא מכניסו לגן עדן, למחיצתו של הקב"ה.

"את בגדי עשו... החמדת, ותלבש את יעקב..." (בראשית כז, טו)
המשפילים לובשים את בגדי עשו, כדי להשיג ברכות והצלחות בחיים. לכן הם מביאים ר'איה מיעקב, כי כדי לקבל את הברכות מאבינו, לבש את בגדי עשו החמדת.

אבל החלוק הוא. שיעקב, מיד לאחר שקבל את הברכות, לבש יוב את בגדי יעקב כמקדם, ואלו המשפילים אינם פושטים מעליהם כלל את בגדי עשו, וסופם שהם גם עושים מעשי עשו.

מתמלאים פחד ואימה מהבורא ית"ש. כבר בצעירותו, כשעוד הסתופף בצלו של הרה"ק החזון מלבלין זי"ע, כבד אותו הרבי מלבלין בקריאת המגלה. לאחר הקריאה אמר הרבי מלבלין: את "המעשה" הזה כבר שמעתי הרבה פעמים, אבל כמו ש'מספר אותו אברך זה, עוד לא שמעתי מעולם.

באחת השנים ארע, כי בניו של הרבי ה'שור שלום, ה"ה הרה"ק רבי יהושע ואחיו הרה"ק רבי אלעזר הגיעו בערב פורים למלון בכפר פלוני, ושם הצרכו בעל כרחם לשמוע את המגלה מאיש פשוט. לאחר קריאת המגלה הצטרף רבי אלעזר צער רב על שלא זכה לשמוע את המגלה מאביו הקדוש (ה'שור שלום זי"ע) כמו בכל שנה, והצטרף לשמוע מאיש פשוט, עד שלא הרגיש כל רגש של קדושה, כמו שהיה מרגיש במחיצת אביו. ונענה אחיו הרה"ק רבי יהושע ואמר לו:

אדרבה, אני שמח על כך שמחה גדולה. שגם, בכל שנה בה אני זוכה לשמוע את המגלה מאבינו הקדוש, אין הפנה בשלמות לשם מצוה, שהרי כל דבור ש'צווא מפיו של אבינו הקדוש הוא מתוק מדבש, ואז אני יותר שם לבי אל המלים המתקוות ש'אני שומע, ולא אל עצם המצוה. אבל היום! בשמעי את המגלה מאיש פשוט, וכייתי לקיים את המצוה של מקרא מגלה פה'לקתה ממך, ללא שום פניה כלל. משום כך, דוקא היום אני מאד שמח.

ישועה קודם לאמונה

אשה אחת שהייתה זקוקה לישועה, הגיעה אל הרה"ק ה'שור שלום זי"ע כדי להנשע אצלו בדבר ישועה ורחמים. אמר לה

להעלות נר תמיד - לזכר נשמת

רבי שלום ב"ר אלעזר מבעלזא

כ"ח אלול

רבי ישראל ב"ר יצחק מסקוורא

א' תשרי

שמואל הנביא בן אלקנה

רבי אמנון ממגנצא

ב' תשרי

רבי ישראל ב"ר אשר פרלוב (הינוקא מסטולין)

כ"ה אלול

רבי אלעזר ב"ר שמעון בר יוחאי

רבי יחיאל מיכל ב"ר יצחק מדרוהוביץ (המגיד מזלוטשוב)

רבי דוד מקשאנוב ב"ר חיים מצאנז

רבי אהרן ב"ר יעקב אבוחצירא

כ"ו אלול

רבי שמואל אבא ב"ר זליג מזיכילין

רבי אהרן ב"ר ברוך מרדכי מקוידינוב

ז' אלול

רבי נתן אדלר ב"ר יעקב שמעון הכהן מפפד"מ

אוצר גאוני הדורות – פרשת נצבים וילך

ומדת הצדיק בקצה האחרון, וזה הנמלט ממדת רשע הוא באמצע, ומפני זה ראוי המוכיח לגלות אל הנוכח כל האמת בעניניו ובמעשיו כי היא התוכחת העקרית, ועל כן אמר שלמה ע"ה בכאן טובה תוכחת מגלה מאהבה מסתרת, טוב מי שמוכיח לחברו ומדבר אתו קשות ומודיעו האמת בפניו ומראה לו שגאה בדברי פיו, יותר ממי שיש לו אהבה מסתרת שאוהב חברו בדברי לבו ואינו מוכיחו על מה שרואה בו.

ויש שפרשו טובה תוכחת מגלה, שהפתיב דבק ראשו עם סופו, כלומר טובה תוכחת מגלה פשהיא באה מאהבה מסתרת, כלומר שהמוכיח מוכיחו מאהבה. אבל הקמחי ז"ל פרש בשם אביו ז"ל, טובה תוכחת מגלה התוכחת פשהיא מגלה היא טובה, אבל פשהיא מאהבה מסתרת, כלומר ראוי שתהיה התוכחת בסתר לא בגלוי כדי שלא לבישו

ואמרו במדרש אלה הדברים ובה (כת"י פ"ה דברים), טובה תוכחת מגלה אלו תוכחותיו של משה, מאהבה מסתרת זה בלעם הרשע שהיה מברך את ישראל והיה אחד בלבו ואחד בפיו, בא לומר מה טבו אהליך מואב משכנתיך בני עמון, והקב"ה עקם את פיו ואמר מה טבו אהליך יעקב משכנתיך ישראל, אבל משה תוכחותיו היו מגלות.

ויתכן לפרש טובה תוכחת מגלה, אלו תוכחות שבתורת כהנים ושבמשנה תורה, שאין בהן אפלו אחת מפי משה עצמו אלא גלן מפי הגבורה, והו שאמר מאהבה מסתרת, והיא השכינה הנסתרת הנקראת אהבה, כענין שכתוב (משלי טו, יז) טוב ארחת ניק ואהבה שם, ובאורו שכינה, כענין אם תעירו ואם תעוררו את האהבה (שיר השירים ב, ז), אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה (שם ט, ז), וכן בתפלה להודות לך וליתורך באהבה, ועל כן

אתם נצבים היום כלכם לפני ד' אלהיכם ראשיכם שבטיכם וקניכם ושטריכם כל איש ישראל. (כט, ט)

רבנו בחיי

רבי בחיי בן אשר בן חלאווה זיע"א

במעלת מדת התוכחה בדרך לעשיית התשובה

שלמה המלך ע"ה הודיענו בספרו עקרים גדולים במדת התוכחה, ולמד דעת את העם כי החיים דבקים עם התוכחה, והמיתה דבקה עם מי ששונא התוכחה. החיים דבקים עם התוכחה הוא שכתוב (שם ו, כג) ודרך חיים תוכחות מוסר, וכתוב (שם י, יז) ארח לחיים שומר מוסר, וכתוב (שם טו, ד) מרפא לשון עץ חיים, יאמר כי רפואות הלשון והוא התוכחה הוא עץ חיים, והמיתה דבקה במי ששונא התוכחה הוא שכתוב (שם י, מוסר רע לעזב ארח שונא תוכחת גמות, יאמר כי עוזב ארח והוא שעובר על דברי תורה לשעה אבל אינו שונא התוכחת יהיה נשפט במוסר רע ייסגנו ה' תברך למען שוב מדרך הרעה, אבל מי שהוא שונא התוכחת לא יספיק לו שיהיה נשפט ביסורין כי אין לו תקנה, ועל כן יהיה נשפט במיתה.

אהבת התוכחה הוא אות ומזפת על טובת המדות, ושנאת התוכחה ערות גדולה על רע הטבע ועל פחיתות המדות, ועל זה אמר הפתיב (משלי ט, ה) אל תוכח לץ פן ישנאך הוכח לחכם ונאהבך, המוכיח לחברו ראוי לו שיגלה אליו מצפוני האמת ואינו ראוי להתניף לו, רק שיצדיק אותו במה שראוי וירשיענו במה שראוי, שהרי צדיק ורשע שני הפכים, ומי שנמלט מדרך מדת הרשע אינו נקרא צדיק עד שיתקרב למעלת הצדיק, לפי שמדת הרשע בקצה הראשון

בכל ראש השנה יוים הדין נצבים כל ישראל בזה האפן. אבל היום שלא בראש השנה שהוא פדי לעברך וגו' ואמר פלכם. שאף על גב שכל אחד נדון בפרט לפי מה שהוא אדם. מ"מ כל א' גורם להכריע להפיל אם לשבט אם לחסד פדאיתא בקדושין דכל אחד מכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות או לכף חוב. ואחר כך פירש הפירטים. א' ראשיכם שבטיכם. מנהיגי השבטים אכן לפי הנראה שבטיכם מיתר. ומה מקרא חסר ראשיכם לחדוד וממילא כל ראש מנהיג בישראל באשר הוא שם. אלא ללמדנו שאין כל שבט ומנהיגו נדונים בשוה, אלא לפי טבע השבט ובמה שהחזיק ביותר להיות נזהר בזה נדון על העוותו וסר מדרך הטובה שהחזיק בה, וכמו שאמר עמוס הנביא על שלשה פשעי יהודה ועל ארבעה לא אשיבנו, על מאסם את תורת ה' וחקיו לא שמרו. על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו. על מקרם בפספס צדיק וגו'. הרי שעקר הדין על שבט יהודה על שסרו מדרך הטובה לשמר חקיו המה מדות התורה, וזהו קבוד לתורה שבכתב שמדקדקים בה הרבה וכאשר סרו מזה מאסו את התורה.

וא כן שבטי ישראל שמעולם לא החזיקו כל כך בתלמוד תורה אלא בהסד בין אדם לחברו בדרך מלכי ישראל, וכמו שכתוב בספר בראשית (י. כג) על בן עקר הדין עליהם על שסרו מזה המדה ומכרו בפספס צדיק וגו', ונמצא הראשים שמנהיגי השבטים נדונים לפי שבטם. ב' זקנים ושוטריכם. המה ת"ח גדולים וקטני הערך לכל אחד לפי חכו. ג' כל איש ישראל. כל איש לפי מצויו בהליכות עולמו. וכבר נתבאר בספר במדבר (כד. ו) בדבר בלעם ברוח הקדש שנמשלו המון עם ישראל כגנות שיש בהם הרבה מיני זרעים. אבל בכל גנה יש בו מין א' שהוא העקר כך כל ישראל מזוהרים בכל מצוה מצעית. אלא שמכל מקום כל א' עליו מצוה אחת

יאמר טובה תוכחת מגלה מאהבה, הפאה מאהבה, כלומר מן השכינה, ומהו טובתה, שאף על פי שעברו כל התוכחות על ישראל ונתקיימו עליהם, אלו בבית ראשון ואלו בבית שני, הרי עברו פלן וכאו לטובתן, פענן שכתוב (דברים ח, טו) למען ענתך ולמען נסתך להיטבך באריתך, וכל התוכחות פלות וישראל קיימין, וזהו שאמר הנביא (מלאכי ג, ה) אני ה' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם, ודרשו תנ"ל (תנחומא נצבים א) אמות העולם בנפילה אחת ואין להם תקומה, שנגמר (תהלים לו, יג) שם נפלו פעלי און דחו ולא יכלו קום, אבל ישראל נופלין כמה נפילות ויש להם תקומה, שנגמר (מכה ז, ח) אל תשמחי איבתי לי כי נפלתי קמתי.

העמק דבר

רבי נפתלי צבי יהודה קרלין זצ"ל

כל אדם נדון לפי מה ששואל ממנו הבורא לפי דרכו

אתם נצבים וגו'. גם זה בכלל פיוס וכאשר באר. אלא שהפסיק בתורה ונעשה מזה סדרה מחדש באשר בא בזה המאמר בונה ועקר גדול בהליכות ההשגחה לדעת בכל עת אפלו שלא בשעת התוכחה. וכיוצא בזה מתחיל בס' שמות פ' וארא ובזה הספר פ' עקב וכמו שכתבנו שם. והנה בארנו לעיל (י. יב) ענן מקרא זה מה שפרש הפתוב בכל הפירטים ולא הספיק במה שאמר אתם נצבים היום פלכם לפני ה' אלהיכם לעברך וגו'. אלא בא ללמדנו שאין הדין וחשבו של כל אדם שוה.

ויש בזה ארבע מדרגות במעלות האדם מישראל, ראשים, ותלמידי חכמים, והמון עם ה', נשים ועבדים וטף. כל אחד נדון לפי השאלה שהקב"ה שואל ממנו כמו שנתבאר לעיל שם. והקדים לומר היום, משום שבאמת

ואת אשר איננו פה, ואי אפשר לפרש לדור ההוא אותם שלא היו אז שמה, והיו במדבר אחר או הלכו לירפם לעשות מלאכתם, שהרי אמר אתם נצבים היום בלכם שבטיכם ראשיכם זקניכם ושטריכם כל איש ישאל, טפכם נשיכם ונרף אשר בקרב מחניף וגו', לזה פרש"י ואת אשר איננו פה אף עם הדורות העתידים להיות. הספק השני, מה צריך לחזר להכניסם בבקריה, אחר שפרת בקריה עמהם בהר סיני, וכן כתב הרמב"ן וזה לשונו, והבית היא השבועה והאלה אשר יזכיר לצורך בבקריה יי' אלהיך ובאלתו, ויתכן שפרת עמהם עוד בקריה, בבקריה הראשונה אשר ברת אתם בהר סיני, שהקריב עליהם עולה ולקח חצי הדם וזרק על המזבח וחצי הדם זרק על העם אבל לא הצריך להזכיר זה עכ"ד.

והפסוק אמר (לעיל כה, טו) אלה דברי הבקריה אשר צוה יי' לכת את בני ישראל בארץ מואב, מלבד הבקריה אשר ברת עמם בחורב, ואם פן יש להקשות מה צריך בקריה אחר בקריה, עם היות שהשבתי בסדר והיה כי תבוא לא תספיק תשובתי ויש מפרשים לפי ששעשו את העגל ועברו בקריה הצריך לברות בקריה אחר, לא יתכן שלפי זה כל העוברים [על] החרם התר להם החרם אינו כן, ועוד שאם פן בכל פעם שישאל עבדו עבודה וזה היה צריך בקריה חדשה.

ויש אומרים לפי ששבר הלוחות, ואינו כן שהדין הוא חזרה שטרו לא חזרה מתנתו, ואם יאובן חיב לשמעון אלף לבנים בשטר, ושמעון קרע השטר עדין חיב לו אלף לבנים עד שנתן או מחל לו. וי"א בעבור הנבים, ואינו כן שהבקריה הראשון ג"כ היה לבנים ולכל הדורות, וכי עלה על הדעת שלא ברת בקריה אלא לדור הוא לבד, ומדוע ברת הבקריה הראשון לאותו הדור וזה לכל הדורות העתידים להיות

והתר הספק הראשון, אמרו חז"ל אף נפשות העתידים היו שם, ואם כן כל הדורות

להיות נזקק בה ביותר, לכל א' לפי עסקיו מה שעלול להיות נכשל עפ"י עסקו. עליו לשום לבו ע"ז הפרט ביותר ועל דבר זה הוא נדון ביחוד. גם נכלל בלשון כל איש ישאל כל א' לפי טבעו, וה' היודע תכונת לב של כל א' ודן כל א' לפי מדתו. ד' מדרגה הפחותה.

לעברך בבקריה ד' אלהיך ובאלתו אשר ד' אלהיך ברת עמך היום: (כט, יא)

תולדות יצחק

רבי יצחק קארו זצ"ל - מרבני קושטא

הטעם שהצריך להכניסם בבקריה עם הבורא

לעברך בבקריה ה' אלהיך ובאלתו אשר ה' אלהיך ברת עמך היום. למען הקים אתך היום לו לעם והוא יהיה לך לאלהים כאשר דבר לך וכאשר נשבע לאבותיך לאברהם ליצחק וליעקב. ולא אתכם לבדכם אנכי ברת את הבקריה הזאת ואת האלה הזאת. כי את אשר ישנו פה עמנו עמד היום לפני ה' אלהינו ואת אשר איננו פה עמנו היום. כי אתם ידעתם את אשר ישכנו בארץ מצרים ואת אשר עברנו בקרב הגוים אשר עברתם.

ולא אתכם לבדכם אנכי ברת את הבקריה הזאת ואת האלה הזאת, כי את אשר ישנו פה עמנו עמד היום לפני יי' אלהינו, ואת אשר איננו פה עמנו היום. ובהנה יש שתי ספקות גדולות. הספק הראשון, מאיזה צד היה רשות לדור ההוא, להכניס בבקריה ואלה לדורות העתידים להיות שעדין לא נולדו ולא היו בעולם, והיו יכולין לומר אח"כ אין עלינו בקריה ואלה, ואנו מסלקין עצמנו מזה ונהיה כגוים אשר סביבותינו, ואם תאמר שלא הכניסו בבקריה לדורות העתידים אלא לדור ההוא לבד, אי אפשר שהנה אמר

כִּמוֹ שֶׁאָמַר (שמות כג, כא) הַשֹּׁמֵר מִפְּנֵיו כִּי לֹא יֵשָׂא לִפְשָׁעֶכֶם, אָבָל בַּה' יִתְבָּרֵךְ נֹאמֵר (דניאל ט, ט) לַה' אֱלֹהֵינוּ הַרְחֵמִים וְהַסְּלֵחֹת. בְּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָךְ, בְּעֶרְפֶּךָ הוּא דְבוּר לְבָד, כִּי יָכוֹל לְקַיֵּם שְׂבוּעָתוֹ בְּכַנֵּי בְּנֵיכֶם, אָבָל בְּעֶרְףְּ הָאֲבוֹת הִיא שְׂבוּעָה. וְאָמַר לְאֲבֹרְהֶם לִיִּצְחָק וּלְיַעֲקֹב, כִּי דִי שֶׁאָמַר לְאֲבוֹתֶיךָ לְמָה חֲזוֹר וּפְרָשׂם, לְפִי שֶׁלְּכָל אֶחָד וְאֶחָד נִשְׁבַּע בְּפָנָיו עֲצָמוֹ, לְאֲבֹרְהֶם אָמַר וְהִקְמַתִי אֶת בְּרִיתִי בֵּינִי וּבֵינֶיךָ לְהִיּוֹת לָךְ לְאֱלֹהִים וּלְיִרְאָךָ אֶתְרִי, לִיִּצְחָק אָמַר וְהִקְמַתִי אֶת הַשְּׂבֻעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאֲבֹרְהֶם אָבִיךָ וְגו' וּלְיַעֲקֹב אָמַר אָנִי אֵל שְׂדֵי וְגו'.

וְכַתֹּב בְּחַיֵּי ז'ו, וּבְאֱלֹתוֹ יִתְכַן לְפָרֵשׁ שְׂבָאֵלְתוֹ חֲזוֹר לְהַקְבִּי"ה כְּלוֹמַר וּבְאֱלֹהֵי שְׂעֻשָׁה לְכֶם, לֹמַר אֲתֶם נֹצְבִים לְפָנַי בְּבְרִית ה' יִתְבָּרֵךְ וּבְאֱלֹהֵי שְׂנֹשְׁבַע לְכֶם שְׂתַהֲיוּ לוֹ לְעַם וְהוּא יְהִיֶה לְכֶם לְאֱלֹהִים, וּפְסוּק שֶׁלְאַתְרִיּוֹ יוֹרֶה בֶּן שֶׁאָמַר בְּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָךְ וּכְאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם, וּמָה שֶׁיִּחְזַק הַעֲנֵן הַזֶּה הוּא שְׂמִצִּיּוֹנוֹ פְסוּק מְלֵא (שמואל א יב, כב) כִּי הוֹאִיל ה' לַעֲשׂוֹת אֲתֶכֶם לוֹ לְעַם, וְאָף עַל פִּי שֶׁכָּל הַמְּפָרְשִׁים ז"ל פָּרְשׁוּ הוֹאִיל מִלְשׁוֹן חֲפֵץ וְרִצּוֹן, זֶה אֲפֻשֶׁר שְׂיִהְיֶה בְּכֻלּוֹ גַם לְשׁוֹן אֱלֹהֵי, וּמָה שֶׁיִּחְזַק לָךְ עוֹד מֵה שֶׁאָמַר בְּמִדְרָשׁ (ויקרא רבה לא, ד) עַל פְּסוּק מְלֵךְ אֲסוּר בְּרִהֲטִים, עֵינֵי שָׁם.

הַעֲתִידִים הָיוּ שָׁם, וְזֶה הַפְּרוּשׁ יֵשׁ לוֹ שְׂתֵי רְאִיּוֹת הָאֶחָד כְּמוֹ שֶׁאָמַר לְפָנָיו יי' בְּאֲשֶׁר יִשְׁנֶה פֶה, מִדּוּעַ לֹא אָמַר לְפָנָיו יי' בְּאֲשֶׁר אֵינְנוּ פֶה, אֲלֵא וְדָאֵי הַכּוֹנֵה אֲשֶׁר יִשְׁנֶה פֶה הָרִי הַגּוֹף לְפָנָיו יי' וְהָרִי הַנֶּפֶשׁ, שֶׁהַנֶּפֶשׁ הִיא יוֹתֵר לְפָנָיו מִן הַגּוֹף, אָבָל בְּאֲשֶׁר אֵינְנוּ פֶה לֹא אָמַר בֶּן, אֲלֵא אֲשֶׁר אֵינְנוּ פֶה עִמָּנוּ, הָרִי הַגּוֹף שֶׁאֵינְנוּ עִמָּנוּ אָבָל הַנֶּפֶשׁ הִיא לְפָנָיו יי' אִם בֶּן שָׁם הָיָה:

הַרְאֵנָה הַשְּׂנִינָה, בְּאֲשֶׁר יִשְׁנֶה פֶה אָמַר עוֹמֵד, וּבְאֲשֶׁר אֵינְנוּ פֶה לֹא אָמַר עוֹמֵד, לְפִי שֶׁהַנֶּפֶשׁ הִיא עוֹמֵדֶת שְׂאִין לָהּ קִפְצִים כְּמִלְאָךְ, שֶׁנֶּאֱמַר (זכריה ג, ז) וְנִתְתִּי לָךְ מִהֲלֻכִים בֵּין הָעַמִּידִים הָאֵלֶּה, וְלָכֵן לֹא אָמַר אֲשֶׁר אֵינְנוּ עוֹמֵד שֶׁהַנֶּפֶשׁ עוֹמֵדֶת הִיא, וּלְפִי שֶׁהִיָּתֵה שְׂמָה נֶפֶשׁ כָּל יִשְׂרָאֵל, לֹא אָמַר וְאֵת אֲשֶׁר אֵינְנוּ פֶה עִמָּד עִמָּנוּ הַיּוֹם, וּפְרָשׁ"י עַל מֵאֲמַר (ברכות יז, א) הַעוֹלָם הַבָּא אֵין בּוֹ לֹא אֲכִילָה וְלֹא שְׂתִיָּה, לֹא גְרָסִינָן וְלֹא עֲמִידָה, וְזֶה שֶׁאָמַר אֲתֶם נֹצְבִים הַיּוֹם בְּלָכֶם, שֶׁאַחַר שֶׁפָּרְטָן אַח"כ בְּלָם אֵין צֶרֶף לֹמַר בְּלָכֶם, אֲלֵא הַכּוֹנֵה בְּעִבּוֹר הַנֶּפֶשׁוֹת.

שְׂפָתַי כְּהֶן

רַבִּי מְרִדְכֵי הַכְּהֵן זצ"ל - מַגּוּרֵי הָאֶרֶץ

כְּשִׁירָאוֹ כִּי חֲפֵץ ד' בְּהֶם דְּקָא לֹא יִמְרְדוּ בּוֹ וּבְמִצְוֹתָיו

לְעִבְרָךְ בְּבְרִית. יֹאמַר תְּדַע לְמָה אָנִי כּוֹרֵת בְּרִית תְּדַשָּׁה לְפִי שְׂעֻבָתְךָ עַל הַבְּרִית, לְזֶה ה' אֱלֹהֶיךָ כֶּרֶת עִמָּךְ הַיּוֹם, וְלְמָה כָּל זֶה לְמַעַן הַקִּים אֶתְךָ הַיּוֹם לְעַם, וּכְשִׁירָאוֹ שֶׁה' בְּחַר בְּכֶם לֹא יִתְגַּדְּלוּ וּיִקְטַגּוּ עֲלֵיכֶם וְלֹא יֹאמְרוּ הַחֲלִיפֶם בְּאֵמָה אֶחָת כְּדִי שֶׁיִּבְנִסּוּ אֶחָד מִהַקְּאֻמוֹת תַּחְתִּיכֶם. וְזֶהוּ וְהוּא יְהִי לָךְ לְאֱלֹהִים, וְלֹא אֱלֹהִים אֲלֵא לְאֱלֹהִים, לְיִסְרָה אֲתֶכֶם בְּאֲשֶׁר יִסַּר אִישׁ אֶת בְּנוֹ, כִּי הוּא בְּרוּךְ הוּא אֵינּוּ כְּמוֹ שֶׁאֵר הַשְּׂרִים כִּי אֵין בְּיָדְךָ לְמַחֵל וְלִסְלַח,

לְמַעַן הַקִּים אֶתְךָ הַיּוֹם לוֹ לְעַם וְהוּא יְהִי לָךְ לְאֱלֹהִים בְּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָךְ וּכְאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לְאֲבֹרְהֶם לִיִּצְחָק וּלְיַעֲקֹב: (כט, יב)

דְּבַרֵי דוֹד

רַבִּי דוֹד הַכְּהֵן זצ"ל - הַט"ו

הַיְסוּרֵין הַעוֹמְדִים בְּתַרְסִים מִפְּנֵי הַקְּלָלוֹת

מְקַיְמִין אֲתֶכֶם וּמִצִּיבִין אֲתֶכֶם לְפָנָיו. אָמַר שְׁנֵי כְּפוּלִים הַקְּלָלוֹת וְהַיְסוּרִים, וְעוֹד כְּפֹל מְקַיְמִין אֲתֶכֶם וּמִצִּיבִין אֲתֶכֶם לְפָנָיו, נִרְאֶה דְתַרְתֵּי קָאֻמַר דְּעַל יְדֵי מוֹרָא שְׂשִׁי

שָׂרָאוֹ אוֹתָהּ הָרִי צָרִיף כָּכֹר לְהַשְׁפִּיעַם אִם לְבָכֶם פּוֹנֵה מֵעַם ה'. גַּם לְרֵאוֹתָהּ מְאוֹסִין וּמְסֻרְחִין לֹא צָרִיף, שְׂאֵם רַק רוֹאִין וְאֶפְלוּ בְּצוּרָה הַזֹּאת חֵי־שִׁינִין שְׂמָא יֵשׁ בָּהֶם שֶׁרֵשׁ פֶּרֶה רֹאשׁ וְלַעֲנָה.

וְהִנֵּה הַבַּיִת לֹוִי כְּתֹב דְּהַחֲבֹן הִנֵּה מִחֲמַת ב' דְּבָרִים, עֲבוּדָה וְנָה, מִינּוֹת. וְנִרְאָה דְּנָהוּ הַמְבֹאֵר בְּפִסּוּק זָה, א. לַעֲבֹד אֶת אֱלֹהֵי הַגּוֹיִים וְהִינּוּ עֲבוּדָה וְנָה. ב. שֶׁרֵשׁ פֶּרֶה רֹאשׁ וְלַעֲנָה, דְּהִינּוּ מִינּוֹת, וְהִנֵּה עוֹד שֵׁם (פִּסּוּק יח), כ"י בְּשֵׁרֹוֹת לְבִי אֶלְף לְמַעַן סְפוֹת הַרְבֵּה אֶת הַצְּמֵאָה". וְהִנֵּה בְּרַמְבַּ"ם אֵימָא דְּלִהַכְעִיס הוּא מִין. וְהִינּוּ לְמַעַן סְפוֹת הַרְבֵּה אֶת הַצְּמֵאָה וְכוּ', דְּהוּא עוֹשֶׂה עֲבֹרוֹת לְהַכְעִיס דְּהִנְהוּ מִין.

פֶּן יֵשׁ בָּכֶם אִישׁ אוֹ אִשָּׁה אוֹ מִשְׁפָּחָה אוֹ שֶׁבֶט אֲשֶׁר לְכַבּוֹ פְּנֵה חַיִּים מֵעַם ד' אֱלֹהֵינוּ לְלַכֵּת לַעֲבֹד אֶת אֱלֹהֵי הַגּוֹיִם חֲהֵם פֶּן יֵשׁ בָּכֶם שֶׁרֵשׁ פֶּרֶה רֹאשׁ וְלַעֲנָה: (כט, יז)

כְּתַב סוֹפֵר

רַבִּי שְׂמוּאֵל בִּנְיָמִין סוֹפֵר זצ"ל

הַגְּלוֹת בָּאָה לְכַפֵּר עַל חַטָּאֵי יִשְׂרָאֵל וְלִהְיוֹשִׁיבִים לְבוֹרְאֵם

כֵּן יֵשׁ בָּכֶם שֶׁרֵשׁ פֶּרֶה רֹאשׁ וְלַעֲנָה, וְהִנֵּה בְּשִׁמְעוּ אֶת דְּבָרֵי הָאֵלָה הַזֹּאת וְהַתְּבַרְךְ בְּלִבְכוֹ לֵאמֹר שְׁלוֹם יְהִיָּה לִי כִּי בְּשֵׁרֹוֹת לְבִי אֶלְף וְכוּ', לֹא יֵאבֶה ה' סְלַח לוֹ. וּכְבֹר טְרַחוֹ הַמְּפָרְשִׁים בְּמִקְרָא זָה, אֵיף עַל יְדֵי שִׁישְׁמַע דְּבָרֵי הָאֵלָה יִתְבַרְךְ בְּלִבְכוֹ וְיֵאמֶר שְׁלוֹם יְהִיָּה לִי אִם יֵלֶךְ בְּשֵׁרֹוֹת לְבוֹ, וְגַם מֵה שֶׁכְּתֹב לֹא יֵאבֶה ה' סְלַח לוֹ קִשָּׁה לְהִבִּין, פְּשִׁיטָא מֵהִכִּי תִימִי סְלַח לוֹ ה' יוֹתֵר מִכָּל עוֹבְרֵי עֲבָרָה.

וְנִרְאָה לּוֹמֵר, הִנֵּה הַנְּסִיּוֹן? לְמַדְנֵי שְׂרַבִּים בְּדוֹר הַזֶּה אוֹמְרִים אֵל לְבָם בְּרֵאוֹתֶם גְּלוֹת הֵמֶר וְשִׁנְאוֹת הָאוֹיְבִים עֲלֵינוּ שְׂאִין זָה

לְיִשְׂרָאֵל וְדוֹאֲגִים מִפְּנֵיהֶם שְׂלֹא יָבוֹאוּ עֲלֵיהֶם, זָה מִהֲנִי שְׂלֹא יָבוֹאוּ בְּאֲמַת לְכֹלּוֹתֶם, עַל דְּרָף שְׂאִמְרוּ בְּחִלּוֹם רַע עֲצוּבוֹתֶיהָ מִסְתַּעַע שְׁעַל יְדֵי שְׂדוּאָג תְּמִיד וּמַצְעֵר עֲלֵיו מִסְתַּעַע לוֹ שְׂלֹא יָבוֹא עֲלֵיו אוֹתוֹ חִלּוֹם חֲכִי נְמִי כְּאֵן.

וְעַל זָה קָאִי מְקַנְמִין, דְּהִינּוּ שְׂלֹא תְּבוּא בְּאֲמַת הַקְּלָלָה, וְעַל יְדֵי זָה יְהִיָּה לְהֵם קִיּוּם שְׁנִית הַיִּסּוּרִין, שְׁהִיִּסּוּרִין שְׂבָאִים בְּאֲמַת עֲלֵיהֶם הֵם גּוֹרְמִים שְׂיִירָאוּ מִלְּפָנֵי הַקַּב"ה כִּי נִצְרָפוּ עַל יְדֵיהֶם כְּכֹסֶף שְׁנִצְרָף עַל יְדֵי אֵשׁ וְנִתְּךְ הַסְּפֹלֶת מִמֶּנּוּ, כֵּן הוּא הַאֲדָם עַל יְדֵי יִסּוּרִין, וְעַל כֵּן מְסִים עַל זָה וּמַצִּיבִין אֶתְכֶם לְפָנָיו, דְּהִינּוּ שְׂהִיּוּ לְפָנָיו וְהָאֱלֹהִים עֹשֶׂה שְׂיִירָאוּ מִלְּפָנָיו, וְהַשְׂתָּא נִיחָא דְּבַחְלָקָה הָא' לֹא הַזְּפִיר לְפָנָיו אֶלָּא מְקַנְמִין אוֹתוֹ לְחוּד, וְזָה נִכּוֹן בְּס"ד.

וְתֵרָאוּ אֶת שְׂקוּצֵיהֶם וְאֵת גְּלִילֵיהֶם עַיִן וְאָבֹן כֹּסֶף וְזָהָב אֲשֶׁר עִמָּהֶם: (כט, טז)

חֲדוּשֵׁי הַגְּרִי"ז

רַבִּי יִצְחָק זָבֵב סַאֲלָאוּנִיצִיק זצ"ל

אִם הָאֲדָם רוֹאֵה אֶת הַעֲבוּדָה וְנָה כְּבֹר יֵשׁ לְחַשְׁשׁ שְׂמָא יִגְרַר לְחַטָּא

וְתֵרָאוּ אֶת שְׂקוּצֵיהֶם וְאֵת גְּלִילֵיהֶם וְגו' פֶּן יֵשׁ בָּכֶם אִישׁ וְגו', אֲשֶׁר לְכַבּוֹ פְּנֵה הַיּוֹם מֵעַם ה' אֲלֵקִינוּ לְלַכֵּת לַעֲבֹד אֶת אֱלֹהֵי הַגּוֹיִם הָהֵם, פֶּן יֵשׁ בָּכֶם שֶׁרֵשׁ פֶּרֶה רֹאשׁ וְלַעֲנָה. פֶּרֶשׁ רַש"י וְתֵרָאוּ אֶת שְׂקוּצֵיהֶם, עַל שְׂהֵם מְאוֹסִים כְּשִׁקְצִים, גְּלוּלֵיהֶם שְׂמִסְרָחִים וּמְאוֹסִין כְּגִלְל, וְכוּ', פֶּן יֵשׁ בָּכֶם, לְפִיכָף אֲנִי צָרִיף הַשְּׂבִיעֶכֶם, עַכ"ל. לְכַאוּרָה אִם הֵם רָאוּ אוֹתָן מְאוֹסִים כְּשִׁקְצִים וּמְסֻרְחִין וּמְאוֹסִין כְּגִלְל, הֲלֹא אֲדַרְבָּה מִי יִתְפַּנֵּה לְהֵם, וְאֲשֶׁר לְכֵן לְמַה צָרִיף לְהַשְׁבִּיעַם מִשׁוּם זָה.

חֲזוֹנִין מְנָה שְׂאֵם גַּם רוֹאִים אֶת הַעֲבוּדָת גְּלוּלִים כְּשִׁקְצִים וּגְלִילִים, אֶכָּל מִפְּנֵן

והתברך בלכבו לאמר שלום יהיה לי פי
 בשורות לבי אלף, שיחשב שיהיה לו שלום
 ולא יהיה עליו על הגלות ויהיה לו שלום
 בין האמות על ידי שילך בשירות לבו ויאכל
 וישתה ויסב עמהם כרצון לבו. והנה ידוע
 שהגלות הוא לכפר על חטאינו כדכתיב (איכה
 א, יח) חטא חטאה ירושלם וכו', ובמדרש
 (בראשית רבה מד, כד) בכרית בין הבתרים שקאלו
 הקב"ה לאברהם אבינו ע"ה אם בניו יחטאו
 האם יענשו בעולם הזה בשעבוד מלכות או
 בגהינם, ובחר לו שעבוד מלכות. היצא לנו
 מזה דהגלות הוא לכפר עוונות בעולם הזה
 כדי שלא יענש בעולם הבא. אבל איש החושב
 מחשבות רעות כאלו, ואומר אל נפשו שעל
 ידי שסיר ופרק על התורה יצא חפשי ולא
 יתיסר בגלות, אם פי אינו פועל כלום ועל
 הגלות על ראשו ככל איש ישראל, זאת לא
 זאת, תרתי גיהנום אית ליה, שהגלות אינו
 מכפר עליו ענשו בעולם הזה ונענש בעולם
 הבא. וזהו שאמרו לא יאבה ה' סלח לו,
 היינו שעל ידי יסורי הגלות לא יכפר לו
 חטאינו, ורבינו בן פל האלה המתובה, היינו
 יסורי וענויי הגלות, ומחה ה' שמו מתחת
 השמים, שגם לעתיד ענש יענש, ולא תהיה
 הגלות לו לכפרת פשע וק"ל.

והיה בשמעו את דברי האלה הזאת והתברך בלכבו
 לאמר שלום יהיה לי פי בשורות לבי אלף למען
 ספות הרון את הצמאה: (כט, יח)

כלי יקר

רבי שלמה אפרים לונטשיץ זצ"ל

הרהורי החטא קשים לעתים אף מן

החטא עצמו והכפרה לקב

והתברך בלכבו לאמר שלום יהיה לי וגו'.
 הספור הזה מדבר במי שחוטא
 במחשבה לבד כמו שנאמר אשר לכבו פנה

כי אם על ידי שאנו פרוידים מהם על ידי
 הדת, שאין אנו אוכלים עמם ולא שותים
 עמם ולא מנסבא מהם ואנו נזרו אחור,
 וחומת ברזל נצבת בינינו על ידי תורה ומצוות,
 ועל ידי פרוד הדת מסתעף פרוד הלכות,
 וחושבים פי אם יפרקו על התורה והמצוות
 ויתחברו עם הנכרים וילמדו לעשות כמעשיהם
 וכמתכונתם אז יהיה לפם שלם אתם, אין פרוץ
 ואין צנחה, ומכל שכן בשוואים שמקלים
 מעלינו על הקשה, ויורא פי היתה הרוחה
 אומרים אל נפשם ידם פשוטה לקבל אותנו
 ונהיה לעם אחד. ודעה זו הנפסדת בעוונותינו
 הרבים טמונה בלבבות רבים מבני עמנו המתאווים
 תאנה בעו"ה להתנפות עצמם אל האמות על
 ידי עזיבת הדת ומצוותיו.

אב"ל שגר החן והכל היפי, הלא ה' גור
 שנהיה בגלות מפזר ומפזר בד' כנפות
 הארץ עד ירחם ה' עמו, וכידי ה' לתת אותנו
 לחן ולחסד בעיני המלכים ושרים ובעיני המון
 עם, אבל לא לנו הוא, ושומר מצוה לא ידע
 דבר רע, ומעולם לא הזיק לנו קיום מצוות
 ה', ואדרבא הם מגנים בעדינו בעת צרה
 ר"ל, ותשובה ומעשים טובים כתיבם בפני
 הפרענות. וגם לפי חכמת העולם ותהליכותיהם
 הם טועים, פי באמת כל מלכות חפצה שכל
 אמה תשמר את דתה ותחזיק בו בשתי ידיו,
 כי מי שאינו שומר דתו ואינו מחזיק באמונתו
 הוא מקלל דעתו, וגם את פי המלך ואת חקי
 המדינה לא ישמר ולא יקיים, ואין לבטח בו
 בשום דבר שלא יזיק ולא ירשיע, פי מה
 ימנעוהו אם לא אמונתו ודתו, ולכן תמיד
 עיני המלך והשרים שיוקמו בני מדינתו כל
 אחד דתם, ואלו שחושבים הפוך זה טח
 עיניהם מאות הצדק והישר, בחשכה יתהלכו
 לא ידעו במה יפשו.

והיינו דרצה משה רבנו ע"ה בנבואתו
 ובחזקתו, פן יש בכם וכו', והיה
 בשמעו דברי האלה הזאת, שהיא שיהיו ישראל
 בגלות וירדפו לפני אויביהם ויעבדו אותם,

שחטא בנסתר אין אחרים נתפסים בעונו ורביצה בו כל האלה הכתובה בספר הזה, היינו האלות שבפרכת בחקתי אמנם שם נזכרו כל האלות בלשון רבים, סלקא דעתך אמינא שרבים ימקו בעונו, על זה אמר והבדילו ה' לרעה מפל שבטי ישראל ככל אלות הכרית הכתובה בספר התורה הזה היינו האלות שבפרכת כי תבוא שגאמרו בלשון יחיד להורות כי הוא יחיד לבדו ימות בעונו וכל ישראל נקיים.

ומה שקרא תורת כהנים סתם ספר, והקללות שבפרכת כי תבוא קרא ספר התורה, לפי שכל ה' ספרים בכלל נקראו תורה וכל ספר בפני עצמו נקרא ספר לפיכך ספר ת"כ נקרא ספר כי אינו כולל כל התורה רק שהוא ספר אחד מן מספר חמש ספרים, אבל ספר חמישי זה נקרא תורה כי הוא כולל כל התורה, כי לכך נקרא משנה תורה כמו שגאמר (דברים א, ה) הואיל משה באר את התורה הזאת. ונהו שאמרו לענין ההבדלה והבדילו ה' לרעה וגו' ככל אלות הכרית הכתובה בספר התורה הזה כי כלם נאמרו בלשון יחיד המורה על הבדלה זו לבטל ממנו סברת למען ספות הרוה את הצמאה שלא יאמר בתוף עמי אנכי יושב, ומטעם זה קרא הראשונים אלה והאחרונים אלות לפי שהאחרונים כפולים מן הראשונים כי במקום כל אלה אחת נמצאו פאן שתיים מן הטעם שבארנו בפרכת כי תבוא (נח, טו) או כנגד מ"ט שערי בינה, או כנגד התורה שגדרשת במ"ט פנים כנגד כל אחד מכה אחת וכאן שתיים בעבור הערכות, ומה שאמר ורביצה בו כל האלה דוקא אותה אלה שבת"כ לפי שקאן מדבר בחטא עבודה ורה, וכן האלה שבחורת כהנים מדברת גם כן מעוון עבודה ורה שגאמר (ויקרא כו, ל) והשמדת את כמתיכם והכרתי את חמניכם וגו'.

אבל אותן אלות שבפרכות מואב לא נזכר בהם עיון עבודה ורה, על כן אמר

וגו', והתברך בלבבו וגו', פי בשריות לבי אלך, פי עבודה ורה עקרה במחשבה פי אין אמונה פי אם בלב ועל כן נאמר בעבודה ורה (יחזקאל יד, ה) למען תפיש את בית ישראל בלבם. ובכל זכרון עבודה ורה לא נזכר כי אם המעשה כמו שגאמר (דברים כו, טו) ארוה האיש אשר יעשה פסל ומסכה וגו'. ומנה יקרה ב' מיני טעיות, פי יאמר אשר יעשה ולא מן העשוי ככר דהינו אלהי הגוים ההם שהזכיר למעלה, טעות שני הוא שיאמר דוקא מעשה אסור ולא מחשבה, זה שאמר הכתוב והיה בשמעו את דברי האלה הזאת, ר"ל אותה אלה המרמזות על עבודה ורה בפרטית שמשמעות הענין דוקא על המעשה, ע"כ ימצא מקום לתלות בו טעותו והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי. שיסתן ברפת שלום לעצמו בעבור היות הדבר בלבבו, ונהו שאמר פי בשריות לבי אלך למען ספות הרוה את הצמאה, פי יסמך על זה להנצל מן הענש לומר בתוף עמי אנכי יושב והמשקה שדה צמאה למים ישקה אגב אותה שדה גם הרוה, כף ע"י שישלח ה' את הכרכה אל הצדיקים הצמאים לדבר ה' כמו שגאמר (תהלים סג, ב) צמאה לך נפשי וגו', קבלו אגב הכרכה גם הרשעים השבעים מעבודת השם עד שבחורים להם עבודות זרות חדשים מקרוב באו פי שבעה נפשם מעבודת השם, גם יאמר מאחר שהעולם נדון על פי רבו, אם כן זכות הצדיקים יצמד גם לי ויסלח לי בעבורם.

ע"כ כן אמר לא יאבה ה' סלח לו, פי ההורגי עברה של עבודה ורה קשים מן עברה עצמו יצן עקר הדבר בלב פי בעובד עבודה ורה כתיב (הושע ד, יז) חבור עצבים אפנים הנח לו. שהקב"ה מאריך אפו אפלו בעבודה ורה, אמנם כשחלק לבם מעם ה' כתיב (שם י, ב) חלק לבם עתה יאשמו. לכך נאמר כי אז יעשן אף ה' מלת אז מורה על הזמן של עתה כי אז תכף ימיד יעשן אף ה' וקנאתו באיש ההוא. ר"ל בו לבד פי מאחר

כְּשִׁיבוּ בְּכָל הַגּוֹיִם כּוֹי כְּמוֹ שֶׁקְּבֹוֹה בֵּימֵי אַחֲשָׁרוּשׁ אִזּוֹ יָשׁוּב וַיִּקְבֹּץ אוֹתָהּ מִכָּל הָעַמִּים כִּי יִהְיֶה בְּכָל לְבָבָהּ בְּלֹא שׁוּם אֲנָס.

הַעֲדַתִּי בְּכֶם הַיּוֹם אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ הַחַיִּים וְהַמּוֹת נִתְּחִי לִפְנֵי הַבְּרִיחַ וְהַקְּלִלָה וּבַחֲרַתְּ בַּחַיִּים לְמַעַן תַּחֲיֶה אִתָּה וְזִרְעֶךָ: (ל, ט)

באר יוסף

רבי יוסף צבי סלנט זצ"ל

הַדָּרָךְ לְהַגִּיעַ לְשִׁלְמוֹת עַל יְדֵי דְבָקוֹתוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ

לְבִאֲרָה אינו מובן מה שאמר להם לישראל שִׁיִּסְתַּכְּלוּ בַּשָּׁמַיִם וּבַאָרֶץ וּבַפְּרָה וְחִמּוֹר וְכֵן בַּהֵיָם בְּמַה שְּׂאֵינָם מִשְׁנַיִם אֵת מִדְתָּם, וְיִלְמְדוּ מֵהֶם שְׂגֵם הֵם לֹא שְׁנוּ אֵת מִדְתָּם, הֲלֹא כָּל אֵלֹה אֵינָם בְּעֵלֵי בַחֲרִיָּה וְרִצּוֹן, וְאֵינָם מִתְעַלִּים בְּשׁוּם עֲלוֹי מִמִּדְתָּם הַרְשׁוּנָה שֶׁנִּבְרָאוּ, וְכֵן אֵינָם יוֹרְדִים מִמִּדְרַגְתָּם בְּשׁוּם זְמַן, אֲלֹא עוֹמְדִים בְּמַצַּב אֶחָד, כְּמוֹ שֶׁהָיוּ מַעַת שֶׁנִּבְרָאוּ, גַּם הַפְּרָה וְהַחִמּוֹר לְמִינֵיהֶם כָּלֵם שׁוֹיִם זֶה לָזֶה, וְאֵינָם שׁוֹיִם יִתְרוֹן לַפְּרָה זֶה אוֹ חִמּוֹר זֶה עַל שֶׁאֵר פְּרָה וְחִמּוֹר מִמִּינֵיהֶם, וְאֵינָם מוֹסִיפִים שׁוֹיִם מַעֲלָה וְשׁוֹיִם מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָאוּ, אֲלֹא כָּלֵם עוֹמְדִים בְּמַצַּב אֶחָד וּבִאֲוֹתָן הַמַּעֲשִׂים מִמֶּשׁ כְּמַעֲשֵׂה יוֹם זֶה, כֵּן מַעֲשֵׂיהֶם כָּל הַיָּמִים כְּלִי שׁוֹיִם חֲלִיפָה וְתַמּוּרָה כָּל שֶׁהוּא.

אוֹיָם לא כן הוא האדם שהוא שונה בתכלית מכל אלה כי הוא מחנן בדעה והשכל, ועליו מוטל לעשות מעשהו כפי רוח בינתו אשר חנן אותו אלקים, וכפי הדרוש והערך לאותו היום ולאֹתָהּ שְׂעָה, בין בעניני העולם החמריים דלא שיף לומר שהמעשים שעשה אֲתָמוֹל שִׁיעֲשֵׂה אוֹתָן הַמַּעֲשִׂים מִמֶּשׁ הַיּוֹם, וְכֵן בְּעֵנִינֵי הַרוּחָנִיִּים כְּגוֹן תּוֹרָה וּמִצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, אִי אֶפְשֶׁר שִׁיעֲשֵׂה מִכְרַח לְלַמֵּד הַיּוֹם אוֹתוֹ הַלְמוּד דְּוָקָא שֶׁלְמוֹד תְּמוֹל שֶׁלְשׁוֹם,

בְּאֵלֶּה רֵאשׁוֹנָה וְרִבְצָה בּוֹ כִּי הִיא לְבָדָה תְּרַבֵּץ אֲצִלוֹ, אֲמַנָּם לְעֵנִין הַהִבְדָּלָה לְבַד שִׁבְדִּילוֹ ה' לְרַעָה מִכָּל שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל אָמַר כָּלֵם אֲלוֹת הַבְּרִית וְגוֹ' כִּי אֵלוֹ הָאֲלוֹת נִאֲמָרוּ בְּלִשׁוֹן יְחִיד, וּמַה שֶּׁנֶּאֱמַר אַח"כ וְרָאוּ אֵת מַכּוֹת הָאָרֶץ וְגוֹ' ש"מ שְׁבַענָשׁ רַבִּים הוּא מְדַבֵּר זֶה קָאִי עַל מַה שֶּׁנֶּאֱמַר לְמַעֲלָה אוֹ מִשְׁפָּתָה אוֹ שְׁבִט כִּי זֶה מְדַבֵּר בְּרַבִּים הַחוּטָאִים וְאִזּוֹ יִרְאוּ מַכַּת הָאָרֶץ כְּמוֹ שִׁתְּבָאָר בְּסִמּוּף.

וְאִמְרוּ כָּל הַגּוֹיִם עַל מַה עָשָׂה ד' כְּכֹה לְאָרֶץ הַזֹּאת מַה חָרִי הָאֵף הַגָּדוֹל הַזֶּה: (כט, כג)

משנה חכמה

רבי מאיר שמחה מדוינסק זצ"ל

נְתִיבַת הָאָרֶץ הֵיטָה עַל מְנַת שִׁישְׁמָרוּ אֵת בְּרִיתוֹ

וְאִמְרוּ וְכוּ' עַל מַה עָשָׂה ד' כְּכֹה לְאָרֶץ כּוֹי, אֲשֶׁר פָּרַת עַמִּים בְּהוֹצִיאֹ אוֹתָם מֵאָרֶץ מִצְרַיִם כּוֹי. הַפְּרוּשׁ דִּישְׂרָאֵל הָיוּ אֲנוּסִים עַל הַבְּרִית שֶׁהָיוּ בְּמַצַּב שֶׁהִלְכוּ בַּמִּדְבָּר וּמִצְרַיִם הָיוּ רוֹדְפִים אוֹתָם, וְאִם לֹא הָיוּ מִתְנַהֲגִים עַל פִּי גַס בְּעַמּוּד עֵנָן וְאֵשׁ וּמִן וּבְאֵר, הֲלֹא לֹא הָיָה לָהֶם תְּקוּמָה אֶף יוֹם אֶחָד דְּרָךְ הַשְּׂבַע, וְהָיוּ מְכַרְחִים לְקַבֵּל הַבְּרִית כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ (שַׁבַּת פח) מוֹדְעֵי רַבָּא כּוֹי.

רַב שֶׁהֶעֱקַר כְּפָרוּשׁ הַרְשָׁב"א (בַּעֲיַן יַעֲקֹב שֵׁם וְכֵן בְּרַמְבַּ"ן שם) שָׂאֵם נִתְּחַן הַשָּׁם יִתְבָּרַךְ הָאָרֶץ עַל מְנַת שִׁישְׁמָרוּ בְּרִיתוֹ, אִם כֵּן כְּשִׁיעֲבָרוּ בְּטִלָּה הַמַּתְנָה, שֶׁכִּינּוּן שֶׁבִשְׁל הַבְּרִית תּוֹ הַדְּרָא הַמַּתְנָה שֶׁל הָאָרֶץ, וְזֶה שֶׁאֲמָרוּ, שֶׁבַעַת הוֹצִיאֹ אוֹתָם מִמִּצְרַיִם פָּרַת עַמִּים בְּרִית וְיִכְלוּ לְטַעַן טַעֲנַת אֲנָס, לְכֵן בְּטִלָּה הַמַּתְנָה לְכֵן שֶׁפָּךְ אִפּוֹ וְחִמּוֹתוֹ עַל הָאָרֶץ לְבַד, לֹא כְּסוּדוֹם שֶׁאֲבָדוּ עִם הָאָרֶץ, וַיִּשְׁלַכְכֶם אֵל אָרֶץ אַחֲרַת שִׁיעֲשֵׂהוּ מִתְּנוּדִים וְגָרִים בְּאָרֶץ לֹא לָהֶם כִּיּוֹם הַזֶּה שֶׁהוֹצִיאָם מִמִּצְרַיִם וְאוֹתָם לֹא הַשְּׁמִיד, לְכֵן

מדתם, ואלו יהיו להם לראיה ולעדות שמחשבה כזאת בשקר ובטעות יסודה ושהתורה עם כל פרטיה ודקדוקיה עומדת ונקמת לעד ולעולמי עולמים בלי שום שנוי כל שהוא בכל דור ודור ובכל זמן ומקום, ושאמנם אפשר לעמד בהם בכלם ולקיימם מתחלה ועד סוף בלי שום שנוי וגרעון כלל.

ויאמר אלהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום לא אוכל עוד לצאת ולבוא ויודו אמר אלי לא תעבר את הידון הזה: (לא. ב)

עמר נקא

רבי עובדיה מפרטנורא זצ"ל

הראיה שלא תש כחו של משה שיכול היה להוכיח את ישראל

לא אוכל עוד לצאת ולבוא וכו', וה' אמר אלי וכו', אנכי היום היום מלאו ימי וכו'. קשה למה טרס המקרא שפרש לא אוכל עוד וה' אמר אלי קדם שיפרש אנכי היום הקודם לו בפסוק.

ויש לומר שעשה בן פדי לחזק טעמו שפרש גבי לא אוכל עוד איני רשאי ולא מחמת פשות כח, והכי קאמר לא אוכל מפני שאיני רשאי שה' אמר אלי לא תעבר וכו'. והראיה שזה פרושו של לא אוכל עוד שהרי פתיב קדם לכן אנכי היום דמשמע היום מלאו ימי ושנותי ואי מחמת פשות כח אין דרך אדם להיות מוכיח לרבים ומרבה בדברים ביום מיתתו, אלא על כרחך צריך אהה לומר שלא תשש כחו כלל, ולכך פי' אנכי היום קדם שיפרש הד"א על לא אוכל לצאת ולבוא משום שלא היה צריך לפרש אנכי היום אלא לחזק פי' הראשון שלא אוכל לצאת ולבוא ר"ל במילי דעלמא.

וקשה מאי דבר אחר, וי"ל דלפי פי' ראשון הנה ליה למימר שה' או פי ה' אמר

או שיעשה אותן המצוות שהזדמנו לו לפני זמן שיעשנה גם עכשיו, אם המצוות אינן תמידיות אלא הכל לפי זמן חייכם על פי התורה או לפי ההזדמן באותה שעה וכו'.

ואפשר דהכונה בזה שאמר שיתפלו בשמים וארץ וכו', במה שאינם משנים את מדתם הוא, שלא יעלה על הדעת בזמן מן הזמנים לומר כדעת המתחכמים והמתחדשים האומרים, דאם אמנם שמשפטי התורה ומצוותיה היו דרכי נעם ונתיבותיה נכונים ומתקנים לפי הדורות הקדומים שהיו לפנינו בזמן נתינתם, הן לפי טבעם ומזגם והן לפי סדרי החיים שהיו קדמים אז, להם היה מתאים דברי התורה הזאת עד תפם, אבל לא כן בזמנינו ובדורות הללו שנספתנו סדרי החיים ומנהגיהם בהרבה לפי המקומות והזמנים, גם טבעי האנשים בדורות הללו נשתנו והיותם חלושי מוזג, הן במבנה גופם והן בתכונות נפשם, ומה שהיה מתאים וטוב ויפה לדורות הקדומים, אינם מתאימים ונאותים בימינו אלה שאנו חיים כהיום, וכדומה מהטענות והדעות המטעות הללו שלפיהם צריך חלילה לגרע או לשנות מחקי התורה ומצוותיה הקדומות לפי זו העת וזה הזמן.

ומטענות אוליות כאלו נשמעים בכל עת וזמן, וגם בזמנינו אנו מאנשים אשר חכמים הם בעיניהם, ומוכן שאם מתחילים חלילה לזנו אפלו זיו כל שהוא מאחת ממצוות התורה, או אפלו מאחד מפרטיה ודקדוקיה הולכים מדחי אל דחי להרס כל עמודי הדת ויסודותיה

ולפרק על מלכות שמים לגמרי ח"ו לפי שהראנו כבר הנסיון והמצאיאות המרה ביחוד בדורנו אנו.

ובדי להוציא מדעה כוזבת זו בדרך העתיר, אמר הקב"ה למשה שיעמיד להם את השמים והארץ לעדים, ושיסתכלו בהם אף שמאז ומעולם לא שנו את מהלכם ואת

אנכי עמך, ויבאם חס ושלום יעבר על איזה נגוד עברה על כל פשעים תכסה האקה, אבל השתא דכתיב ויקרא את המקום ההוא מחנים, ופרש רש"י על שם כתות מלאכים שפגע בדרך, וזהו מורא של יעקב שיא פן עבר על נגוד עברה, פי אין צדיק בארץ וגו' והמלאך לא ישא לפשעו, וזהו שאמר כאן אל תיראו ואל תערצו דהואיל כי ה' אלקיך עמך וישא לפשעכם.

אלי וכו', דהיינו נתינת טעם ללא אוכל לצאת ולבוא עכשיו שכתב וה' משמע שהוא מדבר בפני עצמו. והנה לא אוכל עוד לצאת ולבוא ד"א כלומר בדרך תורה וה' אמר אלי לא תעבר הוא דבר אחר כלומר ועוד כי ה' אמר אלי לא תעבר את הירדן.

חזקו ואמצו אל תיראו ואל תערצו מפניהם כי ד' אלהיך הוא ההלך עמך לא ירפך ולא יעזבך: (לא, י)

אהבת יהונתן

רבי יהונתן אבשיז זצ"ל

החשש מפני נגוד חטא שהטיל עליהם מורא בעליהם

חזקו ואמצו אל תיראו ואל תערצו מפניהם כי ה' אלהיך הוא ההלך עמך. הנה לכאורה קשה דאמר להם אל תיראו וגבי יעקב אבינו ע"ה כתיב ויירא יעקב מאד שמא יגרם החטא, אבל נראה כן דביהושע נמי כתיב ויהי כראותו מלאך ה' צבאות עומד לפניו ויחרד מאד, וקשה על מה חרד.

אב"י נראה דודאי אין בן אדם יכול לשמור דרכו ולישר אוהותיו שלא פגם ח"ו בדרך קטן, רק ה' הוא נושא פנים בדרךתיב ברב פשעים תכסה אהבה, אבל במלאך לא שיהן זה דכתיב השמר לך פי לא ישא לפשעכם דהמלאך אינו נושא פנים כלל, וזהו דיהושע הנה סבור שה' עמו, וילכך פשראה פי מלאך ה' צבאות עומד לנגדו חרד שלא ישא לפשעיהם.

וזהו הענין גבי יעקב, דלכאורה קשה על יעקב, אם ה' ירא מעשו למה ברח מלכן הלא לכן הפציר בו שלא ילך מאתו כמו שנאמר ויברכני ה' בגלגלך, אלא ודאי הכחשת יעקב הנה באמת על ה' שאמר והנה

ויאמר ד' אל משה הן קרבו ימיד למות קרא את יחושע והתיצבו באהל מועד ואצננו וילך משה ויחושע ויתיצבו באהל מועד: (לא, יד)

משנת רבי אהרן

רבי אהרן קוטלר זצ"ל

בגדל עוון המתאחר מן התשובה לשוב מחטאי

ובמדרש (דברים ובה יא, י) הן קרבו ימיד למות וכו', א"ר יוחנן עשר מיתות כתובות על משה וכו' מלמד ששעשע פשעים נגזרה עליו גזרה שלא כגס לארץ ישראל, ועדין לא נחתם גזר דינו הקשה עד שנגלה עליו הקב"ה ואמר לו גזרה היא מלפני שלא תעבר וכו', ודבר זה קל בעיניו של משה שאמר ישראל חטאו כמה חטאות גדולות ב"פ ובקשתי עליהם רחמים, מיד קבל מפני וכו', אני שלא חטאתי מעוררי לא כל שבן שאתפלל על עצמי ויקבל ממני, וביון שראה הקב"ה שקל הדבר בעיניו של משה ואינו עומד בתפלה מיד קצף עליו ונשבע בשמו הגדול שלא יכנס שנגאמר וכו', לבש שק ונתעטף שק ונתפלש באפר ועמד בתפלה ובתחנונים לפני המקום, עד שנגדעזעו שמים וארץ וסדרי בראשית ואמרו וכו', עי"ש פל הענין.

וראה בריש פירק קמא דראש השנה (יה, א) דגזר דין שיש עמו שבועה אינו נקרא

הן מצד עצמו והן מצד החטא של האחור דהנה בענינו של משה הרי לא חסר, אלא תפלה וחסרון של תשובה לא הנה שם כלל גם מפניש בקרא (תהלים קו, לב) וירע למשה בעבורם, היינו בגרמת חטא המרגלים ולא היה ראוי כלל לענש הנה עבור חטא מי מריבה, ולא היה זמן מסיס לזה, ואף על פי כן היה הקצף משום שנתאחר שהיה קל בעיניו, מה נוראה וחרמה התביעה עלינו אם אנו מתאחרים מן התשובה, אשר כל הנביאים תובעים עליה, והתורה הזהירה מאד עליה הוא ממקור את מצבו על ידי האחור מן התשובה, שהרי תחלה היה די למשה רבנו בתפלה בלבד, ואחר כך התחנן עד שנידעו שמים וארץ וכל מעשה בראשית ולא הועיל לו, והכל בגלל האחור, וכל מה שנידרו בן יעשה הכל בנקל יותר.

ולכן לא הועילה תפלתו, מבאר שיצא הקצף עליו ונעשה גזר דין עם שבועה רק מפני שהיה הדבר קל בעיניו, ואף כי למד מדין קל וחרמך שהוא דאורייתא שבודאי תקבל תפלתו והיה בדעתו להתפלל על זה, אף בכטחוונו שודאי תקבל תפלתו לא נדרו להתפלל תכף, וזה נקרא שהיה קל בעיניו שלא נדרו מיד להתפלל ויצא הקצף עליו, ונשבע הקב"ה בשמו הגדול.

והנה באמת לא היה עליו כלל חיוב להתפלל ולא היתה פונת הגזרה כדי שיתפלל, ואף על פי כן היתה עליו תביעה גדולה בזה שלא נדרו, ונה היה אות כי הדבר קל בעיניו, ובה נחסמה לפניו הדרך שלא יוכל עוד לתקן.

ומכאן יש לנו ללמד גדל חטאו של המתאחר מן התשובה, ומה נורא מאד האחור,

מעשי רבותינו

זצוק"ל ושל בני ביתו בכל ראש השנה. גם בשעת ההפסקות שבין התפלות לתקיעות שופר, וגם בשעות הצהרים היה יושב ואומר תהלים בראימה ובריאה.

פעם שאל רבה של חרקוב, הגאון רבי אברהם ישראל משה סלומון זצוק"ל את הגרי"ז זצוק"ל מבריסק: "מדוע אתם אומרים תמיד תהלים בזמנכם הפנוי בימי ראש השנה, וכי לא עדיף תחת זאת ללמד גמרא?"

נענה ואמר לו הגרי"ז זצוק"ל: אמשל לך משה, למה הדבר דומה. בראש השנה מרגיש כל יהודי כמו סוחר בעל הון רב, ולפתע הוא פשט את הרגל, ונותר בחסר כל. במצב שפנה, מובן כי התנאי הראשון להעמידו על רגליו הוא, למלא שוב את המלאי שברשותו (קאפיטל כלשונו). ואכן, אין ספק כי ההון המהותי והמשקעוטי של כל אדם זהו למוד הגמרא, וכך אכן נהגתי גם אני בצעירותי בימי ראש השנה.

"אתם נצבים היום בלכם..." (כט, ט) "היום, דא ראש השנה" (וה"ק).

באחד מימי ראש השנה, בשעות אחר הצהרים, נכנס הגאון רבי אליקים שלזינגער זצ"ל לביתו של הגאון רבי יצחק זאב סולוביצי'ק מבריסק זצוק"ל, והנה מה רואות עיניו? הרב וכל בניו ישבו כל אחד בפנה אחרת, ואמרו תהלים בכבד ראש, ברצינות ובמורא גדול.

נגש רבי אליקים ושאל את אחד מהבנים: "וכי מה ארע? מדוע כלם אומרים תהלים? האם יש איזה חולה מבני המשפחה? או שמא הגיעה איזו ידיעה לא טובה מאיזה מקום שהוא, שכלם יושבים ואומרים תהלים ברצינות שקזאת?" שמע הגאון רבי יצחק זאב זצוק"ל את שאלתו, ואמר ברעד: "וכי איך יודע מה קרה? הרי ראש השנה היום! כלנו נצבים היום לדין לפני הקב"ה על כל מעשינו במשך כל ימות השנה".

ואמנם, כך היה מנהגו של הגרי"ז סולוביצי'ק

על ידי השי"ת, שהוא בעל העולם כולו, ומקונו אי אפשר להמלט..."

(החפץ חיים ופעלו)

"ושבת עד ה' אלקיך ושמעת בקלו..." (ה, ב)

אחד המיוחדים ממארי דחושבנא, שהיה עושה תמיד לעצמו חשבון הנפש על כל מעשיו, ושב בתשובה שלמה בנה ואמתית, היה הגאון רבי שלמה קלוגר זצוק"ל, רבה של ברדא, שהיה גם תמיד מוכיח את עצמו על כל מעשה שהיה נראה לו שנעשה שלא כשורה. ועד ה'יכן המור היה ענין חשבון הנפש אצל הגאון אב"ד ברדא, ספר פעם אחד מבני משפחתו:

פעם, ביום שני של ראש השנה, ראה אחד מבני המשפחה פי הגאון רבי שלמה זצוק"ל עוזב את ביתו והולך אל מחוץ לעיר, אל מאחורי השדות. אותו קרוב משפחה צעד חרש אחרי הגאון וראה כי רבי שלמה הגיע לאיזו שדה צדדית, ושם נתישב על אבן אחת. לפתע ראה הגאון את קרוב משפחתו מרחוק, ואז מייד התרומם מהאבן, ופסע חזרה למול אותו יהודי, ואמר לו מתוך ענוה יתרה ואף במו"ה צטדקות, כשהוא מכסה טפחיים מהנהגתו: **"הרי** יודע אני כי יום הדין היום, ואם כן, איפה הם מדות האהבה והיראה שלי? בלי שמתבוננים בגדלות השי"ת אי אפשר להגיע כלל לא לאהבה ולא ליראת ה', ולכן הלכתי לכאן כדי להתבונן בזה קצת."

ועוד ספר אחד מתלמידיו, כי פעם אחת, בימי התשובה, שמע כיצד הוא מתאר לעצמו את דינו בפני בית דין של מעלה וכך אמר לעצמו: "שלמה, הנה אתה מת, ומביאים אותך לפני בית דין של מעלה, ואז יוצא הפרוז שביבאו את כל החובות ואת כל הזכיות שלך אחד למו"ל השני. והנה מופיעים גדודים של מלאכים, מצד אחד מופיעים מליצי ישר

ואולם, למוד בעיון, מטבע הדברים, מעורר במהלכו קשיות וספקות בלמוד, ודבר זה מצריך לגשת לארון הספרים ולענו בספרים שונים על מנת לישוב את כל הקשיות ולהבהיר את הסוגיא כהלכתה. וכי מה קורה אז? בדרך לארון הספרים ומקונו נגרם, בדרך כלל, בטול זמן מסוים, דבר שמאד לא רצוי שהיה ביום הדין. משום כן, החלתי לאחזרזה לומר תהלים בכל זמני הפנוי בראש השנה, כך שבאמירת תהלים אין כל חשש של בטול זמן, שכן תהלים אומרים ברכינות, ללא הפסקות ובטלה. **ועל** כפנה, ידועים דברי חז"ל פי דוד המלך ע"ה עצמו בקש מהקב"ה כי יקבלו אמירת מזמורי תהלים של בני ישראל כאלו הם עוסקים בנגעים ואהלות, ואם כן גם אמירת תהלים כמזה כלמוד תורה.

(עטרת תפארת)

ספר פעם הגאון רבי ישראל מאיר הכהן **מראדזין** זצוק"ל, מרן ה"חפץ חיים", ספור אמתי שהתרחש, כדי להמחיש בפני השומעים מהו פחד ואימה מיום הדין:

בימי מלחמת העולם הראשונה, ארע מעשה בבחור ישיבה שנתפס על ידי השוטרים. הם גזרו עליו ענש מות, ורגע כמימרה פנו אליו את מכונת היריה. אבל בעוד הם מנסים לירות בו - ארעה תקלה במקוניה. במקשך רבע שעה הם נסו לירות בו ולא הצליחו. בינתיים, בעוד הם טרודים בתקון המקוניה, הצליח הבחור להמלט מן המקום ולהציל את נפשו. אבל - - - מרב הפחד שהיה לו באותה שעה, הלבינו כל שערותיו ברגע אחד!

"ספור זה הוא קישל נפלא", סיים ואמר מרן ה"חפץ חיים", "עד כמה צריכה להיות האימה מיום הדין הממשמש ובא, כאשר פלנו עומדים למשפט ביום זה לפני מי שאמר והיה העולם. יום הדין בו נגזר דינו של כל אדם

בפישל... למוד המקצוע הביא את פישל אט אט להתרדרדות במעשיו ובהליכות חייו. מפעם לפעם היה נעלם מעירתו לימים מספר, עד שבאחד הימים, נעלם כליל מהעירה, ועקבותיו לא נודעו.

על כס הרבנות בפרמישל ישב הגאון רבי שמעון זאב אורבוף זצ"ל, חתנו של הגאון רבנו המהרש"ל. (לימים רבה של פראג). עוד בהיותו צעיר לשנים יצא שמו לשם ולתהלה בכל קצני ארץ, ובשל כך בקשו קהלות רבות את ידו ואף הפצירו בו שיבא ויכה בקרבם כרב ואב"ד. בין אלו נמנו בני קהלת וינה שבאוסטריה ששלחו אליו שליחים רבים, לבוא לכהן בעירם כרב ואב"ד. ההפצרות היו כה קרבות, מה גם שראשי קהלת וינה הבטיחו לו משפחת גדולה פי כמה ממה שהיה מקבל עד עתה, עד שהחליט להענות לבקשתם. ואולם, קודם לכן החליט פי עליו לשאול את פיו של חותנו המהרש"ל.

הוא שאל את פי חותנו, והמהרש"ל העניק לו תכף ומיד את הסכמתו. כאשר גמר רבי שמעון זאב את הכנותיו לקראת נסיעתו לוינה, נכנס אל חותנו המהרש"ל כדי לקבל ממונו ברכת פרידה, ואז ברכו המהרש"ל כדברים הללו: "סע לדרךך ותצליח בכל אשר תפנה. פי מלאכיו יצוה לך לשמך בכל דרכיו. יעזר לך השי"ת שתצליח בשליחותך, ותמיד תבשרני אך בשורות טובות."

הוא הבין את הברכה, אבל נבצר ממונו להבין הלמא אמר לו חותנו גם "פי מלאכיו יצוה לך לשמך"? האמנם זקוק הוא לשמירה מיחדת? ובכלל, מה היא פונת חותנו במה שהוסיף לומר לו בדבר ההצלה בשליחות... ואילו בשורות טובות הוא רוצה ממונו? תמה ומשתומם יצא רבי שמעון זאב מחדרו של חותנו מבלי להבין את הדברים, אבל כשהמשיך לחשב, הבין פי לטח יש דברים בגו, ונעתיד לטח יבין הכל.

הוא יצא לדרך לעבר וינה, ואחרי דרך ארבה, כאשר הגיע כבר עד לפרשבורג, החליט רבי שמעון זאב פי מפרשבורג ועד וינה ישוט בספינה על גבי נהר הדנובה (נהר שחוצה

שנבראו מהמצוות שלך, ומצד שני מופיעים גדודים של מלאכי תבלה שנוצרו מהעברות שלך, ולאחר מדידות ומשקל יוצא פסק הדין שאתה בינוני.

אבל כיון שבמקרה כזה הקב"ה הוא מטה כלפי חסד, איזי הקב"ה שואל: מהו שלמה בשעה זו, חי או מת? וכאשר הבית דין משיב פי אני חי, איזי הקב"ה מכריז שאם כן, יש עוד ספק בנדו לעשות תשובה."

ובאומר כן, התעורר לפתע הגאון רבי שלמה קלוגר וצעק על עצמו תוף כדי תוכחה קשה והתמרמרות רבה: "שלמה, שלמה! אל תישן! מהר ועשה תשובה על עוונותיך! הרי גם בשמים הכריזו פי עוד ספק בדרך לשוב ולתקן את כל עוונותיך..." כך, עשה הגאון לעצמו את השבון נפשו בהתעוררות כזאת, תוף כדי שהוא מרגיש בעצמו את אימת הדין, בבואו להגיש דין וחשבון על מעשיו בפני בית דין של מעלה.

(תולדות שלמה)

"אם ינה נדחך בקצה השמים משם קבוצך ה' אלמך..." (ז, ו)

בין תלמידיו של הגאון הגדול רבי שלמה לורינא זצוק"ל, המהרש"ל מלבלין נמנה היה פישל הבחור שנפשו חשקה לצאת לעולם הגדול וללמד מקצועות חול. ידע פי רבו המהרש"ל מתנגד לך, ואף חבריו הניאוהו לבל יעשה כן, אבל הוא אטם אָנְיו משמע. "ודע אני פי רבנו מתנגד ביותר, ואף לוחם גדול נגד אלו שלומדים מקצועות שכאלו, אבל, מה אעשה? צריך אני ללמד מקצוע כלשהוא כדי להביא פרנסה להורי. אלמד מקצוע פילוסופיה, ובמשך הזמן אהיה מרצה, ואוכל להרויח כסף רב ממקצוע זה."

משך חֲדָשִׁים מספר למד פישל פילוסופיה, עד שיַדַע אותו על בריו. וכיון שהמהרש"ל לחם פארי נגד לומדי המקצוע הזה, פי רבים חללים הפילה, הרי שנגע זה נתן את אותותיו גם

את רבי שמעון זאב משנתו. מששמע את צעקות האנשים הבין היטב להיכן נקלע. אז נזכר במה שאמר לו חותנו 'פי מלאכיו יצוה לך לשמור...'. אכן, זקוק הוא עתה לשמירה יתרה. האימה תקפה אותו, אבל מאידך גם עתה בטח בה. ידע כי השי"ת נמצא עמו בכל מקום, וגם במקום שפזה הוא יכול להצילו.

הוא נשא תפלה לבורא עולם, להצילו מידיהם של השוודים הללו, וכי אז בעודו מתפלל, נגש אליו ראש השוודים כדי לראות מיהו האיש שהגיע לכאן. הוא הביט היטב בפניו של רבי שמעון זאב, ו...לא האמין למראה עיניו. "זה הוא!" מלמל לעצמו. זה הוא, ללא שום ספק! אז שאג לפתע ראש השוודים לכל בני החבורה: "עזבו את האיש הזה! לבל יהיו אחד מכם לנגע בו! עלי לשוחח עמו, ואתם לכו לכם לעסוקיכם!"

משעזבו השוודים את המקום, נגש ראש השוודים לרבי שמעון זאב, ובקול יוחש שאל: "רבי שמעון זאב, התפיריני? רבי שמעון זאב לא הבין מנין יודע השווד הזה את שמו. ומנין יש לו להפיר את השווד. אלא שהשווד לא הניח לו. "האינד מפייריני? אני פישל... יצאתי מהישיבה ללמד פילוסופיה, אבל לבסוף הגעתי לכאן... אוי לי ואבוי לנפשי. האם עדן יש לי תקנה? המריתי את פיו של רבי המהרש"ל, שאסר ללמד פילוסופיה, ולכן התדרדרתי לדיוטא תחתונה. אבל כעת אני מבקש דרך תשובה. לעזוב את החיים הללו ולשוב בתשובה שלמה. האמנם עדן יש לי תקנה? הרי רבותינו אמרו כי שערי תשובה לעולם פתוחים."

באותה שעה ידע רבי שמעון זאב, כי לוינה הוא כבר לא יגיע במהלך נסיעה זו. היטב הבין על איזו שליחות שוחח עמו חותנו המהרש"ל בהפךרו מקונו, ומה היתה פגנתו בבקשו מקונו לבשר לו בשורות טובות. לבשר לו אכן כי תלמידו שסר מדרך הישר, זנח את כל הרע מאחוריו גו ושב באמת ובלב שלם לדרך התורה והמצוות.

בדרכו עשר מדינות ביבשת ארופה). כך, יגיע למחוז חפצו בריא ושלם. אלא, שלא פן היה. באמצע ההפלגה, החלו לפתע השמים מתקדרים בעבים, רוח סערה החלה לנשב בפתאומיות, והגלים החלו להתרומם לגבהים מבהילים. הספינה הטלטלה בין הגלים פקלפת השום. היא התרוממה לגבה, ומיד לאחר מכן צללה למטה, עד שלא חלפו אלא דקות מעטות ומאום לא נותר מכל הספינה. הספינה על כל נוסעיה שקעה במצולות הנהר.

כל הנוסעים טבעו, חוץ מאחד. רבי שמעון זאב, היה הנצול היחיד ששרד ונותר לפליטה מכל נוסעי הספינה. בכחות על אנושיים תפס באחד מקרשי הספינה, וכך הצליח לצוץ על גבי הקרש משך שעה ארוכה, עד שלבסוף בכחותיו האחרונים הגיע אל החוף. שם לחשו שפתיו תפילת הודיה להשי"ת על הנס שנעשה לו, ולאחר מכן נשכב לנח קמעא.

כאשר התעורר רבי שמעון זאב משנתו, ראה וכי הגיע זמן מנחה. הוא נעמד להתפלל, ולאחר מכן החל לעשות את דרכו לכל אשר ישאווה רגליו. משך שעות הלך עד שהגיע ליער עבות אותו היה עליו לחצות. בתחלה פחד להפנס ליער אך כל ברירה לא היתה לו. הוא נכנס ליער ואז הבחין באור בזהק מרחוק. משמע יש כאן בית. משמע גרים כאן אנשים. אבל מי יודע איזה סוג אנשים?

הוא הלך בכיוון האור, עד שלאחר שעה ארוכה הגיע לבית שנצב בתוככי היער הגדול. עיף ויגע היה מהדרך הארוכה, ובשל כך נשכב לניח בבית כדי לאגר כח. ואולם, עודו ישן שנת ישרים, הגיעו דברי הבית. היו אלו שוודים אכזריים ביותר, שהטילו את חתתם על כל עירות המחוז. ביום ישבו בביתם בלב היער, ובלילות יצאו "מלאכתם"; לשדד, לגזל, לחסוס, ולרצח.

בהנכנסם, ראו וכי משהו חדר לבית. הם הרימו את קולם בשאגות; "מי הוא זה אשר העיז לחדר לתחומנו? הבה ונהרגו בעודו על המטה!" וכך, קולותיהם של השוודים העירו

הוסיפו דורשי רשומות ואמרו: הנה לתשובה צריך; צום, קול, מנון. כל אחד מ'ג' אלו עולה כמנון קל"ו, וכלם יחדיו עולין בגימטריא ת"ח. אבל אז שאלו הרבנים, מדוע באמת המשיח לא הגיע? ועל כך השיבו בעצמם: אכן, הקל קול יעקב, שתי פעמים קל"ו (הכל מול), צום וקול, הנה ליעקב. אבל הקול השלישי - 'מנון לצדקה', חסר הנה, כנראה, שכן בני ישראל לא קימו מספיק מצוות צדקה, ובשל כך נדחה הקץ, והמשיח עדין לא הגיע, אבל אנו מחפים לו בכל יום שיבוא, אכ"ר.

(מעיון האמת)

"ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב..."
(ל, טו)

בקר אחד, בשעה שבע בבקר, נכנס אחד מן התלמידים אל מורו ורבו הגאון רבי יצחק זאב מבריסק זצוק"ל כדי לשאול אותו שאלה מסוימות. הגאון היה עסוק ביותר בלמוד התורה, עד שלא חש בכלל בכניסתו של אותו תלמיד החדרה. התלמיד התנצל בפני הרב על שהוא מפריע לו, אבל תורה היא וללמוד הוא צריך. משום כן שאל את שאלתו, ואף קבל עליה תשובה.

ואולם, לאחר מכן, פנה אליו רבה של בריסק ושאלו: "אינני מבין אותך, מה היתה הדחיפות שבדבר, עד שהטרחת את עצמך לבוא אלי לשאול שאלה לאחר חצות הלילה?" נענה התלמיד ואמר לרבו: "רבי, השעה היא כבר שבע בבקר..."

או אז הבין התלמיד, פי הרב ישב ועסק בתורה כל הלילה עד הבקר, ובכלל לא הרגיש שפבר עלה השחר והגיע הבקר... מן השפיל אותו תלמיד להבין מאי משמע וחי עולם נטע בתוכו, חיי התורה נטועים היו ברבו בתוך לשד עצמותיו.

(הכמי ישראל)

רבי שמעון זאב, שב עם פישל ללובלין, אל רבנו המהרש"ל, שם ספר לחותנו את כל הקורות אותו בדרך, עד אשר הגיע לאותה מאורת שודדים, שם פגש את פישל, והביאו לכאן.

משראה המהרש"ל את תלמידו, אמר לחתנו ולכל הסובבים: "ראו עד כמה נפלאים הם דרכי השי"ת, ואין אנו יודעים את דרכי השגחתו. לפעמים השי"ת יכול לשנות סדרי בראשית בשביל נפש מישראל. להטביע ספינה שלמה על כל נוסעיה, ולהציל נוסע אחד, שמוסתובב ביער עבות, ומגיע לאן שמוגיע. וכל זאת בעבור מי? עבור נפש נדחה. ללמדנו, כי גם כאשר אדם יהיה נדח בקצה השמים, ה' מקבץ אותו, ומשיבו לכור מחצבתו."

(פאר שלמה)

"ואתה תשוב ושמעת בקול ה'... אשר אנכי מצורך
היום" (ל, ה)

על שנת ת"ח רמזו המקבילים, וביניהם הרה"ק רבי שמשון מאוסטרופולי ז"ע, כי שנה זו תהיה שנת ביאת המשיח. ואמרו על כך כי רמז יש לדבר: בזאת יבא אהרן אל הקדש, זאת עולה בגימטריא כמנון ת"ח.

ואולם, משחלפה השנה והגאלה לא הגיעה, נפלו המוני העם ליאוש ורבים יצאו לתרבות רעה, פי כבר לא האמינו לגאלה כי בא תבא. אז פרסם הגאון הברסלבי רבי שבתאי כהן זצ"ל, השר, קול קורא, ובו כתב בין היתר: "מאת ה' היתה זאת", אמנם שנת ת"ח (א"י) היתה מאת ה' כשנת פקודה, "היא נפלאה בעינינו", שנה שבה נראה נפלאות בביאת משיח צדקנו. אבל "זה היום עשה ה'", המניעה היתה "היום", כמו שמובא בחז"ל (סנהדרין צה) על ר' יהושע בן לוי ששאל את המשיח; אימתי קאתי מר? והוא השיבו: היום - אם בקלו תשמעו. קודם כל יש לעשות תשובה, ובלי תשובה חסר "היום" הזה.

כל ישראל ערבים זה לזה

לאמירת תהלים, חייב לחוש באחריות המוטלת עליו לקיום המצוות, בנוסף לאחריותו על ירידת נשמתו שלו לעולם הזה באופן פרטי, עליו לחוש גם את אחריות הכלל. אמרה זו של אדמו"ר הזקן הסעירה את כולם (ס"ה ש"ה לה"ק תש"א, עמוד קכג).

* * *

שנה אחת ישב הרה"ק בעל 'ערוגת הבושם' זיע"א בבין הזמנים ולמד בביתו עם התלמידים הנשארים שם טור או"ח. בתוך כך נכנס לחדר אברך אחד מגולה שלא היתה לו צורת יהודי. לשאלת ה'ערוגת הבושם', השיב הלה, שהוא תלמידו שלמד אצלו מקמת דגא ובעברו כעת דרך חוסט נכנס לקבל ברכת רבו. ולפליאתו: היכן הזקן והפיאות שלך כדרך בני ישראל הכשרים, התחיל הלה להתנצל, שהוא דר בעיר האיפלקית 'פיאמע' ולו חנות גדולה ברחוב העיר בסביבה נכרית ואי אפשר לו לילך עם פיאות. הרה"ק טען עמו: וכי מבקש אני ממך שתלך בזקן ופיאות ארוכות, על כל פנים תהא לך צורת יהודי. הלה חזר וטען שטענה זו היא בגדר חידוש גדול אצלו, מאחר ובשבת שעברה שבת אצל אחד מהצדיקים ולא שאל אותו דבר, ולמה זה יהיה הרה"ק מטרידו בדברים הללו. השיב לו ה'ערוגת הבושם' בקול רעש ובדמעות זולגות: **אני מוכרח להוכיח אותך שכן אתה מייחס את עצמך כתלמיד, וכל ישראל ערבים זה לזה, על אחת כמה וכמה שאני ערב בעד תלמידי, ועתיד אני ליתן דין וחשבון גם על תלמידי, ואנא אוליך את חרפתי אם בין התלמידים שלי נמצא אדם שאפילו צורת ישראל אין לו, על כן אבקש ממך שתחוס על עצמך ועלי גם יחד ותקבל עליך לתקן הדבר. דברים היוצאים מן הלב נכנסו אל הלב. רבינו פירש ובכה, ואף אותו תלמיד אורח פירש לעומתו בבכיה, בהבטיוו בלב שלם לתקן דרכיו (תולדות ערוגת הבושם' עמוד קיב).**

* * *

בדרך צחות אמר פעם הרה"ק רבי אליעזר זאב מקרעטשניף זיע"א על מאמר חז"ל: 'כל ישראל ערבים זה לזה'. ולכאורה, ערבא ערבא צריך, ומי ערב בעד כל ערבים האלו. ותייך, שבתפילת ערבית אומרים 'המעריב ערבים', והיינו, שהקב"ה ערב הוא לכל הערבים האלו שישאל ערבים זה לזה (רזא דעובדא' עמוד קיז אות ז).

כשהתחיל להאיר אור קדושתו של הצדיק רבי מאיר הגדול, זקנו של הצדיק רבי מאיר מפרמישלאן, נודמן לו פעם להיות בעיר אחת והזמינוהו שם לסעודת ברית מילה. הרב של העיר שהיה מהמתנגדים לדרך החסידות ישב בראש השולחן, ורבי מאיר ישב מן הצד בסוף השולחן. וחסידיו סבבו אותו לשמוע בקול דברו. הדבר היה בראש חודש, ורבי מאיר אמר לחסידיו שיזמרו את מזמור היום 'ברכי נפש' (תהלים קד). חרה אפו של הרב על רבי מאיר שמתנהג בחסידות בדרך הבעל שם טוב, והתחיל לומר דברי תורה שהיה בהם קנטור על רבי מאיר. אחר ברכת המזון נמלך הרב בדעתו שלא טוב עשה לקנטר את רבי מאיר ורצה לפייסו. הלך וישב אצלו. ואמר לו רבי מאיר: העולם אומרים שידע ללמוד, ובכן גיד נא דבר תורה, ובוה רצה לפייס את דעתו. נענה רבי מאיר ואמר: **אנחנו נגיד מעניני דיומא, מהמזמור 'ברכי נפש' שאמרנו עכשיו לכבוד ראש חודש: 'צא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב'. אדם צריך קודם כל לתקן את פעולתו ועבודתו של עצמו, ואחר כך 'עדי ערב', יוכל לתקן גם את הערבות. שכל ישראל ערבים זה לזה, אבל כל זמן שלא יתקן האדם את עצמו אינו יכול לתקן אחרים ולהדריכם בתורת ה'. נכנסו הדברים ללב הרב והפציר ברבי מאיר לסדר לו דרכי התשובה ולהדריכו בעבודת ה' בדרך הבעש"ט. ורבי מאיר אמר לו, שאין לו עצה אחרת אלא לנסוע להבעש"ט. מיד נסעו שניהם להבעש"ט. והרב נשאר דבוק להבעש"ט ונעשה חסיד מובהק שלו (סיפורי חסידים' מועדים).**

* * *

אמר הרה"ק הרש"ב מליובאוויטש זיע"א, בשמחת תורה שנת תרנ"ט: באלול תרל"ח אמר לי כ"ק אבי ומורי, הרה"ק מהר"ש מליובאוויטש זיע"א: כשאבי, הרה"ק ה'צמח צדק' זיע"א, היה עדיין בילדותו, הוא שמע שנים מוזקני החסידים חוזרים על אמרות ומאמרים הראשונים אדמו"ר הזקן בבואו בפעם הראשונה ממעזריטש, בשיחה ברבים, בהסבירו את חידושה של דרך החסידות. **בנוגע למאמר 'כל ישראל ערבים זה לזה' אמר הרבי כי 'לערבים' שלשה פירושים: תערובת ערבות ומתיקות. אצל כל יהודי צריך להיות היהודי השני מתוק. כל יהודי צריך להיות מעורב עם האחרים! וכל יהודי הוא ערב ליהודי שני. כל אחד ואחד, בין אם הוא למדן גדול, כיהודי הבקי בש"ס, ובין אם יהודי פשוט, השייך רק**

ספיר ויהלום

הארה הסיידית לפרשת השבוע

שעל הערבות מדבר הכתוב. וביאר שם בהמשך את הפסוק (שם יב): 'לְמַעַן הָקִים אֶתְּךָ הַיּוֹם לֹא לְעַם וְהוּא יְהִי לְךָ לְאֱלֹהִים כַּאֲשֶׁר דָּבַר לְךָ וְכַאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב' שבא ליתן טעם להכנסת כלל ישראל בברית הערבות ההדדית, וכלשונו: עוד ירצה לתת טעם לברית הערבות, שלא יאמר אדם למה יעשה ה' כה לעבדיו להכביד עולם לחייבם במעשה הזולת, לזה אמר כי אלהים חשבה לטובה 'למען הקים אותך לו לעם', פירושו, **שזולת זה יהיו ישראל חוזרים לאחוריהם, היום יפגע אחד בקלה ולמחר בחמורה, והיו נשמטים מעדת הקדושה מעט מעט עד שפגע ישראל מהיות עם ה', ובמה שעשאים ערבים יתנו לב לעובר עבירה אחת קלה כבחמורה ויתקיימו לעם סגולה,** הא למדת שכל מעשה ה' אינו אלא לטובתינו להקיימו.

יסוד הדברים שורשם ביאר רבינו משה קורדובירו בספרו תומר דבורה (פ"א): דהנה כל ישראל הם שארי בשר אלו עם אלו, וזאת מפני שהנשמות כלולות יחד, ובשל כך יש בזה חלק מזה ובוזה חלק מזה, ומהאי טעמא אינם דומים מרובים העושים את המצוה למועטים העושים את המצוה (תוי"כ ויקרא כו ח), **ולכן אמרו 'כל ישראל ערבים זה לזה', מפני שבכל אחד ואחד יש חלק אחד מתבירו, וכשחוטא האחד פוגם עצמו ופוגם חלק אשר לחבירו בו, נמצא מצד החלק ההוא חבירו ערב עליו.** על לפיכך ראוי לאדם להיות חפץ בטובתו של חבירו ועינו טובה הלא הוא ממש 'הוא'. והוא ציווי התורה 'ואהבת לרעך כמוך'. ומסיים שם דבריו: **והוא שירצה בכשרות חבירו ולא ידבר בגנותו כלל ולא ירצה בו, כדרך שאין הקב"ה רוצה בגנותו ולא בצערנו מטעם הקורבה, אף הוא לא ירצה בגנות חבירו ולא בצערנו ולא בקלקולו וירע לו ממנו, כאילו הוא ממש היה שרוי באותו צער או באותו טובה.**

בוה יבואר גם השייכות בין הפרשה לשבת זו הנקראת 'שבת סליחות', שלפי מנהג בני אשכנז יתחילו במוצאי יום מנוחה באמירת סליחות ויודו ברוב עם, כי כן ביאר רבינו האר"י ז"ל (שער הכוונות דרושי חזרת העמידה דרוש ה ענין כוונת אמן) את סוד הערבות, בהנוגע לאמירת הוידוי: גם צריך האדם לומר כל פרטי הוידוי כולם אשמנו בגדנו וכו', אף על פי שיועד האדם בעצמו שאין בו כל הדברים ההם, ונראה כמדבר שקר, אין חשש בזה, ואדרבה הוא מוכרח לומר כך. **ובזה תבין טעם נכון למה נתקן הוידוי בלשון רבים, כי היה צריך לומר אשמתי בגדתי כו'. אך הענין הוא שמלבד מה שנענש האדם על חטאיו, גם הוא ונאש על חבירו מטעם הערבות, כי כל**

ספר הגאון הצדיק רבי נתן יוסף מייזעלס זצ"ל: הרבה פעמים נשאל היה"ק רבי יואל מסאטמאר זיע"א היכן רמזו שמו בפרשת האיזנו, ובכל פעם היה מענה אחר בפיו. באחת הפעמים נענה ואמר הלא דבר פשוט הוא שהראשי תיבות של שמי הם מהפסוק (דברים לב מג): 'ישיב לצרו וכפר אדמתו', ומיד פרץ בבכי מר ועינו נגרה דמעה מאין הפוגות, וכל הסובבים נמס ליבם משברון לבו הטהור. מששך בכיו ורעג, הרהיב אחד המקורבים לגעת בקדשים ולשאול לפשר בכיו של רבנו.

נענה ואמר; הלא רבים התולים בי בוקי וסריקי, באומרם כי שונא אני חלילה לישראל, או כי אין אהבת ארץ ישראל מפעמת בקרבי, עד כי בחוצות וברחובות נאמרים משמי דברים הרבה שלא היו ולא נבראו ולא עלה על לבי מעולם. **ולא ידעו ולא יבינו, כי כל מלחמתי ברשעים שונאי ה' ומחטיאי הרבים הוא מצד הערבות לכלל ישראל ואהבתי אותם, שלא יהיה חלילה קטרוג על יושבי ארץ הקודש כאילו ראו פרושים את רשעות פריצי עמנו שהשתלטו על עם הקודש במינות ואפיקורסות והס מלהזכיר בשם ה' ולא מיחו בידם, ויספו חלילה בחטאותיהם חס ושלום. ועל דא קא בכינא, כי כל מה שאני משיב מעומק לבי לצרוי ומשנאוי של ה' הוא למען וכיפר אדמתו, שלא תבוא צרה על יושבי ארץ ישראל בגלות הערב רב ובגינם, ויאמר ה' לצרותנו די, ונזכה לראות בישועת ישראל ושמחתם** (מפום אריוותא).

רש"י הקדוש בפרשתנו פרשת נצבים על הפסוק (דברים כט כח): 'הַנְּסַתְרֹת לְה' אֱלֹהֵינוּ וְהַנְּגַלְת לָנוּ וְלְבָנֵינוּ עַד עוֹלָם לְעֲשׂוֹת אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת', מבאר לנו אודות הערבות שיש לבני ישראל זה לזה, וזה לשונו: 'הנגלות', לנו ולבנינו לבער הרע מקרבנו, ואם לא נעשה דין בהם יענשו את הרבים. נקוד על 'לנו ולבנינו', לדרוש, שאף על הנגלות לא ענש את הרבים, עד שעברו את הירדן, משקבלו עליהם את השבועה בהר גרזים ובהר עיבל ונעשו ערבים זה לזה.

רבינו האור החיים הקדוש מרחיב ומבאר כי המאמר 'אתם נצבים היום כולכם' (שם ט) נועד להכניסם בברית הערבות, וכלשונו הקדוש: ונראה כי כוונת משה בברית זה הוא להכניסם בערבות זה על זה, כדי שישתדל כל אחד בעד חבירו לבל יעבור פי ה', ויהיו נתפסים זה בעד זה. והעד הנאמן מה שבגמר אומר 'הנסתרות לה' אלהינו והנגלות לנו' וגו', הרי

ספיר ויהלום

הארה הסיידית לפרשת השבוע

שנכשל באיזה הרהור לפי שעה, אך מתרומם חזרה לעבודתו יתברך בחשק גדול.

והוסיף לאמר הרה"ק רבי מנחם מנדל מויטעבסק זיע"א בספרו 'פרי הארץ' (מכתב לג) על פי המבואר בזוה"ק (ועיא מהימנא נשא כד.ל), דבכל פקודא אית כללא דכל פקודין, וכן בכל אות מתורתנו הקדושה נכללין כל אותיות התורה, והלא **כידוע שרשי החיות של כלל ישראל הן המה מאותיות התורה, שהרי בני ישראל הם ששים ריבוא כנגד אותיות התורה, נמצא כללות ישראל וחיותיהם מתנוצצים זה בזה, לכן אמרו 'כל ישראל ערבים זה בזה', כלומר, אורותיהם וחיותיהם מעורבים איש באחיו, ומחמת זה מצווים ועומדים אנחנו בני ישראל במצות 'ואהבת לרעך כמוך' ממש.**

וביתר ביאור הרחיב בזה הרה"ק רבי חיים מטשרנוביץ זיע"א בספרו 'באר מים חיים' שכתב (ויקרא א ב) על פי דברי האריז"ל (שער הפסוקים פרשת שמני ע"פ זוהר יוצא כסב). שהצדיקים הגדולים הם בבחינת הראש, ועל כן הם נקראים 'ראשי בני ישראל', כי המה בבחינת הראש שבגוף האדם, לכן כל מעשיהם בתורה ועבודה ומחשבות קדושות שהוא בבחינת הראש בדיבור ומחשבה. ויש שהם בבחינת עינים הנקראים 'עיני העדה', והם הם הצופים בבני ישראל, ויש בבחינת הידים והרגלים, ועל כן כל עשייתם במעשה במלאכה ובעבודה במעשי ידי אדם וברגלים לרוץ ולהלך מעיר לעיר לטרוף טרף וכדומה בכל אבר ואבר. ולהיות שבני ישראל הם כגוף אחד, **לכן כשאחד מישראל חוטא, מגיע הפגם גם לשאר ישראל חבריו שקרובים הם לחטוא ח"ו, מפני שגוף אחד הוא, ואם אבר אחד מתקלקל וכואב מרגישים כל האברים את הכאב, ואם הצדיק גדול הדור ח"ו בא לו לפעמים איזה חטא אפילו בשוגג או במחשבה קלה יגיע הפגם אל אנשי דורו, שהאיש ההמוני יחטא עבור זה במעשה ח"ו, כי הראש נוגע ביותר לכל האברים, ואף אם האיש ההמוני פוגם במעשה יגיע הפגם לראש הדור לפגום במחשבה קלה לפי ערך דקותו. וזה ביאור 'כל ישראל ערבים זה לזה'.**

ואחר שיזכה לעצמו יראה לקשט ולזכות אחרים גם כן מצד הערבות שכל ישראל ערבים זה לזה, וכמ"ש חז"ל וכשלו איש באחיו, ודרשו חז"ל (סנהדרין כז): **בעון אחיו, ומכאן זה צריכין עיני העדה להשגיח ולראות את אחיו שילכו בדרך הישר שלא לסור ימין או שמאל** (ספר 'תולדות יעקב יוסף', פרשת שמות).

ישראל הם גוף אחד כלול מאיברים רבים. אם כן, לזה ראוי לאדם שיתודה בלשון רבים, כדי שיתודה גם על חבריו, ולכן אף אם יש עבירות שלא חטא בהם הנה אפשר שחבירו חטא בהם וצריך להתודות בלשון רבים אף על פי שהוא לא עשה אותה העבירה.

וסיבת חיוב הערבות דווקא אצל בני ישראל, ביאר רבינו המהר"ל בספרו 'נתיבות עולם' (נתיב התוכחה פ"ב): לפי שבני ישראל אינם דומים לשאר האומות, אלא הם עם אחד בדומה לאדם אחד. משל למה הדבר דומה: אדם שיש לו מכה באחד מאבריו, אין זה מכה דווקא לאותו אבר מוכה, אלא שהמכה נוגעת לעצם אותו אדם על כל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו, ובשל כך כל גופו מרגיש בדבר, בעבור שכל אבריו הם גוף אחד, וכן הוא הדבר בעם ישראל, שכאשר אחד מישראל עובר עבירה מרגישים בחטא זה כל ישראל, לפי שהם כאדם אחד. והאדם שיש בידו למחות בחבירו כאשר הוא רואה שהוא חוטא ואינו מוחה, הרי הוא דומה לאבר שכל חיותו תלויה בו כמו הלב, שאם הלב פוסק מלפעול נפסקת חיות כל האברים, כן הוא האדם שיש בידו למחות ואינו מוחה, הרי הוא נתפס על עון אותו איש כיון שיש בידו למחות.

ובשם רבינו אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זיע"א (פרשת תשא) הובא לפרש 'כל ישראל ערבים זה בזה', 'ערבים' מלשון מעורבים, שבני ישראל המה מעורבים זה בזה, כי לכולם שורש אחד, ומאחר ששורש אחד להם, ושרשי נשמותיהם הם ענפי שם הוי"ה ב"ה, נמצא כי מעורבים הם זה בזה. ומלמדנו הבעש"ט הקדוש, כי מכיון שבני ישראל מעורבים זה בזה והם שורש אחד, לכן כאשר באה לעולם התעוררות טובה מצד היצר טוב מסטרא דקדושה, אותה התעוררות נוגעת לכל אחד ואחד מבני ישראל, והיא פועלת אצל כל אחד ואחד לפי ערכו, הצדיק מתעורר הרבה בעבודת השם יתברך בקדושה גדולה ובחשק גדול, ומי שאינו צדיק כל כך גם בו מתנוצצת איזה התעוררות, אך לא בהארה גדולה כמו אצל הצדיק הגדול, ואפילו רשע גמור מתעורר באיזה הרהור תשובה, הגם שהוא רק לפי שעה, מכל מקום מתעורר מעט, ויתכן שעל ידי התעוררות זו אף יחזור בתשובה שלימה. וכן הוא גם להיפך ח"ו, כאשר באה התעוררות מצד היצר הרע, גם היא מגיעה לכל אחד ואחד, אלא שהרשע נכשל על ידה הרבה ועושה מחמת כן מעשה רע בפועל, מה שאין כן הצדיק